

**ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ
II. RÉSZ**

**CÉLOK ÉS ESZKÖZÖK
A SIKERES MAGYARORSZÁGÉRT**

MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSPOLITIKAI TEENDŐI

2005. október

Tartalomjegyzék

1 ELŐSZÓ A MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TEENDŐIT ÖSSZEFOGLALÓ DOKUMENTUMHOZ . 3	
2 A FEJLESZTÉSI CÉLOK RENDSZERE..... 5	
2.1 JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	5
2.2 SZEMPONTOK, AMELYEKET MINDIG SZEM ELŐTT KELL TARTANUNK (HORIZONTÁLIS SZEMPONTOK).....	17
2.3 A FEJLESZTÉSEK TERÜLETPOLITIKAI CÉLJAI	19
2.4 MAGYARORSZÁG STRATÉGIAI CÉLJAI A FEJLESZTÉSPOLITIKÁBAN ÉS ELÉRÉSÜK MÓDJA	21
2.4.1 <i>A magyar gazdaság versenyképességének tartós növekedése</i>	23
2.4.2 <i>A foglalkoztatás bővülése</i>	27
2.4.3 <i>A versenyképes tudás és műveltség növekedése</i>	30
2.4.4 <i>A népesség egészségi állapotának javulása</i>	33
2.4.5 <i>A társadalmi összetartozás erősítése</i>	36
2.4.6 <i>A fizikai elérhetőség javítása</i>	39
2.4.7 <i>Az információs társadalom kiteljesítése</i>	42
2.4.8 <i>Természeti erőforrások és környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása</i>	46
2.4.9 <i>Kiegyensúlyozott területi fejlődés</i>	49
2.5 PRIORITYÁSOK	63
2.5.1 <i>„Befektetés az emberbe” prioritáscsoport</i>	63
2.5.2 <i>„Befektetés a gazdaságba” prioritáscsoport</i>	79
2.5.3 <i>„Befektetés a környezetbe” prioritáscsoport</i>	86
2.6 AZ ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ CÉLJAINAK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ ESZKÖZÖKKEL/FORRÁSOKKAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK	93
2.6.1 <i>Az OFK céljainak elérését szolgáló források és azok tervezési kerete</i>	93
2.6.2 <i>Az NSRK megnövekedett forrásainak felhasználásával kapcsolatos kérdések</i>	94
2.6.3 <i>A regionális és ágazati fejlesztési területek lehatárolása</i>	95
2.6.4 <i>Az OFK alapján elkészítendő tervdokumentumok ütemezése</i>	96
3 A FEJLESZTÉSPOLITIKA HATÉKONYSÁGÁNAK MEGALAPOZÁSA 98	
3.1 AZ ELMÚLT 15 ÉV ELLENTMONDÁSOS TAPASZTALATAI	98
3.1.1 <i>A felkészülés 2007-ig érvényesítendő feladatai</i>	101
3.2 A 2007–2013-AS IDŐSZAK FEJLESZTÉSPOLITIKÁJÁNAK MEGVALÓSÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK	101

1 ELŐSZÓ A MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TEENDŐIT ÖSSZEFOGLALÓ DOKUMENTUMHOZ

Az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió két részből áll: **„A jövőépítés alapjai – Kiindulópontok Magyarország fejlesztéspolitikájához”** és a **„Célok és eszközök a sikeres Magyarorszáért – Magyarország fejlesztéspolitikai teendői”** című dokumentumból. Jelen dokumentum célja, hogy felvázolja mindazon teendőinket, amelyekkel megalapozhatjuk Magyarországot, a magyar emberek hosszú távú sikereit. **„A jövőépítés alapjai – Kiindulópontok Magyarország fejlesztéspolitikájához”** (a továbbiakban: **Kiindulópontok**) című dokumentum tárgyalja mindazon feltételeket, alapelveket, amelyek meghatározzák ezen teendőinket az ország fejlesztéspolitikájában. A **Kiindulópontok** összefoglalja az ország helyzetét, az elmúlt tíz év fejlesztéspolitikai tapasztalatait, beleértve az I. Nemzeti Fejlesztési Terv tapasztalatait is, a fejlesztéspolitika EU-beli fő irányait, peremfeltételeit és alapelveit.

A **Kiindulópontok** **„Helyzetelemzés”** című része szolgál alapul a hosszú távú stratégiai tervezéshez, a célok meghatározásához. Legfontosabb megállapításai, hogy sikeresen végrehajtottuk a piacgazdasági átmenetet, gazdaságunk lendületesen fejlődik, de kimerülőben van a fejlődés társadalmi háttere, és egyes közszolgáltatások minősége romlik. Az ország fejlesztési stratégiájának két elemeként az akadályokat lebontó felzárkóztatást, illetve az ország erősségeit és lehetőségeit kihasználó kitörési pontok megtalálását határozza meg. A jelen dokumentumban a 2007 és 2020 közötti időszakra vonatkozó *átfogó célokat*, valamint *stratégiai célokat* a helyzetelemzés alapján jelöltük ki.

„Az elmúlt tíz év tapasztalatai a fejlesztéspolitikában” című fejezet két részre tagolódik. Az első rész 2004-ig tekint át az ország fejlesztéspolitikáját, míg a második az EU-csatlakozással, a strukturális alapokhoz kötődő I. Nemzeti Fejlesztési Terv (2004–2006) tapasztalataival foglalkozik. **„A fejlesztéspolitika 2004-ig”** című alfejezet megállapítja, hogy a rendszerváltozás után az állami beavatkozások hosszú távú stratégiai tervezésének gyakorlata és intézményrendszere a legtöbb területen háttérbe szorult, a későbbi időszakban azonban – az átláthatóság, a források és célok tervezhetősége miatt, az EU-s gyakorlathoz való igazodás érdekében – egyre szélesebb körben került elő a stratégiai megközelítés. Ebben az időszakban az éves költségvetések nem kedveztek a hosszú távú fejlesztéseknek, a szaktárcák nem elemezték megfelelően a források elköltésének hatékonyságát, túlzott koncentráció jellemezte a fejlesztéseket, amelyek így gyakran áldozatul estek a költségvetési megszorításoknak. **„Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv (2004–2006)”** című alfejezet a tervezési és az intézményi, szabályozási tapasztalatokat vizsgálja meg. E tapasztalatok alapján fogalmazódott meg jelen dokumentumban **„A fejlesztéspolitika hatékonyságának megalapozása”** című fejezet. A vizsgálat megmutatta, hogy a tervezés során mekkora szükség van az egész országra érvényes átfogó társadalmi-gazdasági célok kijelölésére, és hogy a hosszú távú tervezés rangjának visszaállításában az I. NFT-nek nagy szerepe volt. Megállapítja, hogy az előzetes értékelés és a jól megtervezett partnerségi folyamat jelentősen javíthatja a terv minőségét, és erősítheti társadalmi elfogadottságát.

A Kiindulópontok megvizsgálja az Európai Unió közösségi politikáinak a fejlesztéspolitikára ható stratégiai dokumentumait, különös tekintettel azokra a döntésekre és ajánlásokra, amelyek közvetlenül is meghatározhatják ezen időszak magyar fejlesztéspolitikáját. Az Európai Unióban több szakpolitika szolgálja a közösségi célok megvalósulását. **„A fejlesztéspolitika fő irányai az EU-ban”** című fejezet bemutatja mindezen politikákat, illetve a belőlük a magyar fejlesztéspolitika számára eredő feladatokat. Ennek megfelelően foglalkozik a fenntartható fejlődés stratégiájával mint a közösségi politikák hosszú távú keretével, mely a társadalmi haladást és a környezeti értékek megőrzését közös, egymást erősítő feltételnek tekinti. Megvizsgálja továbbá a 2010-ig meghirdetett lisszaboni folyamatot, amely a versenyképességnek a tudásalapú gazdaságra épülő növelését tűzte ki célul úgy, hogy az európai szociális modellt, a társadalmi dimenziókat is figyelembe veszi. Bemutatja a magyar fejlesztéspolitikát ezen időtávon legerőteljesebben befolyásoló, 2013-ig szóló középtávú kohéziós politikát, valamint az azt kiegészítő, a strukturális alapokról ebben a periódusban leváló agrár- és vidékfejlesztési politikát. Ezen politikák jelentősen befolyásolják majd mind a céljainkat, mind a felhasználható eszközeinket és a végrehajtás intézményrendszerét a következő fejlesztési időszakban.

A **„Peremfeltételek”** című fejezet a fejlesztéspolitikán kívül eső, de a fejlesztéspolitika sikeréhez nélkülözhetetlen állami politikákkal foglalkozik. A makrogazdasági stabilitás, a modern és hatékony közigazgatás, valamint a konzisztens és kiszámítható szabályozórendszer fontosságát hangsúlyozza az anyag. Megállapításainak jelentős része jelen dokumentum **„A fejlesztéspolitika hatékonyságának megalapozása”** című fejezetének javaslatait alapozza meg.

A **„Fejlesztéspolitikai elvek”** című fejezetében a Kiindulópontok azokat a kereteket és irányokat kívánja meghatározni, amelyek mentén a hazai igényekkel és az EU prioritásaival is összhangban lévő fejlesztéspolitika alakítható ki. Ilyen fejlesztéspolitikai alapelvként fogalmazza meg többek között az átláthatóság, a partnerség, a szubszidiaritás vagy az indokoltság elveit. Fontos elvként fogalmazza meg a programozás, integráltság elvét azért, hogy a fejlesztések egymást erősítő intézkedéscsomagokban valósuljanak meg.

2 A FEJLESZTÉSI CÉLOK RENDSZERE

2.1 Jövőkép, átfogó célok

A következő évtizedekre szóló fejlesztési tervek kiindulópontját – a helyzet sokoldalú elemzése mellett – széles szakmai és társadalmi egyetértésen alapuló jövőképnek kell alkotnia. Ebből vezethetők le a tervezés átfogó céljai. A következőkben e jövőkép legfontosabb elemeit, valamint a valóra váltásukhoz elérendő célokat mutatjuk be.

Terveinknek a kívánatos jövőkép megvalósulását kell szolgálnia

Magyarország **Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa** lesz, ahol jelentősen nő az emberek életszínvonala, és javul életminőségük, ahol:

A fejlődés tartósan lendületes lesz

- **több a munkahely,**
- **magasabbak a jövedelmek,**
- **biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet,**
- **egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet.**

Ennek megvalósulásához egyszerre kell elérnünk, hogy:

Átfogó célunk egy...

- **a megtermelt érték tartósan növekedjék** – „Versenyképes Magyarország”,
- **a társadalmi, gazdasági és területi kohézió erősödjék** – „Igazságos Magyarország”,
- **a jövő generációk számára is szükséges erőforrások rendelkezésre álljanak**, közös jövőnk kiszámíthatóbb és tervezhetőbb legyen – „Biztonságos Magyarország”.

...versenyképes...

... igazságos és...

...biztonságos Magyarország

A jólét növekedését elsősorban az ország értékteremtő képessége határozza meg. Ezt alapvetően két tényező befolyásolja: a vállalkozások hatékonysága (a gazdaság versenyképessége) és a foglalkoztatottak száma, egészségi állapota és képzettsége (foglalkoztatottság szintje).

Az értékteremtést a versenyképességre és a foglalkoztatásra kell alapozni, a fenntartható fejlődés követelményeit szem előtt tartva kell megvalósítani

A magasabb hozzáadott értékű termelésre való áttérést azonban oly módon kell elérni – figyelembe véve a fenntartható fejlődés elvét –, hogy közben **a társadalmi és területi különbségek mérséklődjenek, illetve, hogy a jövő generációinak az érdekei ne sérüljenek.**

A jövendő Magyarország biztonságának, a folyamatok kiszámíthatóságának és fenntarthatóságának alapvető feltétele a tudatosan gondolkodó, az erkölcsi és jogi normák szerint cselekvő, valamint a társadalmi, gazdasági és környezeti változásokhoz sikeresen alkalmazkodó polgárok sokasága és a fenti célokat szem előtt tartó intézményrendszer kiépülése. Az ország stabilitását, a jó életminőséget és az emberek megfelelő biztonságérzetét a javuló szociális, környezet-, bel- és jogbiztonság szavatolja.

A biztonság a társadalom egyik legalapvetőbb szükséglete, ami a változásokra nyitott és azokra felkészült egyéneket és társadalmat kíván.

Az ország fenntartható fejlődésének elvén nyugvó közös értékeink alapján a **felzárkózási időszak** előttünk álló éveiben a következő **eredményeket** érjük el:

A rendszerváltás 15 éve után a felzárkózási időszak következik

Az ország fejlettségét közelítjük az Európai Unió átlagos fejlettségéhez

Magyarország Európa **dinamikusan fejlődő térségének** egyik meghatározó, **Délkelet-Európa fejlődése számára mintát nyújtó és kaput nyitó országává** válik. A tudásalapú globális gazdasághoz nem túlélésre berendezkedő, sodródó országként kapcsolódunk, hanem a sikeres országok példáját követve bátor **felzárkózási stratégiánk középpontjába az innovációt állítjuk**. Az euró bevezetéséig, és azt követően is a makrogazdasági stabilitás biztosítása folyamatos teendőket jelent az ország számára. A magas színvonalú közszolgáltatások nyújtásához szükséges költségvetési bevételeket a **munkahelyteremtést és a technológiai megújulást együttesen szolgáló gazdaságpolitika** teremti elő. Az állami intézmények teljesítményének javulása kedvezően hat a jogbiztonságra, a jogalkotás és -harmonizáció terén elért eredmények javítják a jogalkalmazás hatékonyságát.

Lendületes növekedésünk alapja az innováció lesz

Vállalkozásbarát környezetet teremtünk az emberi és a fizikai infrastruktúra fejlesztésével, valamint a magas hozzáadott értékű termelésre ösztönző adó- és szabályozórendszer segítségével. Ennek és a következetes nemzetközi marketingkampánynak köszönhetően országunk a tudásintenzív tevékenységet folytató vállalatok kedvelt befektetési területévé válik. A hazai kis- és középvállalkozások a gazdaság hajtóerejévé válnak. Növekszik a hazai erőforrásokon, hagyományokon és tudáson alapuló helyi gazdaság szerepe. Ez egyszerre szolgálja a versenyképesség javulását és a kohézió növekedését, ezáltal a korábbi **duális gazdaság- és társadalomszerkezet átalakulását**. E fejlődés jelentős tartaléka a Kárpát-medence határ menti térségei közötti kapcsolat megélénkülése. A regionális szerepkörre pályázó, Délkelet-Európában befektető tőkeerős magyar vállalatok sikerét regionális befektetési és tanácsadó központok támogatják. A térségi regionális versenyképesség növekedésének motorja a szomszédainkkal összehangolt fejlesztéspolitika.

A gazdaság feltételrendszere, ezen belül a szabályozás segíti a vállalkozásokat

Feloldódik a gazdaság és a társadalom ma jellemző kettészakított-sága

Mindennek eredményeként a magyar gazdaság évről évre az unióét meghaladó teljesítménynövekedést ér el, és az ország **GDP-ben mért fejlettsége** a felzárkózási folyamat végére, 2020-ra **megközelíti az uniós átlagot, több régió pedig el is éri azt**.

A magyar gazdaság az EU átlagát meghaladó növekedést tart fenn

Törekszünk a teljes foglalkoztatásra

Gazdasági növekedésünk fontos forrása – a termelékenység javulása és a beruházások mellett – a **foglalkoztatás bővítése**. Ezért minden eszközzel támogatjuk, hogy az aktív kor végéig tartson a diszkriminációmentes, teljes foglalkoztatás. Olyan foglalkoztatásbarát gazdaságpolitikát alkalmazunk, amely **egyre több tevékenységet von be a szervezett munkák közé**, többek között az élők munkát terhelő járulékok érzékelhető csökkentésével. Arra törekszünk, hogy visszaszorítsuk a fekete gazdaságot. A felzárkózási időszak elején a legfontosabb feladatunk az, hogy meglévő munkaerő-tartalékaink: a munkaerőpiacról kiszorult nők, a képzetlen és gyenge motivációjú inaktív emberek számára az elhelyezkedés esélyét kínáló munkahelyteremtést ösztönözzük. A felnőttképzési, szociális és foglalkoztatási szolgálatok együttműködésével kialakítjuk számukra a rugalmas és társadalmilag hasznos tevékenység feltételeit a szociális gazdaságban és a közmunkákban. Ezzel párhuzamosan a szociális ellátórendszert úgy alakítjuk át, hogy az ösztönözzön a munkavállalásra. Mindent elkövetünk azért, hogy a legnehezebb helyzetben lévő, fogyatékossgal élő és roma polgártársaink esélyegyenlőségét akadályozó korlátok leomoljanak.

A munkaerőgondokkal küzdő térségekben a **regionális gazdaságfejlesztés legfontosabb feladata a helyi kis- és középvállalkozások megerősítése és rajtuk keresztül a foglalkoztatás bővítése**. A szakképzetlenek számára az átképzés után a helyi munkaerőpiacok, elsősorban a bővülő szolgáltatások kínálnak munkalehetőséget. Az oktatási rendszer átalakításának egyik legfontosabb iránya, hogy **megakadályozzuk az alacsony iskolai végzettségűek tömeges újratermelődését**.

Támogatjuk a nagy hozzáadott értéket előállító feldolgozóipari és üzleti szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások létrejöttét és letelepedését. Ösztönözzük a technológiai megújulásra képes hazai kisvállalatoknak e vállalkozásokhoz való kapcsolódását. Az itt dolgozó, egyre magasabb képzettségű **munkavállalók bére a termelékenység javulásának ütemében közelebb kerül az uniós átlaghoz**.

A teljes foglalkoztatás megközelítése érdekében támogatjuk a **munkaerőpiacot rugalmassá tevő megoldásokat**, köztük a részmunkaidős foglalkoztatást és a távmunka terjesztését. A nők munkavállalásának megkönnyítésére ösztönözzük a rászoruló hozzátartozókat gondozó szolgáltatások elterjedését. A munkavállalók alkalmazkodóképességét folyamatos továbbképzésük biztosítja, így esetleges átmeneti munkanélküliségük után gyorsabban visszatálnak a munkaerőpiacra. A munkaerő mobilitásának fokozására rugalmasabbá tesszük a lakáspiacot.

A szociális juttatások azok számára teremtik meg a méltó élethez szükséges feltételeket, akik megváltoztathatatlan életfeltételeik miatt nem tudnak be-

Foglalkoztatásbarát gazdaságpolitikával segítjük elő új munkahelyek teremtését

Elősegítjük a több hozzáadott értéket termelő vállalkozások létrejöttét

A munkaerőpiacot rugalmasabbá tesszük

lépni a munkaerőpiacra.

Az oktatás a legjobb befektetés

Az oktatást és képzést nyújtó közoktatási rendszer pedagógiai tartalmában és intézményrendszerében is megújul, ezért képessé válik az **oktatással kapcsolatos sokrétű igények** kielégítésére. Felújítjuk az iskolaépületeket, szaktantermekkel, tornateremmel és széles sávú internetkapcsolattal látjuk el őket. A csökkenő gyereklétszám miatt átalakuló iskolákat az oktatási-képzési, kulturális és szociális rendszer együttesen használja az iskolai felzárkóztatás támogatására, a fiatalok szabadidejének megszervezésére és a felnőttek tudásának bővítésére.

Az oktatás és maguk az iskolák is megújulnak

Amellett, hogy az oktatásban és képzésben elsajátítandó ismeretek az átlagos képességű gyermekek sikeres tanulásához igazodnak, fontossá válik az egyéni tanulási motiváció megerősítése, az egyéni tanulási utak sokféleségének a bátorítása, az egyénre szabott tanulási formák elterjesztése, és olyan környezet biztosítása, ahol az iskolák innovációra és alkalmazkodásra képes tanuló szervezetként működnek. A megújult pedagógusképzésből kikerülő tanárok az újító pedagógiai módszerek szellemében személyre szabottan oktatják a különböző társadalmi csoportok eltérő képességű gyerekeit. **A közoktatás egyforma hangsúlyt helyez a tanulóhoz szükséges képességek és készségek kialakítására, valamint a felelősségteljes döntéseket meghozni képes, együttműködő, normakövető, egészség- és környezettudatos nemzedék felnevelésére.** A folyamatosan változó munkaerő-piaci igényekhez alkalmazkodni képes, idegen nyelven jól beszélő, számítógéppel tanulni, dolgozni képes fiatalok a természet és a leszakadók iránt is felelősséget éreznek. A közoktatás célja az egész életen át tartó tanulóhoz szükséges készségek, képességek, kompetenciák kifejlesztése, és a tanulás iránti igény felkeltése. A tudásalapú társadalomban az iskolapad elhagyásával csak az iskolarendszerű oktatás fejeződik be, a munkaerőpiacon való folyamatos helytállás feltétele a **felnőttképzés** keretén belüli folyamatos tanulás.

A közoktatásnak nemcsak oktatnia, nevelnie is kell

Az iskola a mobilitás csatornája is

Az iskolai szegregációt felszámoló **közoktatás az otthonról hozott társadalmi különbségeket lényegesen csökkenti**, és növeli a szolidaritást, az együttműködésre való készséget. Ennek révén javul a legszegényebb családokból származók iskolai teljesítménye, amit a szocializációs különbségek felszámolását lehetővé tevő óvodai, kollégiumi és mentori hálózat kiépülése is támogat. A sajátos nevelési igényű tanulók integrációjával nem csupán a társadalomba való beilleszkedésüket segítjük, hanem ez a folyamat sokféle szociális készség kialakulását eredményezi a tanulói közösségekben is. A középfokú oktatásban a tanulók döntő többsége érettségit szerez.

Az oktatásnak nem növelnie, hanem csökkentenie kell a társadalmi különbségeket

A szakmunkásképzés radikális megújításának eredményeként egyetlen gyermek sem lép ki az iskolarendszerű oktatásból legalább az elhelyezkedési lehetőséget jelentő szakképesítés megszerzése nélkül. Előttük is bármikor nyitva állnak az érettségit adó intézmények tanulmányaik folytatására.

A fiatalok jelentős része az érettségit követően a **társadalmi mobilitást** segítő felsőfokú szakképzésben folytatja tanulmányait. A bolognai folyamat szellemében megújult felsőfokú oktatás első szakasza a munkaerőpiacon jól használható tudást ad a hallgatók zömének, míg a második szakaszban a korábban jól teljesítők kapnak bővebb elméleti képzést. A doktori iskolák a legtehetségesebbeknek nyújtanak kitörési lehetőséget. A rászorultak első diplomájának megszerzését kollégiumi rendszer és ösztöndíjprogramok segítik. Gazdagodik a felnőttképzés támogatási rendszere is.

Felsőoktatásunk részt vesz a bolognai folyamatban

Budapest és a nagy egyetemi városok az innováció központjai

Budapest és agglomerációja, a **regionális fejlesztési központokká váló hazai és Kárpát-medencei nagyvárosokat** hálózatba szervezve a térség kreatív központjává alakul, amelyet a helyi fiatalok, kutatók mintának tekintenek. Az egyetemek és kutatóintézetek, és a vonzáskörzetükbe települt vállalkozások együttesen regionális innovációs központokat hoznak létre. Ezek innovációs teljesítménye és a piaci rések felfedezése révén több cég európai éllovasává válik a bio- és a nanotechnológiában, a környezet- és energiaiparban, az informatikai és tartalomiparban, a kreatív iparban és az üzleti szolgáltatásokban. A nagyvárosok a nemzetközi közlekedési folyosók mentén szerveződő **növekedési tengelyeken keresztül, a fejlett infokommunikációs technológiák és a kiépült gyorsforgalmi út- és vasúthálózat** segítségével kapcsolódnak az európai térbe, különösen vigyázva a közlekedési folyosók mentén meglévő természeti és helyi értékekre. E központok a városi élet tereinek megújításával, épített örökségük és kulturális értékeik védelmével és fejlesztésével, zöldterületeik védelmével, az elővárosokat is bekapcsoló tömegközlekedési rendszerek kialakításával vonzó lakóhelyet jelentenek a helyiek és a letelepedő tehetséges külföldiek számára is.

Magyarország kreatív központtá válik

Nagyvárosaink bekapcsolódnak az európai térbe

A gazdaság innovációs képessége folyamatosan javul, mert a **Nemzeti Innovációs Rendszer** minden eleme szoros kapcsolatban áll egymással: a felsőoktatás, a kutatóintézetek, az inkubátorházak és szolgáltatások, a szakmai és tudományos szervezetek, az információs központok és a tudásintenzív vállalkozások összehangolt fejlesztésével működik.

Kiépítjük az innovációt segítő hálózatokat

A **tehetséggondozás** már a középiskolában elkezdődik, nemzetközileg elismert elitképző egyetemeinken és szakkollégiumainkban világnyelveken is tanulhatnak a Kárpát-medence és Délkelet-Európa legtehetségesebb fiataljai. A magyar kutatók ezer szállal kötődnek az európai kiválósági központokhoz. Elismertségüket tovább növeli több sikeres európai jelentőségű kutatóközpont itteni tevékenysége. A határon túli magyarsággal a gazda-

Az innovációhoz erős szakmai elite van szükség

sági és kulturális kapcsolatokon túl a tudományos együttműködés lehetőségei is bővülnek.

A **kutatás-fejlesztésre fordítható** állami források mellett az **üzleti források megtöbbszöröződnek és koncentrálnak**. A magvető- és kockázatitőke-alapok elterjedése, valamint az egyetemek és kutatóintézetek mellett működő specializált inkubátorházak rendszere segíti a technológia-intenzív kezdő, kirajzó (spin-off) vállalkozások megerősödését, versenyképes ötleteik termékké fejlesztését és értékesítését. Az innovációs stratégia legfontosabb elemeit a piaci visszajelzések alapján időről időre módosítják.

A K+F-nek nemcsak a forrásai, hanem az eredményei is megtöbbszöröződnek

Budapest a Dunát, gyógyvizeit, kulturális örökségét birtokba véve Európa egyik leglátogatottabb városa, amelyet több országhatáron átnyúló és európai kormányzati intézmény választ székhelyéül. A főváros és agglomerációjának gazdasági-kulturális súlya segíti az ország nemzetközi munkamegosztásban való növekvő szerepvállalását, és innovációt közvetít az ország térségeibe a funkciók és erőforrások megosztásával. A nagyvárosok dinamikus fejlődése a régió egészét dinamizálva, illetve a határon átnyúló együttműködések révén tágabb térségük számára is húzóerőt jelent.

Budapest fejlődése lendületbe hozza az egész országot

A feldolgozóipar és a szolgáltatások a középvárosok gazdasági fejlődésének a kulcsa

A **nagy vállalkozások** az ország **minden középvárosában** megtelepednek, a beszállítói láncokon keresztül nagyszámú, a **korszerű technológiát átvevő közép- és kisvállalat** kapcsolódik hozzájuk. Az együttműködő helyi vállalkozások létrehozását a regionális gazdaságfejlesztés eszközei és intézményei támogatják, e cégek megerősödésük érdekében klasztereket hoznak létre. A kisvállalkozók számára indított képzésekben – miként az iskolai oktatásban is – jelentős szerepet kapnak a gazdasági, fenntarthatósági és vezetési ismeretek. E vállalkozások a **kiterjedt szolgáltatószeक्टरrel** együtt a városok és térségeik legnagyobb foglalkoztatói. Az ország geopolitikai adottságait és a jó közlekedési infrastruktúrát használják ki a közlekedési útvonalak csomópontjaiban megtelepülő intermodális és logisztikai központok.

A feldolgozóipar mellett a szolgáltatások a gazdasági növekedés motorjai

A regionális városhálózat tagjai egymással közvetlen kapcsolatban állva **innovációs, szolgáltatási, információs** vagy **munkaerő-piaci hálózatokat** alkotnak, és térségeiket is hálózatokba szervezik. Ennek eredményeként a fővárosközpontú nemzetközi növekedési tengelyek mellett a határ menti térségekbe is átnyúló **regionális tengelyek** jönnek létre (pl. Nagyvárad-Debrecen-Nyíregyháza).

A korszerű gyorsforgalmi út- és vasúthálózat a sugaras szerkezetet oldó keresztirányú útvonalakkal egészül ki. A **tömegközlekedés** és az **információtechnológia** kapcsolatot teremt a regionális fejlesztési központok között. A városokban található vállalkozások, szolgáltatások és intézmé-

A fejlődésnek fontos feltétele az infrastruktúra javítása

nyek a helyközi tömegközlekedés megszervezésével gyorsan elérhető a vonzaskörzetükben lévő kistérségek lakói számára is. A **lakáshoz jutási** támogatások a belvárosok, a panelházak felújítását, a meglévő lakásvagyon korszerűsítését támogatják.

A természeti adottságokra, a magas színvonalú, akadálymentes gyógy- és wellness-szolgáltatásokra, valamint a helyi erőforrásokra és a kultúrára épülő **turisztikai kínálat** mind a hazai, mind a külföldi turisták számára vonzerőt jelent. A határ menti területeket összekötő infrastruktúra helyreállításával az országon belüli és a határon túli nagyobb térségek közti együttműködés a gazdaságban és a kultúrában is szorossá válik.

A szolgáltatások közül különösen a turizmusból vannak jó adottságaink.

Az informatika megtöbbszörözi a gazdaság és a társadalom teljesítményét

Az informatika legkorszerűbb technológiája: a **széles sávú internet-hozzáférés** minden vállalkozás és a lakosság legszélesebb csoportjai számára is elérhető. Az informatikai eszközök használata széles körű. Az iskolarendszerből kikerülők képesek az elektronikus szolgáltatásokat használni, és számítógéppel tanulni, dolgozni. A digitális írástudással kapcsolatos készségek elterjedtek, az idősebb és képzetlenebb csoportok oktatását a nonprofit szektor végzi. Az **információs infrastruktúra és szolgáltatások** fejlődése, a használatához **kapcsolódó tudás** megjelenése a **hátrányos és periférikus helyzetű térségek fejlődését** és az innovációs központok teljesítményét is javítják.

Mindenki számára nagy sáv-szélességgel legyen hozzáférhető az internet

Az **elektronikusan igénybe vehető szolgáltatások** száma folyamatosan bővül a közigazgatásban, a közszolgáltatásokban, a kereskedelemben, a banki és üzleti szektorban is. A távtanulási és távmunka-lehetőségek a kistélepeken és fogyatékosokkal élők életminőségét is javítják.

A vállalkozások az **informatikai alkalmazások** széles körét használva jelentősen javítják termelékenységüket. Az informatikai vállalatok és szolgáltatók néhány terméke a piaci réseket megtalálva piacvezetővé válik. E vállalkozások utánpótlásának bázisát a kimagasló eredményeket elérő matematikai és informatikai képzés adja, Európa-szerte hírnévnek örvendő angol nyelvű kurzusai a magas tandíjak ellenére népszerűek.

Az informatikai ipar magyarországi szellemi bázisa erős

A vidékies térségek új arculata új szerepeket kínál

A vidékies térségeket nemcsak közös gondjaik fűzik egybe, és nem is a városi problémák befogadó területei, hanem felértékelődő adottságaik alapján sokoldalúan fejlődő területek.

A jól együttműködő települések adottságaiknak megfelelő **gazdasági, ide-**

A vidék funkciói

genforgalmi, pihenő és/vagy lakófunkciót találnak maguknak. Ennek alapja a természeti környezet, az életminőséget javító közlekedési és infokommunikációs infrastruktúra és szolgáltatások és a megújult falukép, településkörnyezet. A települések által közösen működtetett alapszintű közszolgáltatások jó minőségűek. bővülnek

A komparatív előnyeire ismét rátaláló, tájfenntartó mezőgazdaság számos környezeti és a föld termőképességét védő funkciót is ellát. Ezt elősegíti a több lábon álló, info-kommunikációs eszközöket használó, földrendezést végrehajtott gazdaságok kialakulása, melyek esetében a korszerű technika és technológia átvételét a saját források és a támogatás mellett kedvező hitelkonstrukciók is támogatják. A mezőgazdaság árutermelő gazdaságai a versenyképességüket a jó minőségű, biztonságos és egészséges élelmiszerek előállításával tartják fenn. A magyar mezőgazdaság jó minőségű termékekkel jelenik meg mind hazánkban, mind az európai piacokon. A magyar élelmiszerek optimális piaci megjelenését biztosító integrált termékláncot fejlett logisztikai rendszerek segítik, nyereségességét a termények magas fokú, több célú feldolgozottságával biztosítja.

A mezőgazdaság átalakul – új célokat követ, új eszközökkel rendelkezik

A magasan képzett vállalkozók szoros együttműködése a termelésben, raktározásban és értékesítésben javítja pozícióikat. A jó minőségű ökológiailag ellenőrzött alapanyagot feldolgozó élelmiszeripar termékei ízletesek és sok közülük Európa-szerte keresett **hungarikum, és egyéb helyi termék**. Az élelmiszer-termelésből kivont, rosszabb adottságú területeken természetes életközösségeket (gyepeket, erdőket) hoznak létre, vagy ipari és energetikai alapanyag-termelésre használják, a táji és természetvédelmi szempontok figyelembevételével.

Az élelmiszeripar értékesebb termékeket állít elő

Az újjáéledő, hagyományait ápoló vidéki közösségek felismerik erőforrásaikat: a **természeti, kulturális és táji értékeiket**, az aprófalvakhoz, tanyaikhoz kapcsolódó településszerkezeti adottságaikat, **nemzeti és etnikai kisebbségeik kulturális örökségét**.

Helyi adottságokhoz illeszkedő vidékfejlesztés

A természeti és kulturális értékekben gazdag vidékies/rurális térségekben a turizmus juttatja elsődleges vagy kiegészítő jövedelemhez a lakosságot. E mellett a helyi igényeket kielégítő szolgáltatások fejlesztése biztosít munkalehetőséget.

A turizmus a vidék fontos bevételi forrásává válik

A szociális, egészségügyi és foglalkoztatási gondok orvoslására, illetve a kulturális és sportélet megszervezésére létrehozott kistérségi közösségi központok jelentős sikereket érnek el. Összehangolt tevékenységükkel sikerül **megerősíteni a helyi közösségeket, integrálni a** korábbi szociálisan és etnikailag **szegregálódott népességet**, valamint a vidékies/rurális térségeket második, **rekreációs otthonául választó városi eredetű lakosságot**.

Újjáalakulnak a helyi közösségek

Ökológiai mintaállam

Az ökológiai mintaállam megvalósítását és fenntartását **a környezetileg**

különlegesen érzékeny területekkel rendelkező Magyarországnak Európában vezető, **innovatív környezeti politikája**, az ehhez kapcsolódó kutató-fejlesztő tevékenysége, valamint a **fenntarthatósági és fenntartható térhasználati elvek különös szigorral történő érvényesítése** biztosítja.

A környezettudatos Magyarország elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, **védi természeti és környezeti értékeit**. A környezeti szempontokhoz és a természeti, táji adottságokhoz illeszkedő gazdaság átalakulása következtében Magyarországon megáll a biológiai sokféleség csökkenése, bővülnek a védett területek és az ökológiai folyosók. A vizek kevesebb mérgező anyaggal terhelése, a csatornázás és a korszerű szennyvízkezelési módszerek bevezetése megtisztítja folyóinkat és tavainkat, a hulladékkezelés számottevő csökkentése, a keletkező hulladékok szelektív gyűjtése és újrahasználata, illetve újrahasznosítása szintén hozzájárul környezetünk megóvásához. A hulladékgazdálkodásban az ártalmatlanítási technológiákat felváltja a megelőző szemléletű tiszta termelés és fenntartható fogyasztás. A nagy regionális szennyvíztisztító rendszerek mellett kistérségi és helyi rendszerek épülnek, amelyek természetközeli elven működnek. A közlekedésben megtett fejlesztésekkel, a megújuló energiaforrások elterjedő használatával, az energiahatékonyság folyamatos növelésével csökken a légszennyező anyagok kibocsátása. A globális klímaváltozás hatására bekövetkező szélsőséges időjárás és a környezeti károk megelőzésére kiépült a biztonságot garantáló előrejelző rendszer. Az ár- és belvízvédelem az aszályos területek vízellátásának biztosításával összehangolt tevékenység. Épített környezetünk megóvásának, felújításának köszönhetően településeink vonzóbb emberi életteret biztosítanak.

A környezettudatosság áthatja az egész országot

A kis-, közép- és nagy vállalkozások az anyag- és energiatakarékos, területkímélő, tisztább technológiákat, illetve a legjobb elérhető technikákat (BAT) és környezettudatos irányítási rendszereket alkalmazzák, mert a fogyasztók e cégek termékeit előnyben részesítik. A környezetvédelmi ipar technológiája fejlett, és szolgáltatásai keresettek. A csővégi megoldások és technológiák használata már legnagyobb részben túlhaladott; főszerep a szennyezés megelőzésének jut. Ezáltal javul a települések környezeti állapota és az emberek **életminősége**. Támogatjuk a fenntartható erőforrás-használatra irányuló innovációt, az azzal kapcsolatos kutatásokat.

A szennyezés megelőzésére kerül a hangsúly

A főként környezeti eredetű problémás térségek fenntartható növekedési pályára állnak: A **Duna** ökológiai és közlekedési folyosó jellegének összehangolása lehetővé válik, a **Tisza-völgy** lakóinak életkörülményei a társadalmi, gazdasági és környezeti gondok felszámolásával jelentősen javulnak; a **Balaton térségének** magas minőségű turisztikai kínálatát környezetvédelmi erőfeszítések támogatják. Az érzékeny és a védelem alatt álló területek gazdasága a környezethez illeszkedő, a természeti és kulturális táji értékekben gazdag térségek értékeikre alapozottan, azokat őrizve fejlődnek. Ennek megtartása érdekében egyre nagyobb hangsúlyt kap a fenntartható

A környezet az életminőség kiemelt tényezője, a térségek fenntartható fejlődésének záloga

mező- és erdőgazdálkodás.

Világszerte nő az ökoturizmus iránti igény. Magyarország a tiszta, sok helyen még érintetlen és védett természeti környezet, a megőrzött biodiverzitás miatt **Európa egyik ökológiai mintaállama**. E tény és a nemzetközileg is számon tartott világörökségi helyszínek miatt a turisták érdeklődése egyre nő az ország iránt, ami jelentős versenyképességi előnyt jelent.

Az ép környezet sok turistát is vonz

Megszűnnek a súlyosan szennyező és egészségkárosító tevékenységeknek nyújtott közvetlen és közvetett állami támogatások. Ezáltal jelentősen javul a környezet állapota, miközben korszerűsödik a gazdaság és csökkennek a társadalmi feszültségek.

Súlyosan szennyező tevékenységek állami támogatásának megszüntetése

A jelenlegi GDP-számítás mellett kidolgozzuk és bevezetjük a zöld GDP-t, amely számításba veszi a természeti erőforrások fogyasztását, a környezeti károkat és társadalmi feszültségeket is.

Testi-lelki egészségünk javul, hosszabban élünk

A szociális és környezeti biztonság javítja az emberek testi és lelki egészségét. Az egészséget a társadalom nagyon fontos értéknek tekinti, népszerű az egészséges táplálkozás, gyakori a rendszeres, rekreációs célú testmozgás, és ehhez rendelkezésre állnak a feltételek. Egyre kevesebben dohányoznak és isznak egészségkárosító mértékben alkoholt, vagy élnek más szenvedélybetegségekkel. Fogyasztásukban az emberek az egészséges termékeket és szolgáltatásokat választják. Az egyének és közösségek egészségtudatos magatartását népegészségügyi programjai révén országosan és regionálisan szervezett egészségfejlesztési intézményrendszer támogatja. Az egészségtudatos életmód, a turizmus és a természetjárás, a sport népszerűsége és a megelőzés miatt csökken a gyógyszerfogyasztás, kevesebb a táppénzre szoruló vagy kórházi ápolást igénylő beteg, nő a társadalom munkabíró képessége. A döntéshozók minden intézkedés bevezetése előtt vizsgálatokat végeztenek arra vonatkozóan, hogy azok milyen hatással lennének a lakosság egészségére. Mindezek mindenki számára biztosítják az egészségesebb élet feltételeit.

Az egészséges életmód javítja az életminőséget, és csökkenti a gyógyítási költségeket

A területileg kiegyenlített, a szükségletekhez illeszkedő ellátórendszer infrastruktúrája és szolgáltatásai egyre magasabb színvonalúak, a szolgáltatók összehangolják kapacitásaikat és tevékenységüket. Az egészségügyi ellátáshoz mindenki társadalmi, gazdasági és földrajzi helyzetétől függetlenül egyenlő eséllyel jut hozzá. A lakosság egészségi állapotát és a szükséges terápiát nyilvántartó e-egészségügy növeli az ellátás hatékonyságát, és csökkenti a költségeket. A széles körű egészségügyi és szociális rehabilitáció visszavezeti a gyógyultakat a munkaerőpiacra. Az egészség ügyére költött közkiadások elérik az uniós átlagot, az ezt kiegészítő magánkiadások szabályozási kerete átlátható és kiszámítható.

Az idősek és a fogyatékossgal élők számának növekedése miatt egyre nő

A közösségi gondoskodás

a kereslet az egészségügyi és szociális ellátórendszer közös szolgáltatásai, valamint a közösségi kulturális tevékenységek iránt. Az otthoni ápolás és idősgondozás, illetve a családi és személyi szolgáltatások bővülése a képzetlen vagy részfoglalkoztatást igénylő nők számára is kínál munkalehetőséget.

iránti igény terjedése új munkahelyeket terem

Az Európa legjelentősebb gyógyvízkincsét hasznosító gyógy- és egészség-turisztikai központok magas színvonalú orvosi, rehabilitációs és wellness-szolgáltatásaikkal az idősödő európai lakosság népszerű **rekreációs célországává** teszik Magyarországot. Nemzetközileg elismertek a hazai élettudományok eredményei, hasznosításukat innovatív gazdasági környezet segíti. A magyar egészségipari szolgáltatások és termékek (a feldolgozóipartól a gyógyszeriparon át a szépségiparig) kiváló minőségűek, számos esetben európai piacvezetők, ami sok ember számára biztosít munkalehetőséget.

Magyarország Európa egyik rekreációs központjává válhat

Mindezek következtében a korábban népbetegségnek tekintett szív- és érrendszeri, valamint daganatos betegségek, és az ezek miatt bekövetkező korai halálozás gyakorisága jelentősen csökken. **A magyar lakosság születéskor várható élettartama és az egészségben eltöltött évek száma felzárkózik az uniós átlaghoz.**

Újragondoljuk az állam szerepét

Államszervezetünk működését oly módon kívánjuk átalakítani, hogy az **képes legyen piackonform és fenntartható**, a jövő nemzedékek érdekeire is tekintő **módon alakítani a gazdasági-társadalmi fejlődés feltételeit**, hatékony érdekegyeztetést végezni, kedvező szabályozási környezetet teremteni a vállalkozások versenyképes működéséhez, szinten tartani és folyamatosan fejleszteni az ország fizikai és humán infrastruktúráját. Az így megújított állam vonzó környezetet teremt a működő tőke megtelepedése számára, elősegíti a munkaképes korú lakosság növekvő és hatékony foglalkoztatását, a jövedelmek emelkedését, hozzájárul a lakosság életkörülményeinek javulásához, az ország társadalmi, gazdasági, területi kohéziójához, európai felzárkózásához. Az állam **feladatainak hatékonyabb ellátása érdekében, autonóm szereplőket von be, akiket** egyrésztől **képesé tesz** a feladatok ellátására, de egyúttal gondoskodik az átadott feladatok számonkérhetőségéről, miközben **biztosítja a** kiadott feladatok közötti **koordinációt**.

Fejlesztő államra van szükség

A közérdekű információ elérhetővé tételével, a társadalmi partnerek érdemi bevonásával a politika alkotásába és megvalósításába, továbbá a közjó növelését szem előtt tartó kormányzással erősödik a demokrácia.

Erősödő a demokrácia

A regionalizmus meggyökeresedik a **regionális önkormányzatok** létrejöttével. A források és a hatalom megosztása szűkíti a központi kormányzás kiterjedtségét és a települési autonómiát, de növeli a régiók és a kistérségek szerepét. A települések és mikrotérségek közti feladatmegosztás és együtt-

Regionális önkormányzatok jönnek létre

működés eredményeként a **közszolgáltatások** mindenki számára **jó minőségben** elérhetőek. A közigazgatási és civil szervezetek együttesen képesek a gyorsuló ütemű változásokhoz nehezen alkalmazkodók számára segítséget nyújtani.

A decentralizált és elektronikus **közigazgatás szolgáltatásai segítik a vállalkozók** versenyképességének növekedését, a menedzserszemléletű és hatékony ügynökségek a fejlesztésekhez szükséges erőforrások megszerzéséhez nyújtanak segítséget. A szubszidiaritás szellemében tevékenykedő, ám a megfelelő szinteken kellő kompetenciával rendelkező államigazgatás felkészült és hatékony köztisztviselői karának kiszámítható életpályát ígér. Mindezek hatására **visszaszorul a korrupció**, a decentralizáció irányába tett lépéseknek köszönhetően folyamatosan **javul a jogbiztonság**. A helyi közösségek és az oktatás az együttműködési formák népszerűsítésén keresztül a normakövető magatartás társadalmi feltételeit erősítik.

Kialakul a szolgáltató közigazgatás

A jogalkalmazó (igazságszolgáltatási) szervek előtti eljárások időtartama jelentősen csökken, az igazságszolgáltatás hatékonysága javul köszönhetően – többek között – az újonnan bevezetett elektronikus ügyintézési formáknak, a jogalkalmazó szakemberek folyamatos képzésének és az új eljárási szabályozásoknak. Az elektronikus bíróság (e-bíróság) a papíralapú ügyintézés helyett a digitális dokumentumok benyújtására lehetőséget ad, ezzel lerövidül a perelőkészítő eljárások időtartama. A bírák folyamatos szakmai képzése alapján megszerzett széles tudásbázis az ügyek elbírálásához szükséges döntési folyamat időigényét csökkenti. Az ügyek ésszerű határidőben történő elbírálásával és a jogi normák minőségének emelkedésével javul a jogbiztonság.

Javul a biztonság

A társadalom egész szövetrendszerében keletkező bűnözéssel szemben társadalompolitikai eszközökkel is fellépünk, mivel a jó közbiztonság nem valósítható meg kizárólag a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás hagyományos eszközeivel. A közösségi bűnmegelőzés beépül az egyes szakpolitikákba. A fejlett jogállam – a rendvédelmi szervek széles körű nemzetközi együttműködésével és társadalmi szereplőkkel összefogva – jelentős lépéseket tesz a bűnözés visszaszorítására, az áldozattá válás megelőzésére és a migráció okozta gondok orvoslására. Az állam képes biztosítani a szilárd közbiztonságot és a magas szintű környezetbiztonságot, mely garantálja a félelemmentes életet. A fejlesztéspolitika az élet- és munkakörülmények átfogó javításával hatékonyan járul hozzá a közbiztonság javulásához és az emberek biztonságérzetének emelkedéséhez.

A társadalmi tőke növeli a közös jövő reményét

Kincsnek tekintjük a gyermeket, értéknek az anyaságot és a családot. Olyan biztonságos, gyerekbarát környezetet teremtünk, ami a gyereknevelési és háztartási szolgáltatások támogatásával segíti a szülőket abban, hogy összeegyeztethessék családi szerepeiket a munkavállalással. Megfontoljuk, hogy előrelátó bevándorláspolitikánkkal segítsük azoknak a tehetséges külföldieknek, különösen a határon túli magyaroknak a letelepedését és beilleszkedését, akik hazánkban szeretnének boldogulni.

Az ország lakói egyre nagyobb számban érzik magukénak az **évtizedes fejlődés eredményeit**, ezért egyre nagyobb ön- és egymás iránti bizalommal, a változásokra nyitottan és felelősséggel alakítják saját és családjuk, vállalkozásuk jövőjét. A különféle társadalmi csoportok, vállalkozások és térségek közötti kapcsolatok és hálózatok megerősödése maga is hozzájárul a sikerekhez. A helyi közösségek, a szakmai és civil szervezetek működésének hatására fontos társadalmi problémák kerülnek reflektorfénybe, és e szervezetek döntéshozatalba való bevonása elősegíti a jobb megoldások megtalálását, beleértve az önkéntes munka szerepének erősítését is. A társadalom számára érthető és átlátható az államigazgatás, illetve a helyi, kistérségi, regionális és országos döntéshozatal rendszere, folyamata. **A közbizalmon alapuló együttműködések révén a tudás megosztása előtt álló akadályok felszámolhatók és az elszigetelt magánteljesítmények ereje megsokszorozható.**

Növekszik az emberek társadalmi szerepvállalása

A Kormány, a munkaadók és a munkavállalók közötti, időről időre megújított **társadalmi szerződés** jelöli ki a következő időszakban elérni kívánt fejlődés irányát. Mindez az ország versenyképességét és kohézióját, valamint a biztonságos jövőbe vetett hitet is jelentősen növeli.

2.2 Szempontok, amelyeket mindig szem előtt kell tartanunk (horizontális szempontok)

A fejlesztéspolitika egészét átható, úgynevezett horizontális szempontok olyan elveket takarnak, amelyeket a magyar fejlesztéspolitikai rendszer minden szintjén, a **tervezés, szabályozás, megvalósítás, nyomon követés, valamint ellenőrzés során** egyaránt érvényesíteni szükséges. Ezeket a szempontokat annak ellenére figyelembe kell venni a fejlesztéspolitika minden szintjén, hogy néhány kulcsterületükre vonatkozóan önálló fejlesztési eszközzel is rendelkeznek.

Fenntarthatóság

Hogy a fejlesztéspolitika ne élje fel a hosszabb távú fejlődés erőforrásait, ezért a fejlesztéseknek maradéktalanul meg kell felelniük a fenntarthatóság elvének **környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból** egyaránt. Fenntarthatónak tekinthető az a fejlesztés, amely tekintettel van a természeti és emberi erőforrásokra (beleértve a természeti értékeket, területeket, tájakat, a biológiai sokféleséget, az emberi egészséget, a társadalmi kohéziót, a demográfiai jellemzőket is), az épített környezet és kulturális örökség megóvására, gazdaságilag fenntartható módon történő hasznosítására. A fejlesztést szabályozó feltételként figyelembe veszi egy adott terület **ökológiai rendszerének** (beleértve az ott élő embereket is) **eltartó képességét**.

A fenntarthatóságnak minden fejlesztés során érvényesülnie kell

Esélyegyenlőség

A fejlesztéspolitikai rendszer egészében érvényesülnie kell a nők és férfiak társadalmi egyenlőségét, a gyermeket nevelők, valamint az egyes **hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javítását** szolgáló esélyegyenlőség elvének. Az esélyegyenlőség elvén a nemük, életkoruk, testi-lelki egészségük, szegénységük vagy lakhatási körülményeik, illetve települési környezetük okán hátrányos helyzetbe kerülők esélyegyenlőségének növelését értjük. A társadalmi kirekesztődés enyhítése szempontjából kulcskérdésnek tekintjük a hátrányokkal küzdők „helyzetbe hozását”.

Egyenlő esélyeket igyekszünk teremteni a hátrányos helyzetben lévő rétegeknek

Kiemelten kell érvényesülnie az esélyegyenlőség elvének olyan sokszoros hátrányokkal küzdő társadalmi rétegek esetében, mint amilyenek a roma vagy a fogyatékosággal élő emberek.

Az info-kommunikációs technológiák széles körű alkalmazása és az alkalmazás feltételeinek biztosítása

Az információs társadalom kiépülése olyan stratégiai érdek, melyet minden beavatkozás esetében támogatni kell, és olyan eszközöket, illetve projekteket kell előnyben részesíteni a tervezésnél és kiválasztásnál, melyek elősegítik az információs társadalom megvalósulását. Az információs társadalom megvalósulása szempontjából kiemelkedően fontos az IT-készségszinteknek a lehető legszélesebb körben való emelkedése, a hálózati hozzáférés és az online szolgáltatások igénybevételének terjedése, a minél magasabb szintű vállalati és kutatási folyamatintegráció, a vertikális és horizontális vállalati és közösségi kapcsolatok, az elektronikus hálózatosodás és a munkavállalás elektronikus formáinak elterjedése, valamint a közszolgáltatások által érintett területeken a transzparens működés és elektronikusan kezelhető szolgáltatások arányának növekedése. Fontos továbbá, hogy az állami vagy magán-szolgáltatások platformfüggetlenül, biztonságos, és interoperabilitást lehetővé tevő módon fejlődjenek. Ezért amennyiben egy fejlesztés IKT alapon

Az informatikának segítenie kell a gazdaságot, a közigazgatást, az emberek mindennapi életét

hatékonyabban megvalósítható, akkor azt kell előnyben részesíteni. **Az IKT-alkalmazásokat az alkalmazás feltételeinek egyidejű biztosításával kell bevezetni és használatukat elsősorban a szervezeti átalakulás, modernizáció támogatására kell összpontosítani.**

A foglalkoztatás növelése

A fejlesztésekben érvényesíteni kell a foglalkoztatás növelésének szempontrendszerét, azaz mérlegelni kell az egyes fejlesztések foglalkoztatásra gyakorolt hatását, és **előnyben kell részesíteni a foglalkoztatási szempontból kedvezőbb megoldásokat.**

Előnyben kell részesíteni a foglalkoztatási szempontból kedvezőbb megoldásokat.

Biztonság

A közmegegyezés, a jog- és belbiztonság, az átláthatóság és ennek következtében a társadalmon belül növekvő bizalom feltétele a gazdaság kiegyensúlyozott működésének. A biztonság szempontjait szem előtt tartó tervezés alapvetően **jövőorientált**, mert a **jelen értékeit** kívánja **megőrizni a jövőnek**. A biztonság általános szempontjai között első helyen szerepel a folyamatok versenyképességet ösztönző kiszámíthatósága, tervezhetősége, pontossága és stabilitása. A biztonság fogalmilag tartalmaz ezenfelül olyan védelmi típusú elemeket, mint az ország társadalmi és gazdasági rendszerének, belső integritásának megőrzése, a külső vagy belső veszélyekkel és kockázatokkal szembeni védelem, továbbá a megelőzés és a káros következmények elhárítására irányuló törekvés is.

Érvényesíteni kell a biztonság szempontjait

2.3 A fejlesztések területpolitikai céljai

Az ország megújulásának alapvető feltétele, hogy a fejlődés területileg is kiegyensúlyozott és hatékony legyen, az erőforrások, a szükségletek és a lehetőségek régióként, térségenként összhangban legyenek.

A fejlődés területileg legyen kiegyensúlyozott

A cél olyan harmonikus és fenntartható társadalmi-gazdasági-környezeti térszerkezet kialakítása, illetve létrejötte, amely a helyi adottságokhoz igazodó térségi rendszerekben szerveződik, köztük több, európai szinten is versenyképes területegységgel (régiók, kistérségek, települések), szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében sincsenek elfogadhatatlan területi egyenlőtlenségek.

Úgy legyünk versenyképesek, hogy az életkörülményekben sincsenek elfogadhatatlan különbségek

Az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió nem kíván önálló területpolitikát meghatározni. Az ország fejlesztéspolitikájának területi háttérét és feltételrendszerét az OFK-val szoros összhangban készült Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) jelenti, mely kijelöli az ország hosszú és középtávú területpolitikai cél- és prioritásrendszerét. Az OTK tehát a területi jelentés-

Az országos fejlesztéspolitika területi lábát az Országos Területfejlesztési

gekre és folyamatokra vonatkoztatva értelmezi az OFK fejlesztési elveit, földrajzilag orientálja az OFK célkitűzéseit. **Koncepció jelenti**

A területpolitikának a harmonikus területi szerkezet eléréséhez és a kiegyensúlyozott területi fejlődés biztosításához szükséges legfontosabb céljai a következők:¹ **A területpolitika öt átfogó célja:**

- Az ország versenyképességének növelése nem képzelhető el a területi versenyképesség javítása nélkül. Hatékony területi struktúra és területrendszerenként (régióként, térségenként) hatékony, eredményes működés biztosítása, vagyis a **versenyképesség** következetes erősítése **az ország egésze szintjén és az egyes régiókon belül egyaránt.** **Területi versenyképesség ösztönzése**
- A kohézió jegyében az esélyegyenlőséget sértő és a hatékony működést korlátozó **legsúlyosabb területi elmaradottságok felzárkóztató mérséklése.** **Területi felzárkózás megteremtése a kohézió érdekében**
- Régióinknak, térségeinknek és tájainknak olyan **fenntartható rendszerekké** kell válniuk, amelyek értékeiket, örökségüket, erőforrásait és belső összetartozásukat nemcsak megőrzik, de tovább is erősítik, a társadalom, a gazdaság és a természeti-környezeti elemek összhangját helyi-térségi rendszereikben biztosítják. **Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem**
- A társadalom, a gazdaság és a fejlesztéspolitika térbeli szerveződése többé nem szakadhat meg a határoknál, **az ország területileg beintegrálódik a Kárpát-medencébe, Közép-Európába és az egész európai térbe.** **Területi integrálódás Európába**
- Ma az Európai Unió belül valamennyi régiónk elmaradott, ezért valamennyi régiónk felzárkóztatása alapvető nemzeti célkitűzés. Ehhez hatékony fejlesztéspolitika szükséges. E hatékonyság csak úgy biztosítható, ha a fejlesztések a helyi térségi adottságokhoz igazodnak, és a különböző fejlesztéspolitikai beavatkozások térségenként összehangoltak, területi szinergiákat eredményezve, valamint képesek biztosítani a helyi-térségi társadalmi-gazdasági szereplők hatékony bevonását és mozgósítását. E feltételeket csak **decentralizált fejlesztéspolitika** biztosíthatja, amelynek megteremtése az ötödik területpolitikai célkitűzés. **Decentralizáció és regionalizmus**

Az új Országos Területfejlesztési Koncepcióban kijelölt területpolitika fő funkciója az ország területileg hatékony működésének megteremtése, kiegyensúlyozott területi fejlődésének megvalósítása.

¹Az átfogó területpolitikai célok, illetve az ezeket szolgáló országos területi célok és regionális célok, valamint az ezek érvényesítését szolgáló intézményi és eszközrendszeri keretek részletes kifejtését az új Országos Területfejlesztési Koncepció tartalmazza.

Az új megközelítés szerint országos szinten minden tárcának el kell sajátítania a térségi gondolkodást, és térerzékenyen kell terveznie. Ebben a területfejlesztésért felelős kormányzati szerv (hivatal) területi koordinációs feladatokat lát el. Ugyanakkor a területfejlesztési folyamatokban meghatározó szerepet kapnak a régiók is. Az ország régiói jelentik az ágazatok (szakpolitikák) és a területi érdekek összehangolásának elsődleges szintjét.

A területfejlesztés kulcsszereplői a régiók

A területpolitika érvényesülését a területrendezés és a regionális, illetve területfejlesztés mellett valamennyi, területileg integrált szakpolitikának, vagyis a teljes fejlesztéspolitikának szolgálnia kell.

A fejlesztéspolitika álljon a területpolitika szolgálatában

2.4 Magyarország stratégiai céljai a fejlesztéspolitikában és elérésük módja

Az ország fejlesztéspolitikai átfogó céljának elérése érdekében az alábbi stratégiai célok megvalósítása szükséges 2020-ig:²

1. A versenyképesség tartós növekedése
 2. A foglalkoztatás bővülése
 3. A versenyképes tudás és műveltség növekedése
 4. A népesség egészségi állapotának javulása
 5. A társadalmi összetartozás erősödése
 6. A fizikai elérhetőség javulása
 7. Az információs társadalom kiteljesedése
 8. A természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosulása
- +1. Kiegyensúlyozott területi fejlődés

Az immár EU-tag Magyarország középtávú fejlesztéseit alapvetően befolyásolja az Európai Unió **lisszaboni stratégiája**. A 2000-ben elindított, majd 2005 márciusában megújított lisszaboni folyamat középpontjában a **versenyképesség javítása és a foglalkoztatás növelése áll**. Bár egyetértünk a célok újrafogalmazásával, nem feledkezhetünk meg a korábbi célokról sem; inkább az elérésükhöz igénybe vett eszközöket

Fejlesztéspolitikánk illeszkedik az EU lisszaboni stratégiájához

² A stratégiai célok területi vonatkozásairól részletesen lásd az Országos Területfejlesztési Koncepció III.7. fejezetét.

kell másként alkalmaznunk.

Hazánk fejlesztéspolitikájának fő céljai ezért – a versenyképesség és a foglalkoztatás növekedése mellett – a társadalmi és területi kohézió, valamint a fenntartható fejlődés megvalósítása. A lisszaboni célok megvalósításához elő kell mozdítani a gazdaságba, az emberi erőforrásokba és a környezet fenntartható hasznosításába történő beruházásokat.

A növekedés és a foglalkoztatás mellett célunk a társadalmi és területi kohézió valamint a fenntartható fejlődés megvalósítása.

Mi is kiemelkedően fontos célként kezeljük a **tudásalapú gazdaság és társadalom** megteremtését. A kutatás-fejlesztést és az innovációt olyan területekre kell összpontosítani, amelyek nagymértékben hozzájárulnak versenyképességünk javításához. Miként az Európai Unió egészét, úgy Magyarországot is vonzóbbá kell tenni a világ tehetséges diákjai, kutatói és tudósai számára. Elő kell segíteni az **információs és kommunikációs technológiák** széles körű alkalmazását.

Versenyképességünk fő forrása a tudásalapú társadalom lesz

A **foglalkoztatás** területén igen jelentős Magyarország elmaradása. Munkaerőpiacunk legfontosabb jellemzője az **inaktivitás kiugróan magas szintje** – vagyis az, hogy a munkaképes korú lakosoknak csak jóval kisebb része dolgozik (legálisan), mint az Európai Unió többi tagállamában. Az előttünk álló időszak kiemelkedő feladata ezért a foglalkoztatottsági szint erőteljes emelése, elsősorban az inaktív munkaerőpiaci részvételét biztosító összetett eszközrendszerrel, valamint az oktatás-képzés és a gazdaság igényei között ma még meglévő szakadék lehető leggyorsabb, legnagyobb mértékű szűkítésével.

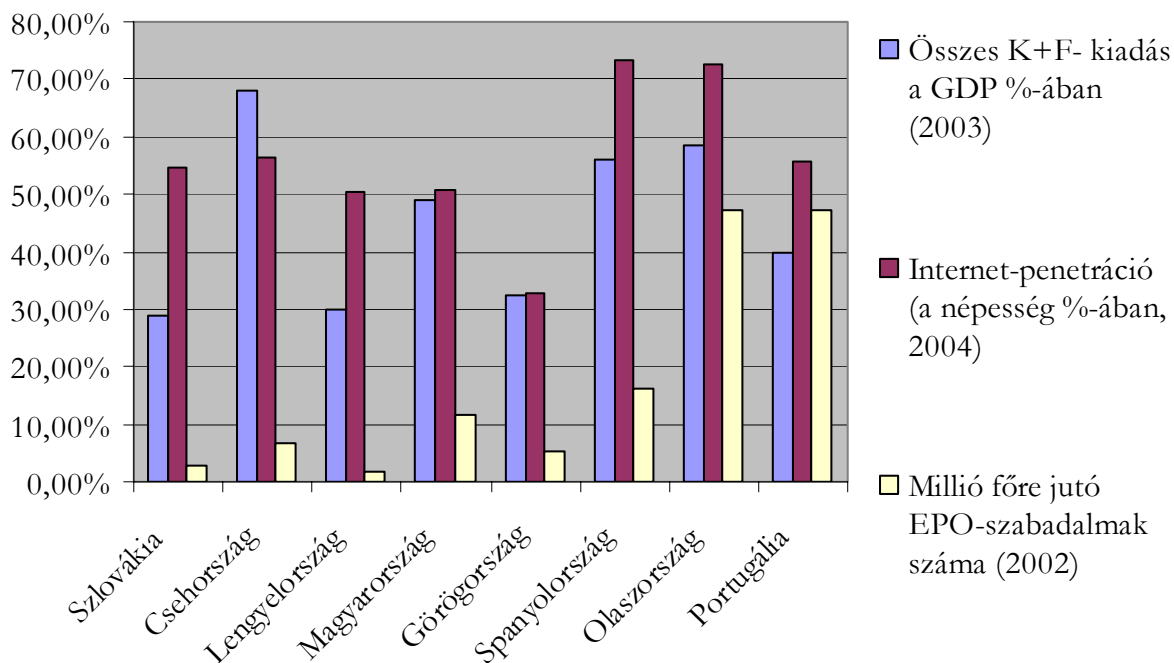
A foglalkoztatás szintje nálunk alacsonyabb, mint az EU-15 átlaga

Kiemelkedő figyelmet fordítunk a társadalmi és területi **kohézióra** egyaránt, mivel az **szélesíti a versenyképesség bázisát**. A fő lisszaboni célok végrehajtása ugyanis olyan felzárkózási feladatokat ad, amelyek nem teljesíthetők a kohéziós politika eszközei – közülük is különösen a széles értelemben vett infrastruktúra fejlesztése – nélkül. Ezért szükségesek az olyan környezetvédelmi intézkedések, amelyek fenntarthatóvá teszik a gazdaság fejlődését, elősegítik a természeti erőforrások megfontolt és takarékos használatát. A hosszú távú versenyképességnek persze ugyanígy előfeltétele a **társadalmi kohézió** erősítése. Így az esélyteremtés, a társadalom képzettségi szintjének emelése és egészségi állapotának fejlesztése is hatékonyan járulhat hozzá a gazdasági növekedéshez és a foglalkoztatás bővítéséhez.

A lisszaboni stratégia „társadalmi” céljai is segíthetik a versenyképességet

2.4.1 A magyar gazdaság versenyképességének tartós növekedése³

Néhány versenyképességi tényező alakulása az EU-15-ök átlagához viszonyítva*

*EU-15-ök átlaga: 100%

Az életminőség javításának, a tartós és fenntartható növekedésnek feltétele a gazdaság teljesítőképességének és versenyképességének javítása. A gazdasági versenyképesség fejlesztése, hosszú távon történő erősítése számos tényező összehangolt fejlődését követeli meg.

A stabil gazdasági növekedésben betöltött fontos szerepük, nagy növekedési potenciáljuk, továbbá a foglalkoztatásban, így a hazai jövedelemtermelésben betöltött kiemelkedő szerepük miatt különös figyelmet kell fordítani a **kis- és középvállalkozások fejlődésére**. A hazai induló vállalkozások, a kkv-k tőkéhez jutásának lehetősége ugyanakkor a nagyvállalatokhoz képest aránytalanul nehezebb, a finanszírozási lehetőségeik hiányoznak, vagy csak fajlagosan magasabb költségekkel állnak rendelkezésre. Ezért fontos cél, hogy megteremtődjön a kis- és középvállalkozások növekedéshez, erősödéshez, együttműködéséhez és stabilitásához szükséges **gazdasági környezet**.

A versenyképesség több forrásból táplálkozik

A kis- és középvállalkozások a foglalkoztatás és a jövedelemtermelés alapjai, ők bírnak a legnagyobb növekedési potenciállal.

³ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Koncepció IV.7.1. Befektetés-ösztönzés, IV.7.2. KKV-politika, IV.7.3. Innovációs politika, IV.7.4. Turizmuspolitika, IV.7.6. Oktatáspolitikai, IV.7.11. Informatika-hírközlési politika, IV.7.14. Agrárpolitika és agrár-vidékfejlesztés fejezeteiben.

A versenyképesség erősítésében meghatározó szerepe van a **hozzáadott érték növekedésének**. A hozzáadott érték azonban csak az emberi tőke, a szervezeti kultúra javulása és meglévő, a fejlett tudásbázisra építő **innovációs és kutatás-fejlesztési** tevékenység és együttműködés fejlődése révén növekedhet. A technológia-intenzív tevékenységek elterjedése, a magas hozzáadott értékű, anyag- és energiatakarékos termelés és az innovációs szolgáltatások hazai erősödése nagymértékben elősegítheti a gazdasági felzárkózást.

Jobb emberi és szervezeti erőforrásokra, fejlett K+F, innovációs együttműködésekre van szükség.

Magyarországon a termelékenység számos ágazatban jelentősen elmarad az európai uniós átlagtól, ezért a versenyképesség javításához egyrészt az **szükséges, hogy növekedjen a magas hozzáadott értékű tevékenységek aránya**, másrészt fontos az is, **hogy a vállalkozások növelni tudják termelékenységüket**. Az ország versenyképessége szempontjából tehát a gazdaság olyan területei a legfontosabbak, amelyek hosszabb távon is kedvező növekedési kilátásokkal rendelkeznek, építenek a hazai adottságokra, és jelentős kisugárzó hatást fejtenek ki más szektorokra is.

A magasabb hozzáadott értékű szektorok arányának növekedése mellett fontos a vállalati termelékenység növekedése is.

A gazdaság versenyképességének javítását a kedvező földrajzi, természeti, ökológiai, kulturális adottságaink kiaknázása, és a néhány szektorban fellelhető versenyelőnyünk megtartása segítheti elő.

Aknázzuk ki kedvező földrajzi, ökológiai és kulturális adottságainkat

Hazánk kedvező földrajzi fekvése jó lehetőséget kínál a nemzetközi **kereskedelmi-szállítási szolgáltatások** iránti növekvő kereslet kielégítésére, ami hosszú távon jelentős hatással lehet a növekedésre, a gazdaság versenyképességére.

A gazdaság térbeli szerkezetének javulása, a **gazdasági fejlődés térbeli kiterjesztése** révén megteremtődhet a regionális-területi kiegyensúlyozottság, emellett hozzájárul ahhoz is, hogy a gazdasági erőforrások hasznosítására, az agglomerációs előnyök kiaknázására ne csupán néhány terület legyen képes.

Az egész országban fejlődő gazdaság kiegyenlíti a területi különbségeket és növeli a versenyképesség bázisát.

A cél elérése

A növekedésorientált kkv-k fejlődését elősegíti a vállalkozások technológiájának fejlesztése, piackonform pénzügyi közvetítőrendszeren keresztül a kkv-k többletforrásokkal való ellátása és a működési környezetük javítása.

A növekedés orientált kkv-k fejlesztéséhez ...

A technológiai fejlődés felgyorsítása érdekében új, innovatív eljárások bevezetését, beszállítói és együttműködési hálózatok létrehozását, üzleti tanácsadói szolgáltatások igénybevételét kell ösztönözni. Elengedhetetlen a vállalkozások piacra jutásának elősegítése, a vállalatirányítás és szakmakultúra, a vállalkozói ismeretek, képességek fejlesztése, az IKT hatékony alkalmazásának ösztönzése.

... segíteni kell technológiájuk fejlődését...

A hazai gazdaságra jelenleg jellemző tőkeszegénység által okozott versenyhátrányt a rendelkezésre álló pénzügyi eszközök körének bővítésével mérsékelhetjük (különösen az induló vállalkozások és a kkv-k esetében). Olyan piackonform, vagyis a versenyfeltételekre legkisebb hatást gyakorló, a pénzügyi közvetítőrendszeren keresztül megvalósuló eszközökre van szükség, amely várhatóan néhány éves perspektívában a pénzpiacba integrálódva önállóan is működőképes alrendszeré válik. A közvetlen támogatások mellett ezért szükséges és egyre inkább domináns tényezővé kell hogy váljon a vállalkozások rendelkezésére álló **pénzügyi eszközök körének a pénzügyi közvetítő rendszeren keresztül történő bővítése.**

... pénzügyi lehetőségeiknek piackonform eszközökkel való bővítését.

A hazai hozzáadott érték növekedéséhez meg kell teremteni a feltételeit a nagyobb hozzáadott értéket termelő munkafázisok, vállalati funkciók tartós letelepítésének. Mindez hosszú távon csak a termelési, feldolgozási, értékesítési és az innovációs, kutatás-fejlesztési folyamatok összehangolt fejlesztésével érhető el.

A hozzáadott érték növelésének fontos forrása...

A tudásalapú gazdaság megteremtésének eszközeként a globális piacon versenyképes termékek fejlesztéséhez ösztönözni kell a hasznosítás-orientált kutatási tevékenységet, a technológiaátadást, az innovációs szolgáltatásokat és általában a vállalkozások innovációját.

... a kutatási eredmények hasznosítása...

A termelőszektor versenyképességének növekedéséhez szükség van a korszerűsödő, környezetkímélő **mezőgazdaság** (beleértve az erdőgazdálkodást, halászatot) hozzájárulására is. A magyar gazdaság számára kiemelkedően fontos szolgáltató szektoron belül jelentős növekedési potenciállal bír a **turizmus**, amelynek fejlődése a földrajzi (kelet és nyugat, valamint észak és dél közötti „találkozópontra”), természeti (kiemelten a termál- és gyógyvízkészlet) és kulturális adottságokat hasznosítva az ország komparatív előnyeire támaszkodhat.

...és kedvező adottságaink jobb kihasználása...

A gazdasági versenyképesség egyik alapfeltétele az energiaellátás biztonsága. A gazdasági versenyképesség növekedését szolgáló fejlesztések során hangsúlyt kell helyezni a korszerű, környezetbarát technológiák alkalmazására, az energiahatékonyságra, amelyek a különböző gazdasági tevékenységek környezetre gyakorolt negatív hatásainak csökkentésén túl a környezet minőségének javításához is hozzájárulnak.

... de nem felelkezhetünk meg az energiaellátás biztonságáról és környezetről sem

A gazdasági versenyképesség javítása olyan komplex feladat, amelyhez a gazdaságra, a vállalkozásokra közvetlenül irányuló támogatások, ösztönzők mellett a többi stratégiai területen tett sikeres lépések is szükségesek a horizontális szempontok figyelembevételével. A gazdasági versenyképesség növekedéséhez kapcsolódó célok elérése ezért a következő **prioritások** révén teljesülhet:

A versenyképesség javítását szolgáló beavatkozások

- a **technológiai modernizáció** előmozdítása,
- a vállalkozások működési és **üzleti környezetének** javítása, a hálózatosodás elősegítése,

- **az innováció, a kutatás-fejlesztés** ösztönzése, és infrastruktúrális háttérének megerősítése,
- a nemzetközi, valamint a térségi-regionális **elérhetőség** biztosítása,
- **az információs társadalom** kiteljesítése,
- **az emberi erőforrások minősége** (alkalmazkodóképesség, képzettség, egészség, megfelelő szellemi, fizikai kondíciók),
- **megelőző környezetvédelem és energiahatékonyság,**
- **a közigazgatás, állami szolgáltatások korszerűsítése.**

Szabályozási kérdések

A gazdasági versenyképesség növekedésének szabályozási feltétele az engedélyezés egyszerűsítése, gyorsítása, mert az egyszerűbb eljárásrendű, ügyfélbarát gazdasági igazgatás kialakítása minden vállalkozás versenyképességét növeli. A társadalombiztosítási, adózási, adóeljárési rendszereket, munkajogi és környezetvédelmi előírásokat úgy kell átalakítani, hogy az jogkövetésre ösztönözze a vállalkozásokat.

Hasonlóan fontos feltétel a megfelelő versenyszabályozás, ami a keretek világos meghatározását, a szabályok betartatását és a versenytorzító piaci körülmények korrekcióját jelenti. A társasági jog egészét úgy kell újragondolni, hogy a vállalkozások fejlődését, versenyképességét ne akadályozzák hiányos vagy nem megfelelő jogi keretek.

Összességében a hatékonyabb közigazgatás, a közigazgatási szolgáltatások korszerűsítése, a stabil, kiszámítható jogi környezet jelentősen javíthatja a hazai vállalkozások versenyképességét.

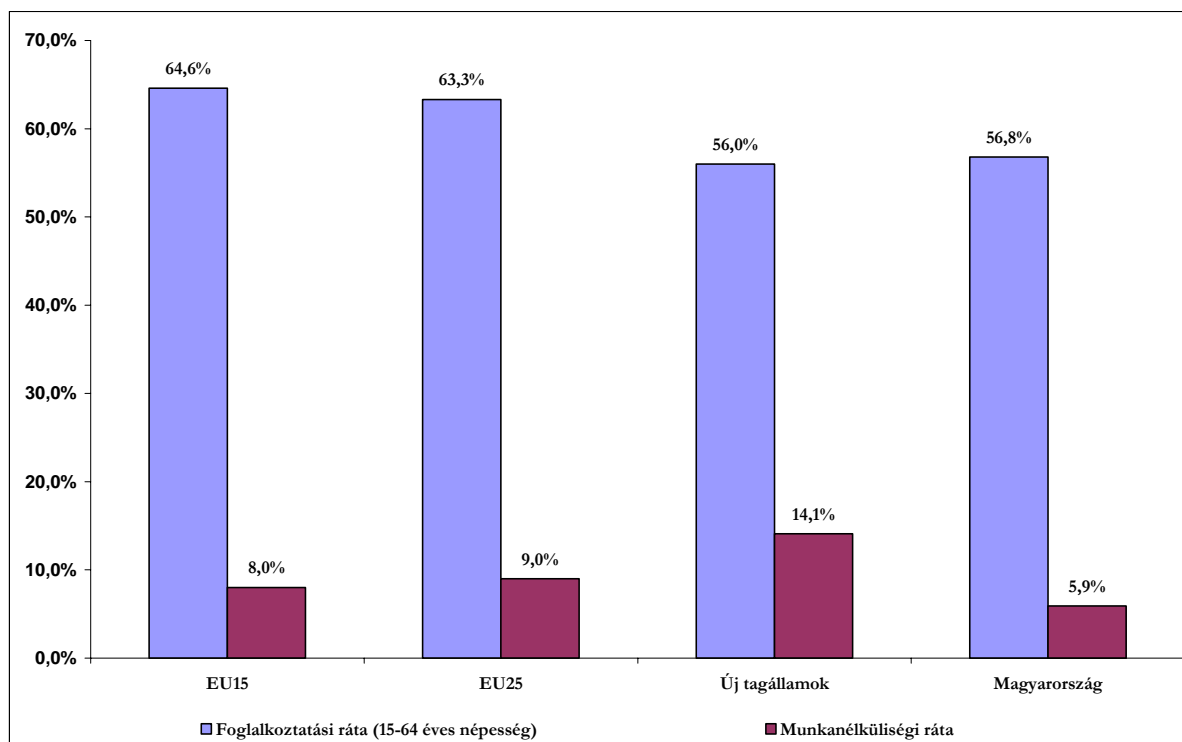
Ügyfélbarát gazdasági igazgatásra ...

... stabil, kiszámítható versenyszabályozásra van szükség.

Hatékonyabb közigazgatással, minőségi közszolgáltatásokkal segítjük a vállalkozásokat.

2.4.2 A foglalkoztatás bővülése⁴

Foglalkoztatási és munkanélküliségi ráták az EU-ban és Magyarországon, 2004⁵

Forrás: Eurostat, 2004. előzetes, becsült adatok

Az emberi erőforrás a gazdaság versenyképességének, ezáltal a **tartós növekedésnek meghatározó tényezője**. Magyarországon jelenleg rendkívül alacsony a foglalkoztatás, ami arra utal, hogy emberi erőforrásaink számottevő része nem hasznosul. Ez veszteséget okoz a gazdaság számára, jelentős mértékben korlátozza az államháztartási hiány csökkentésére irányuló törekvések és az adópolitika mozgásterét, növeli a szociális transferekre fordított kiadásokat. A versenyképesség javításának feltétele, hogy többen dolgozzanak, és kevesebben szoruljanak szociális segélyezésre. A kohézió erősítésének, a jövedelmi különbségek csökkentésének és az **esélyegyenlőség megteremtésének is feltétele** a foglalkoztatás növekedése, hiszen minél több ember lép be a munka

A foglalkoztatás bővítése növeli a versenyképességet, de társadalmi szempontból is fontos

⁴ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Konceptió IV.7.5. Foglalkoztatáspolitikai fejezetében.

⁵ Különböző adatforrások felhasználásával készült előzetes uniós becslések, amelyek nem egyeznek meg a csak később rendelkezésre álló munkaerő-felmérésből származó adatokkal

világába, annál több ember számára teremődik esély a méltányos életre.

A foglalkoztatás bővítése összekapcsolja a versenyképességet, a társadalmi kohéziót és a fenntarthatóságot, és lehetőséget ad egy olyan fejlesztési pálya kialakítására, amelyben mindhárom átfogó cél szempontjai érvényesíthetők.

Cél, hogy mindenkinek legyen munkája, aki akar és tud dolgozni.

Álljon rendelkezésre megfelelő számú és képzettségű munkavállaló a termelésüket, szolgáltatásaikat bővítő vállalatok számára. Ennek feltétele az álláskeresőket és a foglalkoztathatóság javítását segítő szolgáltatások fejlesztése, illetve a szakmai és a földrajzi mobilitás bátorítása. Mindemellett szélesíteni kell a helyi foglalkoztatás lehetőségét is. A munkavállalás minden szakaszában érvényesülnie kell az esélyegyenlőségnek, különös tekintettel a nőkre, a romákra, fogyatékossgal élőkre és a társadalmi vagy egyéb okokból hátrányos helyzetű csoportokra. E csoportoknak a munkaerőpiacra való visszatérési esélyét csak a foglalkoztatáspolitikai, a képzés, a szociálpolitika, valamint a munkahelyteremtő gazdaságpolitika együttes és összehangolt eszközei képesek javítani.

Mindenkinek legyen munkája, aki akar dolgozni

A cél elérése

A foglalkoztatás bővítése mindenekelőtt olyan intézkedéseket feltételez, amelyek elősegítik, hogy **a munkavállalás mindenki számára tényleges és vonzó lehetőség legyen**, azaz segítik és ösztönzik a munkavállalást. Figyelembe véve a magyar munkaerőpiaci helyzet sajátosságait: a munkanélküliség viszonylag alacsony szintjét és a magas inaktivitást, ezeknek az intézkedéseknek a munkanélküliek mellett az inaktívoknak a munkaerőpiacra való visszatérését is szolgálniuk kell.

Az aktivitás növelése a legfontosabb feladat

Ehhez javítani kell az aktivizáló politikák hatékonyságát, **össze kell hangolni a foglalkoztatási szolgálat és a szociális ellátórendszer működését** és eszközeit, növelni kell az oktatás és a szakképzés szerepét. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű emberek – köztük a romák, az idősebb munkavállalók, a megváltozott munkaképességűek, az alacsony iskolai végzettségűek, a hátrányos helyzetű térségben élők, a gyermeküket (egyedül) nevelő nők – foglalkoztathatóságának javítására. **A munkaerőpiacra való belépés és visszatérés ösztönzésében** fontos szerepe van továbbá a család és a munkahely összeegyeztetését lehetővé tevő szolgáltatásoknak, a munkaerő területi mobilitása ösztönzésének, a munkahelyteremtő beruházások támogatásának, a szürke gazdaság kifejlesztésének. Az önkéntességnek és a közösségfejlesztésnek szolgálnia kell a munkaerő-piaci integrációt is.

A foglalkoztatás bővítésének egyik útja a foglalkoztathatóság javítása

A foglalkoztatás bővítése csak **a társadalombiztosítási és szociális ellátórendszernek a (bejelentett) munkavállalásra ösztönző** átalakításával lehet eredményes. Olyan szolgáltatási elemeket kell fejleszteni, amelyek segítik a munkaerőpiacra való visszatérést, illetve meg kell erősíteni azoknak az ellátásoknak a szerepét, amelyekhez a munkaerő-piaci

A szociális védelmi rendszer ösztönözön a munkavállalásra

aktivitást ösztönző elemek kapcsolódnak.

Hogy a munkavállalók és a vállalkozások képesek legyenek alkalmazkodni a gazdasági és strukturális változásokhoz, illetve a termelésüket, szolgáltatásaikat bővítő vállalatok számára megfelelő számú és képzettségű munkavállaló álljon rendelkezésre, mind a vállalatokat (szervezeteket), mind a munkavállalókat arra kell ösztönözni, hogy ráfordításaikkal, illetve részvételükkel segítsék elő a megfelelő tudás megszerzését. Ehhez szükség van az **egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek fejlesztésére**, hozzáférhetővé tételére. Ez a vállalatok mellett a közigazgatás és a civil szervezetek alkalmazkodóképességét is javítja.

A tervezett beavatkozások tehát a következő **prioritások** köré szerveződnek:

- a **munkaerőpiacra való belépés és visszatérés ösztönzése** és segítése, a **foglalkoztathatóság** javítása,
- a munkavállalók és a szervezetek (vállalkozások, közigazgatás, civil szektor) **alkalmazkodóképességének** javítása.

Szabályozási kérdések

A munkaerő-kereslet növeléséhez a munkaerő költségének fokozatos csökkentése szükséges, amit az **adó- és járulérendszer átalakításával lehet elérni**. Ezáltal erősödik a vállalkozások (különösen a mikro-, kis- és középvállalkozások) foglalkoztatási képessége. Az adórendszernek, az adók összetételének döntő szerepe van a különböző minőségű munkák iránti kereslet szempontjából. Ez különösen igaz a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű csoportok (alacsonyabb képzettségűek, nehezebben alkalmazkodó idősebbek, kisgyermekesek, megváltozott munkaképességűek stb.) alkalmazása esetén. E csoportok foglalkoztatásának ösztönzését a célzott adó- és járulékkedvezmények szolgálják. A foglalkoztatás bővítését célzó intézkedések eredményességének feltétele továbbá a kiegyensúlyozott és a gazdasági teljesítmény növekedéséhez igazodó bérpolitika is.

Az inaktív népesség munkaerőpiacra való belépésének támogatásához olyan **integrált foglalkoztatási, rehabilitációs és szociális szolgáltatórendszerre** van szükség, amely összehangoltan képes kezelni az inaktivitást és a szociális hátrányokat, a munkaerő-piaci aktivitás ösztönzésére helyezve a hangsúlyt. Az egész életen át tartó tanulás intézményi feltételeinek megteremtéséhez szükséges a **felnőttképzés és a szakképzés összehangolt intézményrendszerének** kialakítása. A munkajogi szabályozás átalakítása során a rugalmas foglalkoztatást a foglalkoztatás biztonságának új formáival kell ötvözni.

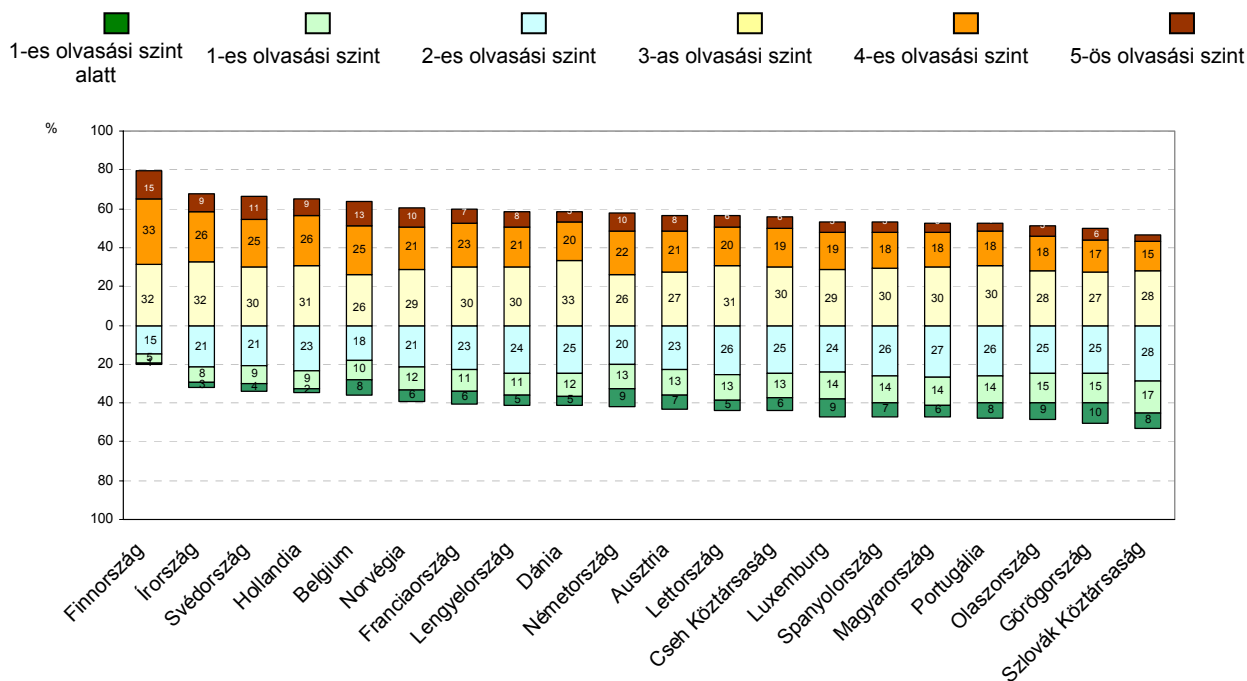
Az egész életen át tartó tanulás növeli a munkaerőpiaci helytállás esélyét

Alapvető feladat az élők munkát terhelő közterhek csökkentése – különösen a hátrányos helyzetűek esetében

Az ösztönzés mellett segítségre is szükség van a foglalkoztatás növekedéséhez

2.4.3 A versenyképes tudás és műveltség növekedése⁶

A különböző olvasási teljesítményszinteket elérő 15 éves tanulók aránya a 2003. évi PISA-vizsgálatban, országok szerint (%)

Forrás: OECD PISA adatbázis, 2003.

A versenyképes tudás és a műveltség bővülése az egyén **tudásának, képzettségének, készségeinek és kompetenciáinak, valamint alkalmazkodóképességének egész életen át tartó fejlesztését** igényli. A globális versenyben csak a tudásalapú gazdaság kiépítése biztosíthatja a tartós növekedést, amihez elengedhetetlen az emberi erőforrások minőségének javítása. Ehhez fontos cél, hogy az oktatási és képzési rendszer biztosítsa a gazdasági keresletnek megfelelő munkaerőt, és folyamatosan alkalmazkodjon a munkaerő-piaci igényekhez. Az összhang megvalósulásában meghatározó szerepe van a rendszer tartalmi és szervezeti fejlesztésének. Ebben a folyamatban nemcsak az oktatási és képzési rendszer infrastrukturális fejlesztése kulcsfontosságú, hanem humán-erőforrás-feltételeinek a korszerűsítése is.

A tudás növeli a munkaerő értékét

Az emberek képzettségének növelése, készségeik javítása és az egész életen át tartó tanulás támogatása – amellet, hogy alapvető feltétele a

A tudásnak nemcsak a munkaerő-

⁶ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Koncepció IV.7.6. Oktatáspolitikai, IV.7.11. Informatika-hírközlési politika, IV.7.7. Kulturális politika fejezeteiben.

sikeres munkaerő-piaci részvételnek – **a szociális hátrányokat is csökkenti**, hiszen az embereket felruhazza a mindennapi élet egyéb területein is nélkülözhetetlen szociális készségekkel és kompetenciákkal. Ezért kiemelkedően fontos, hogy 2020-ra a társadalom minden tagjának – függetlenül életkorától, lakóhelyétől, nemétől, szociális helyzetétől, etnikai hovatartozásától, fizikai és szellemi adottságaitól – lehetősége legyen az aktív és kreatív élethez szükséges tudás, készségek és műveltség megszerzésére és megújítására. A tanulási lehetőségek bővülése és a közösségfejlesztés együttesen járulhatnak hozzá ahhoz, hogy az állampolgárok szűkebb és tágabb közösségük felelős, aktív, normakövető és tudatosan cselekvő tagjaivá váljanak.

piacon vesszük hasznát, hanem az élet minden területén

Mindenki így válhat képessé céljainak elérésére, a mindennapi élet kihívásainak való megfelelésre, a változó munkaerő-piaci követelményekhez való alkalmazkodásra.

A cél elérése

Az emberi erőforrások minőségének javításához elengedhetetlen az oktatási, képzési és kulturális rendszerek tartalmi és szervezeti fejlesztése az **egész életen át tartó tanulás** szellemében. Így biztosítható, hogy a tudás, a képzettség és a műveltség mind az egyén, mind a közösségek számára az életminőség javításának meghatározó tényezője legyen. Az oktatási és képzési rendszernek a **munkaerő-piaci igényekhez való alkalmazkodását** a rendszer tartalmi és szervezeti fejlesztésén keresztül kell elérni. Ez a közoktatási, szakképzési, felsőoktatási és felnőttképzési rendszerek esetében nemcsak az infrastrukturális, hanem a humán-erőforrás-feltételek korszerűsítését, fejlesztését is magában foglalja.

Az oktatási rendszer minőségének javítása segíti a munkavállalók versenyképességének megőrzését

A lakosság készségeinek fejlesztésére irányuló tartalmi fejlesztéseken belül különösen az alapkészségek, a kreatív teljesítmények, a jogtudat fejlesztése, az idegen nyelv és az informatika kiemelt fontosságú. Ahhoz, hogy a jövő generációi a gazdasági élet sikeres szereplőivé válhassanak, nagyobb szerepet kell biztosítani a vállalkozó-, jogi és együttműködési készség fejlesztésének és **a gazdasági, gazdálkodási ismeretek** oktatásának is az iskolarendszerű és a felnőttképzésben.

Az esélyteremtő tudás mellett kiemelt feladat a tehetséggondozás, **a tudomány, a kutatás-fejlesztés és az innováció humán-erőforrás-utánpótlásának biztosítása**. Meg kell fordítani a műszaki, természettudományi és az élettudományi ismeretek és pályák vonzerejének az elmúlt évtizedben bekövetkezett csökkenését.

Az általános műveltség, a kulturális szocializáció minőségének javításához erősíteni kell a kulturális alapszolgáltatások elérhetőségét a közösségi terek, a kulturális infrastruktúra fejlesztése révén, továbbá erősíteni kell a kultúra és a közösségi tevékenységek szerepét az oktatásban és

képzésben.

E célkitűzések megvalósítása érdekében szükség van mindenekelőtt: **Prioritások**

- **az oktatási és képzési rendszerek tartalmi és szervezeti fejlesztésére**, a munkaerőpiac igényeivel történő folyamatos összehangolására, valamint
- **az esélyegyenlőség feltételeinek javítására**, az oktatáshoz, a műveltséghez és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával.

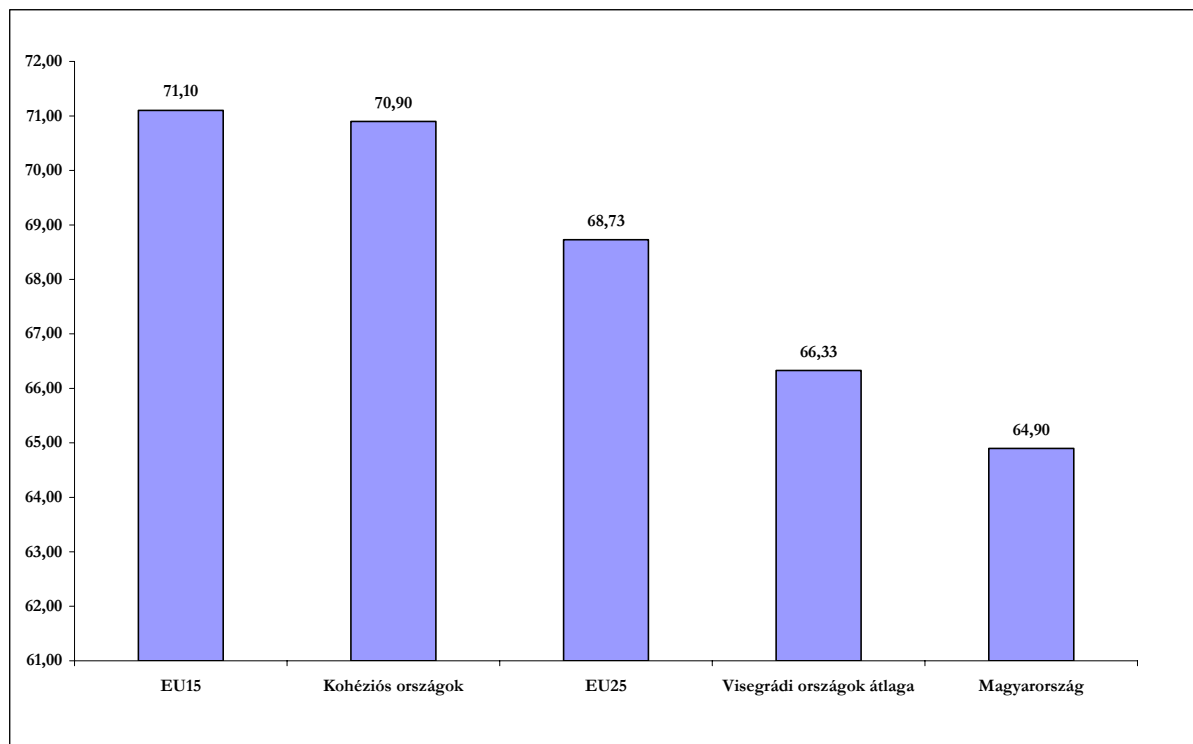
Szabályozási kérdések

Az egész életen át tartó tanulás intézményi feltételeinek megteremtéséhez össze kell hangolni a közoktatás (azon belül az iskolarendszerű szakképzés), illetve a felsőoktatás és a felnőttképzés rendszerét, valamint más közpolitikákat (pl. foglalkoztatás, szociális gondoskodás) is. Az egységes és összehangolt rendszer működéséhez ki kell alakítani a jogszabályi feltételeket. Az oktatási rendszer esélynövelő és társadalmi mobilitást segítő szerepének erősítéséhez ki kell küszöbölni a rendszer működésében rejlő szegregációt. Létre kell hozni az oktatási rendszeren belül azokat a mechanizmusokat – a jelenlegi irányítási rendszer felülvizsgálatával –, amelyek szavatolják a rendszer egységes fejlesztésének lehetőségét és a munkaerő-piaci és társadalmi változásokhoz való folyamatos alkalmazkodást. Ki kell alakítani a térségi integrált szakképző központok működésének jogi szabályozását.

Össze kell hangolni a közoktatást és a felsőoktatást, a felnőttképzést

2.4.4 A népesség egészségi állapotának javulása⁷

Születéskor várható, egészségben eltöltött évek számának átlaga (HALE index, 2002)

Forrás: WHO Statistics.

Az egyén egészségi állapota egyértelműen meghatározza, hogyan tud bekapcsolódni a gazdaságba, részt venni a közösség életében. Az egészség **nemcsak a munkavégző képesség szempontjából kulcsfontosságú**, hanem a méltóságteljes élethez szükséges képzéshez, azaz az emberi tőke fejlesztéséhez is elengedhetetlen. A hosszabb és egészségesebb élet együtt jár az aktívan töltött évek növekedésével, ami a foglalkoztatás bővülésének feltétele.

Hazánkban **az egészséges élet esélye jelentős** társadalmi, gazdasági és területi **különbségeket mutat**; ezek kiegyenlítése közvetlenül szolgálja a kohézió növelését. Az egészségügyenlőtlenségek háttérben az adott helyen, az adott társadalmi csoport számára rendelkezésre álló, az egészséges élethez szükséges alapvető feltételek, köztük az elérhető egészségügyi szolgáltatások egyenlőtlenségei állnak.

Az egészség befolyásolja a munkaképességet és képzsre való alkalmasságot

Az egészséges élet esélye egyenlőtlenül oszlik el

⁷ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Koncepció IV.7.9. Egészségpolitika fejezetében.

Az egészséges élethez és környezethez szükséges feltételek kialakításával csökkenteni kell az esélykülönbségeket. Különös figyelmet kell fordítani a munkaképes népesség egészségének megőrzésére, továbbá a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, így a romák és a szegénységben élők egészségi állapotának javítására. Meg kell teremteni az egészséges, mozgásgazdag életmód feltételeit mind szélesebb társadalmi rétegek számára. El kell érni, hogy **az egészségügyi rendszer szolgáltatásainak színvonala javuljon**, rugalmasan alkalmazkodjon a változó szükségletekhez, és működjön hatékonyan. Mindehhez meg kell teremteni a várhatóan magasabb működési és fejlesztési költségek fedezetét.

Az egészségügyi rendszer jó működéséhez egyre több pénz kell

Az egészségügy területén a fő cél, hogy a megvalósuló fejlesztések következményeképpen jelentősen javuljon a magyar lakosság egészségi állapota, és **a születéskor várható élettartam 2013-ra jelentősen közelítse meg** az Európai Unió 25 tagországának átlagát.

A magyar lakosság életésélyei ne maradjanak el az EU átlagától

A cél elérése

E területen az a legfontosabb célkitűzés, hogy a magyar lakosság hosszabb egészségben eltöltött életet tudjon megélni. Ennek egyik fontos tényezője, hogy az egyéni és a közösségi döntéshozatal minden szintjén váljék értéké az egészség. Ehhez az szükséges, hogy a döntéshozók minden egyes intézkedés tervezésénél vegyék figyelembe az egészség szempontjait, és váljon gyakorlattá az intézkedések egészségre kifejtett hatásának vizsgálata. **Csakis az egészség ügyének multiszektorális megközelítése vezet a népesség egészségi állapotának javulásához**, hiszen az egészségügyi tárca az egészséget meghatározó tényezőknek csupán egy kisebb hányadát képes közvetlenül befolyásolni.

Az egészség ügye nem csak az egészségügyé.

Az egészségi állapot javulásához az egészséges életvitelt támogató természetes és mesterséges környezet, a mozgásgazdag életmódhoz szükséges szakmai és infrastrukturális feltételek megteremtése, az egészséges élelmiszerek, a korszerű egészségügyi szolgáltatások, az egészséges életmódhoz szükséges információk, valamint az egyének és közösségek egészségtudatosságának bátorítása vezet. Az egészségi állapot javítása a társadalmi tőke növekedése révén az elmaradott térségek felzárkóztatásának is záloga.

A hatékonyan és magas színvonalon működő egészségügyi rendszer kialakítása alapvetően befolyásolja a lakosság egészségi állapotát. A progresszivitás elvén felépülő, regionális, illetve térségi együttműködésen alapuló, betegközpontú, lakosság közeli ellátási formákat előnyben részesítő, megújuló egészségügyi rendszernek **a gazdaság teherbíró képességéhez alkalmazkodva kell működnie**. Be kell tudni fogadnia a korszerű technológiákat és eljárásokat, alkalmazkodnia kell a változó szükségletekhez.

Az egészségügyben sem mellőzhető a költség-takarékosság

Ez az egészségügyi rendszer működése során tiszteletben tartja az **emberi méltóságot**, megadja a döntési szabadságot és az ehhez szükséges

tájékoztatást. A szolgáltatást igénybe vevők elégedettségének növelésére és bizalmának elnyerésére törekszik.

Az egészségben eltöltött életek növeléséhez elengedhetetlen, hogy csökkenjenek a területi és a szocio-kulturális egyenlőtlenségek az egészségi állapotban és az elérhető egészségügyi szolgáltatások színvonalában. Mindenki férjen hozzá a közfinanszírozott szolgáltatásokhoz! Ezért egyes hátrányos társadalmi csoportok sajátos élethelyzetét figyelembe kell venni az egészségügyi szolgáltatások kialakításakor.

Mindenki férjen hozzá a közfinanszírozott szolgáltatásokhoz!

A káros szenvedélyek (túlzott alkoholfogyasztás, dohányzás, drogfogyasztás stb.) elleni küzdelemben a lakosság aktív támogatására és szimpátiájára építve erősíteni kell a prevenciót, támogatni kell az igény szerinti regionális és helyi prevenciós rendszerek kialakítását és működtetését. A nevelés, az oktatás iskolai rendszerének és a lakosság felkészítésének fejlesztésével elő kell segíteni a veszélyhelyzetek megelőzését, esetleges bekövetkezése esetén annak kezelését.

káros szenvedélyek, munkahelyi ártalmak, valamint veszélyhelyzetek elleni fellépés

A hazai **egészségipar** a népesség egészségi állapotának javításán túl a foglalkoztatottság bővítésével hozzájárul a magyar gazdaság versenyképességének növekedéséhez. Fejlődésével nő a magas szintű szak tudásra, a kiemelkedő kutatói potenciálra, valamint a korszerű technológiákra épülő beruházások száma, javul a kis- és középvállalkozások beszállítói tevékenysége, bővül az egészséges életmódhoz, az egészségügyi ellátáshoz kapcsolódó termék- és szolgáltatási piac.

Az egészségipar jelentős jövedelmet termelő ágazat

A tervezett beavatkozások tehát a következő **prioritások** köré szerveződnek:

Prioritások

- **értékelvű, egészségközpontú egészségpolitika** kialakításához és végrehajtásához szükséges feltételrendszer, valamint a nép-egészségügyi intézményrendszer fejlesztése,
- az egészségügyi **ellátórendszer** szerkezetének és működésének betegközpontú **korszerűsítése**, az ellátások minőségének és hatékonyságának javítása, a jelentős egyenlőtlenségek csökkentése érdekében.

Szabályozási kérdések

A stratégiai cél sikeres megvalósításának alapvető feltétele a megfelelő szabályozási környezet kialakítása. Ennek egyik fő eleme az ellátási kötelezettségek, valamint az ellátórendszert érintő **tulajdonviszonyok** jogszabályi összehangolása (pl. a progresszivitásnak és a térségi hierarchiának megfelelő regionális ellátórendszer működtetéséhez illeszkedő ellátási kötelezettségek meghatározása). Másik jelentős szabályozási terület a megfelelő érdekeltségen alapuló **finanszírozói, szolgáltatói és az egyén felelősségvállalását ösztönző** biztosítási, finanszírozási és

Rendezni kell a tulajdonviszonyokat, és ösztönözni kell az egyéni felelősségvállalást

szabályozási környezet kialakítása. Ugyancsak kiemelt fontosságú a szervezetek viselkedését befolyásoló adópolitika alkalmazása. (Az adókedvezmények és a terhelésmentes juttatások elősegítik az egészséges termékek, szolgáltatások széles körű elterjedését.) A korszerű információs és kommunikációs technológiák (az *e*-egészség program) bevezetése és használata jogszabályok módosítását igényli, mert a különleges személyes adatnak minősülő egészségi adatok általánossá váló elektronikus kezelése számos előre nem látható problémát vethet föl.

2.4.5 A társadalmi összetartozás erősítése⁸

Az **összetartó, kiegyensúlyozott társadalom**, a társadalmi tőke, az egyéni és közösségi öngondoskodás olyan közös kincs, ami hozzájárul a **tartós növekedéshez, az ország versenyképességéhez és biztonságához. A tartós növekedés alapfeltételei közé tartozik** a nyitott, egyenlő esélyeket biztosító, befogadó, stabil, biztonságos és vonzó társadalmi környezet, a foglalkoztatható és mobilizálható munkaerő. Ennek révén mérséklődnek a jövedelemegyenlőtlenségek, csökken a kirekesztődéssel fenyegetett tartósan szegények köre, különösen a gyermekeket nevelő és munka nélküli családokban. A társadalmi összetartozás erősödése közvetlenül szolgálja a társadalmi, gazdasági és területi kohéziót. A kohézió megerősödése pedig együtt jár a társadalmi igazságosság és tolerancia növekedésével. A társadalmat fel kell készíteni a növekvő migrációra és következményeire. Egy modern európai országban azok számára is lehetővé válik a méltó életfeltételekhez, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés – és ezáltal a társadalmi integráció –, akik társadalmi helyzetük, betegségük, fogyatékosságuk, életkoruk vagy településük hátrányos helyzete miatt nem kapcsolódhatnak be a foglalkoztatásba. A személyi szolgáltatások fejlesztése éppen ezért: az Európa egészére is jellemző romló demográfiai folyamatok és a lakosság idősödése miatt szükségszerű.

Mindenki számára lehetővé kell tenni az emberhez méltó életet

A gyermekvállalást és a felnövekvő generációk nevelését támogató eszközök és szolgáltatások fejlesztése hozzájárul a népesedési helyzet javulásához. A nemzedékek közötti szolidaritás erősítése kulcsfontosságú a fenntartható társadalmi és gazdasági fejlődéshez. Ennek érdekében összhangban kell lenniük a szakmapolitikai eszközöknek: a nyugdíjrendszerrel, a családpolitikával és a munkavállalást támogató szociálpolitikával.

Ösztönözzük a gyermekvállalást és a generációk közötti szolidaritást

A fejlesztések hozzájárulnak a közszolgáltatások minőségének és hatékonyságának a javításához. Segítik a méltatlan **lakhatási** és környezeti

Az erős társadalmi összetartozás ön-

⁸ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Konceptió IV.7.8. Szociálpolitika, IV.7.16. Biztonságpolitika fejezetében.

feltételek megváltoztatását, a **helyi közösségek** megtartó erejének növekedését, identitásának megőrzését. A **társadalmi biztonság** erősödése a versenyképesség feltétele. Elősegíti a foglalkoztathatóságot, az együttműködés képességét, a bizalom erősödését, a **társadalmi integritást** és **mobilitást**. Mindezek együttesen jelentős mértékben javítják az életminőséget.

magában javítja az életminőséget

A közösségfejlesztés, a közösségi öngondoskodás erősítése révén azonban nemcsak az életminőség javul, hanem nő az egyéni és közösségi aktivitás, ezáltal erősödik a társadalmi tőke, ami a társadalmi összetartozás elengedhetetlen feltétele. A társadalmi szolidaritás növelése, a diszkrimináció elleni küzdelem az esélyegyenlőség növekedését és a társadalmi kohézió erősítését szolgálja. Az összetartó közösségek kedvező hatással vannak a fiatal generáció életminőségére, mentalitására is.

A jó közösséghez tartozás fontos eleme az életminőségnek

A fejlesztések civil szervezetek, társadalmi intézmények támogatása révén is hozzájárulnak az életminőség javulásához.

A cél elérése

A társadalmi összetartozás erősítése többretegű, többtípusú eszközök összehangolását igénylő cél. Alapvető feladata **a szegénység és a kirekesztődés mérséklése, a társadalmi és területi hátrányok kiegyenlítése, az esélyek növelése**. Ennek érdekében szükség van az inaktív foglalkoztatásának növelésére, kiemelt figyelmet fordítva foglalkoztathatóságuk növelésére, a család és a munkahely összeegyeztetését lehetővé tevő szolgáltatások fejlesztésére és a közmunka-lehetőségekre, illetve a szociális gazdaság típusú programokra. A foglalkoztatás hosszú távú és tartós bővítése elválaszthatatlan a mobilitást könnyítő feltételek kialakításától. Ebben kiemelt helyen állnak a hozzáférhető lakhatási megoldások (szociális bérlakások, munkás- és diákszállók) és az elérhető, rugalmas tömegközlekedés.

A társadalmi összetartozás erősítésével csökken a szegénység és a kirekesztődés

A társadalmi-területi hátrányok leküzdéséhez komplex, egymást erősítő fejlesztések révén a gazdasági-társadalmi hátrányokat együttesen megjelenítő területeken olyan **infrastrukturális, oktatási-szociális és egyéb közszolgáltatási fejlesztéseket** kell végrehajtani, amelyek hozzájárulnak a hátrányos helyzetű térségek megújulásához és az emberhez méltó élet feltételeinek megteremtéséhez. A hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok esélyeinek növelése, iskolai karrierjük támogatása és szabadidős lehetőségeik bővítése aktív életüket, társadalmi szerepvállalásukat alapozza meg. Az alapfokú végzettséggel, illetve az alapkészségekkel sem rendelkező felnőttek képzése kulcsfontosságú. A szegénység csökkentése a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem fontos feladata.

Komplex, egymást erősítő fejlesztések kellenek az infrastruktúrában és a szolgáltatásokban

A közszolgáltatások (nem feltétlenül helyben megszervezett) elérőségének biztosítása, a hozzáférés növelése a legkisebb településeken élők számára (is) elsősorban nem méltányossági, hanem **alapvető em-**

Az emberi méltóság nem méltányossági, hanem alapvető emberi

beri jogi kérdés. A fizikai és kommunikációs akadálymentesítés sem **jogi kérdés** csak a fogyatékkal élők számára fontos, hanem elválaszthatatlan része az egészséges, szolidáris társadalmi környezetnek, a foglalkoztatottsági szint növelésének is. A méltó időskorhoz szükséges feltételeket az ápolási, gondozási és rekreációs szolgáltatások összehangolásával is támogatni kell.

A közéleti részvétel új formáit, csatornáit kell kialakítani, helyi, kistérségi, regionális és országos szinten. Az oktatási, a közművelődési, az ifjúsági, illetve a társadalom széles rétegeit elérő egyéb ágazatok együttműködésével minden embert képessé kell tenni a közügyek, a demokrácia intézményrendszerének ismeretére és „használatára”.

Az aktív demokratikus részvétel erősítése

A tervezett beavatkozások tehát a következő **prioritások** köré szerveződnek: **Prioritások**

- a munkaerőpiacra való belépés és visszatérés ösztönzése és segítése, a **foglalkoztathatóság** javítása,
- a társadalmi és területi zárványok oldása – az elmaradott térségek és csoportok **felzárkóztatása** gazdasági, infrastrukturális, oktatási fejlesztésekkel, valamint a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés megkönnyítésével,
- a **társadalmi** és kulturális **tőke** növelése,
- az **esélyegyenlőség feltételeinek javítása**, az oktatáshoz, a műveltséghez és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával.

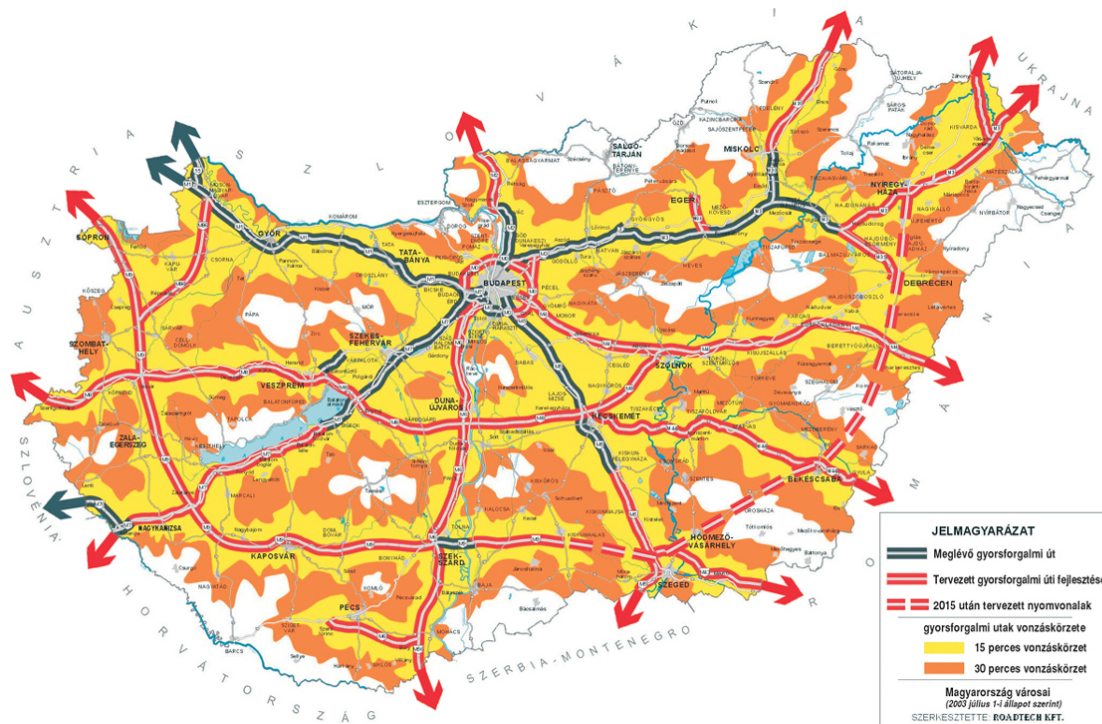
Szabályozási kérdések

A szegénység és kirekesztődés mérséklése, megszüntetése érdekében a foglalkoztatás bővítéséhez olyan szabályozási reformokat is végre kell hajtani, amelyek növelik a jelenlegi szociális segélyezési és szolgáltatási rendszer foglalkoztatást ösztönző hatását, egyúttal pedig hatékonyabban és hatásosabban irányulnak **a legszegényebbre, a kirekesztődéssel fenyegetettekre**. Emellett a közszolgáltatások elérhetőségét javító, a feladatok elosztását és a finanszírozási rendszert újraszabályozó reformok is szükségesek. Ehhez felül kell vizsgálni a rokkantsági ellátások rendszerét, fejleszteni kell a rehabilitációs szolgáltatásokat. Olyan szolgáltatási elemeket kell kapcsolni a pénzügyi ellátásokhoz, amelyek segítik a munkaerőpiacra való visszatérést, illetve meg kell erősíteni azoknak az ellátásoknak a szerepét, amelyekhez a munkaerő-piaci aktivitást segítő és ösztönző elemek kapcsolódnak.

A támogatásoknak a legszegényebbre kell eljutniuk, ugyanakkor a szolgáltatások nem szabad, hogy ellenérdekeltséget teremtsenek a munkavállalásban.

2.4.6 A fizikai elérhetőség javítása⁹

Gyorsforgalmi utak 15 és 30 perces vonzókörzete 2015-ben

Forrás: GKM.

A települések, létesítmények fizikai elérhetőségének javítását a megfelelő területhasználat és térszerkezet kialakítása, valamint a közlekedési hálózatok és eszközök fenntartása és fejlesztése teszi lehetővé. Az elérhetőség minőségét az infrastruktúra fejlettsége és üzemeltetésének színvonala befolyásolja. Minél fejlettebb a közlekedési hálózat (ideértve a kiépítettséget, a megfelelő struktúrát, állapotot, a megengedett sebességet, a korszerű üzemeltetést), az eszközállomány (járműpark, forgalomirányítási eszközök, rendszerek), valamint az üzemeltetés (forgalomszervezés, irányítás, utaskiszolgálás stb.), annál inkább javulhat az elérhetőség.

Az elérhetőség javítása az életminőség mellett **alapvető hatással van a gazdasági, társadalmi és területi kohézióra is.** Oldja az ország gazdasági kettészakadását, növeli a hátrányos helyzetű régiók, térségek fel-

A közlekedés milyensége az életminőség fontos eleme...

... de gazdasági, környezeti és társadalmi szerepe is

⁹ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Konceptió IV.7.12. Közlekedéspolitikai, IV.7.16. Biztonságpolitika fejezetében.

zárkózási esélyeit, elérhetőbbé teszi a munkahelyeket és a különböző **jelentős** szolgáltatásokat, mérsékli a területi egységek közötti gazdasági-társadalmi fejlettségbeli különbségeket, az akadálymentesítéssel javítja a fogyatékosokkal élők vagy más fizikai, környezeti és kommunikációs hozzáférésben akadályozott emberek életminőségét. A közlekedési rendszerek fejlesztéséből adódó negatív hatások minimalizálásához elengedhetetlen a **környezetkímélő, illetve a közlekedés biztonságát növelő fejlesztések** (vasúti közlekedés, kötött pályás városi és elővárosi közlekedés, történelmi városok tehermentesítése, elkerülő utak, vízi út, gyalogos és kerékpáros közlekedés) előtérbe helyezése. A működtetés keretfeltételei meghatározók az infrastruktúra és a szolgáltatások hatékonysága és a gazdaság fenntarthatósága szempontjából.

A fizikai elérhetőség szintje **döntően befolyásolja a gazdaság versenyképességét**. Az elérhetőség javulása ösztönzi a működő tőke magyarországi telephelyválasztását, elősegíti a munkaerő mobilitását, segíti a nemzetközi áruszállításban és a turizmusban való hazai részvételt, ezáltal hozzájárul a tartós növekedéshez.

A közlekedés befolyásolja a telephelyválasztást és a munkaerő mobilitását

A fizikai elérhetőség javításának célja, hogy a kedvező gazdaságföldrajzi helyzetet kihasználva az országot és a régióit **bekapcsolja az európai gazdasági térbe**, valamint hogy **javítsa** a regionális és térségi központok, a meghatározó városok (fejlesztési pólusok) fejlődését, valamint a leszakadó (periferikus, aprófalvas, tanyás) térségek **gazdasági felzárkózási esélyeit**, és településeink élhetőbbé váljanak.

A fizikai elérhetőség javítása erősíti kapcsolódásunkat az európai gazdasági térbe és élhetőbb településeket eredményez

A cél elérése

Az ország nemzetközi gazdasági térbe történő intenzívebb bekapcsolódását, illetve a térségi-regionális elérhetőség javulását segíti elő **a meglévő közlekedési infrastruktúra fejlesztése**. Ez a közúti, vasúti, vízi, légi közlekedést, illetve a logisztikát egyaránt érinti. Lényeges a régióközpontok közötti gyors és korszerű közlekedés kiépítése. A regionális és térségi központok, a fejlesztési pólusokat jelentő meghatározó városok, valamint a leszakadó térségek elérhetőségének javítását szolgálja a településeken belüli és a települések, térségek közötti közösségi közlekedési rendszerek (városi tömegközlekedés, elővárosi közlekedés, helyközi közúti közlekedés, vasút) fejlesztése. Ugyanakkor a különböző közlekedési rendszerek fejlesztésénél elengedhetetlen az elemek közötti **interoperabilitás és intermodalitás** biztosítása, a kombinált közlekedés feltételeinek megteremtése. Mind az infrastruktúra modernizációja, mind a szolgáltatások minőségének, a működtetés keretfeltételeinek javítása szükséges a hatékonyabban működő, gazdaságos és korszerű közlekedési rendszerek megteremtéséhez.

Tovább kell fejlesztenünk a közlekedési infrastruktúrát

A fizikai elérhetőség javítását az alábbi **prioritások** szolgálják:

Prioritások

- hazánk **nemzetközi elérhetőségének** javítása, a logisztikai csat-

lakozások fejlesztése,

- a **regionális és régiók közötti elérhetőség** javítása,
- a **helyközi közösségi és a települési közlekedés** fejlesztése.

A fizikai elérhetőség valamennyi prioritása esetében horizontális elvként kell érvényre juttatni a környezetterhelés minimalizálását, a természeti területek, ökológiai hálózatok, Natura 2000 területek, kulturális örökségünk, épített környezetünk megőrzését, a gazdaságos üzemeltetés és fenntartás szempontját (ideértve a meglévő infrastruktúra fejlesztését, illetve szinten tartását is), a közlekedésbiztonság feltételeinek érvényesítését, valamint az egyenlő esélyű hozzáférés (akadálymentesség) követelményeit. A lakosság életében, a közlekedési és szállító cégek, vállalkozások gazdálkodásában a közlekedés és a veszélyes áruk szállításának biztonsága kiemelt jelentőségű.

A közlekedés fejlesztésében érvényesíteni kell a horizontális szempontokat is

Szabályozási kérdések

A fizikai elérhetőség javítása kapcsán kiemelten fontos a közlekedés **környezeti** hatása, a közlekedés **biztonsága**, a közúti közlekedési szolgáltatások, a veszélyes anyagok szállítása szabályozási és ellenőrzési rendszerének kimunkálása és fejlesztése. A szabályozás segítségével egységes követelményrendszert kell érvényesíteni a közlekedési infrastruktúrák műszaki kialakításában, fenntartásában és működtetésében. Ugyancsak elengedhetetlen a közlekedési szektoron belül az ellenőrzött, szabályozott versenyre vonatkozó előírások megalkotása és ellenőrzése, a **tarifa- és díjpolitika** piaci környezetben történő szabályozása és a közösségi közlekedés bevételekkel nem fedezett költségei megtérítése.

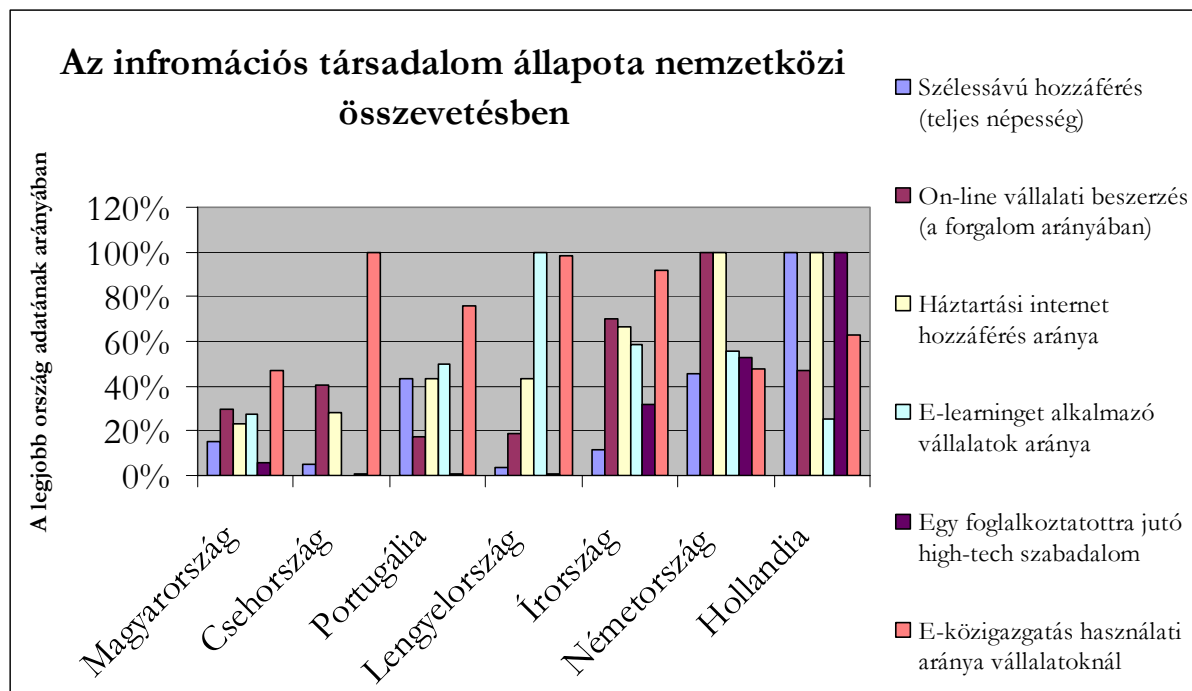
A szabályozásnak erősítenie kell a biztonságot, és fel kell számolni a verseny korlátozását

A vasút fejlesztése során elengedhetetlen – az európai uniós gyakorlatnak megfelelően – a pályavasút, a személyszállító vasút és az áru fuvarozó vasút szétválasztása, amelyek közül csupán **a pályavasút állami tulajdonban tartása uniós elvárás**. Az ilyen irányú fejlesztések megvalósításának alapfeltétele a MÁV Rt. privatizálását követő vasúti liberalizáció. Ugyancsak elkerülhetetlen a piacnyitás a közúti személyszállítási közszolgáltatások esetében is.

A liberalizáció a vasút mellett a közúti személyszállítást is eléri

2.4.7 Az információs társadalom kiteljesítése¹⁰

Az információs társadalom legfontosabb mutatói a legjobb ország mutatójának százalékában (2004)

Forrás: Eurostat.

A tudásalapú és megújuló társadalom, valamint a versenyképes gazdaság létrehozásának egyaránt alapvető feltétele az információs társadalom kiépítése. A magyar információs társadalomban rejlő lehetőségek kihasználásához a **gazdasági versenyképesség és a technológiai fejlődés** erősítésére van szükség. Ezt segíti az IKT lehetőségeinek kihasználása, az IKT által érintett szektorokban a **piaci verseny biztosítása a monopolisztikus helyzetek felszámolásával**. Az információs társadalom megerősödésének feltétele a **digitális esélyegyenlőség megteremtése**, a **lakosság bevonása az információs társadalom lehetőségeinek kiaknázásába**. A társadalom korszerű működését segíti az **elektronikus közszolgáltatások és magánszolgáltatások** terjedésének ösztönzése, valamint az **e-demokrácia** kialakulásának segítése. A lehetséges előnyök kihasználása mellett figyelmet kell fordítani az információs forradalom által okozott kockázatok megelőzésére és kezelé-

Az információs társadalom kiteljesítése egyaránt fontos a gazdaság és a társadalom számára

¹⁰ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Kon koncepció IV.7.11. Informatika-hírközlési politika, IV.7.16. Biztonságpolitika fejezetében.

sére.

Az info-kommunikációs technológiák (IKT) használatának elterjedéséhez fel kell számolni a vállalatokat és a magánszemélyeket sújtó **hozzáférési korlátokat**. Ezzel párhuzamosan ki kell alakítani azokat az **IKT-készségeket**, amelyek szükségesek az „új gazdaság”-ban és társadalomban való részvételhez. Ösztönözni kell az **új, dinamikus on-line tartalmak és szolgáltatások** terjedését. Az állam csak akkor tud hatékony szolgáltatásokat nyújtani, és a fejlődéshez is hozzájárulni, ha nemcsak támaszkodik az új típusú kommunikációs megoldásokra, hanem az információs társadalom fő hajtóerejévé válik. A közigazgatás élen kell hogy járjon a hatékony információcsere és elektronikus közszolgáltatások kiépítésében, az új megoldások alkalmazásában, erősítve a társadalom, a gazdaság és az állami intézmények közötti kölcsönhatást.

Le kell bontani az IKT terjedését gátló korlátokat, ösztönözni kell a megfelelő készségek elsajátítását

A cél elérése

Az IKT adta lehetőségek kihasználása érdekében az állam egyik legfontosabb feladata az IKT-ban rejlő vállalati versenyképesség-növelési tartalék kihasználása. Ennek egyik terepe az IKT-termelő szektor, ahol elsősorban a növekedés fenntartása, **a nemzetközi piacokon való helytállás elősegítése, az innovatív termékek és technológiák létrehozása a cél**. Az IKT-t használó ágazatokban fontos **a használat ösztönzése**, ami még ki nem merített hatékonyságjavítási lehetőségeket rejt magában, főleg a bonyolultabb, dinamikus on-line funkciók felhasználása esetében. A K+F információs infrastruktúra háttérbázisának – a már működő nemzetközi és hazai projektjeire építve – tovább kell növelni **a kutatásban az információáramlást, a technológiai tudás hálózati terjedését**. Az IKT-alapú piaci tranzakciók felől el kell mozdulni a **hálózatosodást magában foglaló IKT-alapú fejlesztések** felé.

Az államnak mind a kínálatot, mind a keresletet ösztönöznie kell

Az IKT-alapú megoldások terjedésének gátját jelenti az alkalmazások, tranzakciók biztonsága nem megfelelő volta, mely problémákat fel kell számolni. Meg kell teremteni az információs társadalom tranzakciós-kommunikációs formái iránti bizalmat a vállalati, lakossági szereplők körében. Egyrészt az illetéktelen célú hozzáférések veszélyének csökkentésével, másrészt a hálózati biztonság, a szolgáltatások, alkalmazások rendelkezésre állásának is javításával.

A lakosság körében még jelentős infrastrukturális hozzáférési hiányokat kell pótolni. Az IKT használatának további terjedését gátló kulturális, illetve készséghiányt fel kell számolni. **Növelni kell a bizalmat az elektronikus szolgáltatások igénybevétele iránt**, és lehetővé kell tenni a **közszolgáltatások tömeges on-line igénybevételének** módját az oktatásban, az adminisztrációban. A felhasználói készségek mel-

Elő kell segíteni az on-line közszolgáltatások terjedését

lett a professzionális IT-készségek és szakemberbázis növelését is biztosítani kell. Ösztönözni kell az **on-line munkavállalást**. A meglévő közszolgáltatások elektronizálása mellett új, csak on-line formában működő közszolgáltatásokat kell létrehozni, amilyenek például az elektronikus informálás, ügyintézés és biztonságteremtés.

A közszolgáltatásoknak nemcsak a belső hatékonyságát kell növelni, hanem az állampolgárok, illetve gazdálkodó szervezetek, valamint a szolgáltató intézmények közötti információáramlást is, ami az igények és a kínálat integrálását, végső soron a hatékony szolgáltatásportfólió kialakítását is elősegíti. Az oktatás és képzés területén az itthon égető hiányt jelentő **e-learning**, illetve az **IT-szakemberképzés** megteremtése, az egészségügyben a jóval hatékonyabb, konzultatív **e-egészségügy**, a **kulturális szolgáltatásokban** a digitális kultúrkinccs hozzáférhetővé tétele, a vállalatok számára az adminisztráció olcsóbb, elektronikus bonyolításának lehetősége a legfőbb célok. E szolgáltatások bővítéséhez esetenként infrastruktúra-fejlesztés is szükséges, ám a **tartalom és szolgáltatások előállítása** a fő cél.

Az elektronikus infrastruktúra mellett a tartalmat és a szolgáltatást is fejleszteni kell

Segíteni kell a **demokrácia és a civil társadalom tudás- és információs alapú megerősödését**. A közszolgáltatások IKT-alapú fejlesztése azok átláthatóságát is erősíti. A közéletben és a társadalmi életben való részvételt az így könnyen elérhető közszolgáltatásokkal, továbbá a civil szervezetek, a gazdasági szerveződések, az intézményi, társadalmi együttműködések információs bázisát, IKT-integrációját erősítve lehet növelni.

Az információs technológiák terjedésével a demokrácia is erősödhet

Az IKT-megoldások terjedése új típusú problémákat vet fel, amelyek egy része esélyegyenlőségi, másik része gazdasági természetű. Az információs társadalom szabad terjeszkedése bizonyítottan digitális szakadékot hoz létre, ezért minden eddiginél nagyobb figyelmet kell fordítani az esélyegyenlőség létrehozására. E téren a legfőbb cél a jövedelmi, tudásbeli hátrányok, a fogyatékoság által okozott **digitális esélyegyenlőtlenség felszámolása** az érintett csoportok hozzáféréseinek, készségeinek, digitális írástudásának javításával. A **kkv-k** e-méretgazdaságossági hátrányait is csökkenteni kell hálózatos együttműködésük, hozzáférési lehetőségeik és a számukra rendelkezésre álló szolgáltatások és közcélú információk javításával. A területi hátrányokat elsősorban az infrastruktúra és hozzáférés bővítésével kell megszüntetni.

A piac az ITK-felhasználók esetében is növeli a különbségeket – ezek mérséklése az állam feladata...

A másik, az innovatív iparágakra általában, így az IKT terjedésére is jellemző, hogy a hátrányos helyzetűekhez, a kisebb piaci erejű vállalatokhoz nem jutnak el az IKT-vívmányok. Ehhez **versenyző, kiegyensúlyozott piacot kell teremteni** a szoftverpiacon, a hozzáféréseknél, a telekommunikációban, és biztonságossá kell tenni a szolgáltatásokat. Ehhez nemcsak a szabályozáspolitikán kell változtatni, hanem fejlesztéspolitikai eszközökkel támogatni is kell az alternatív szoftverek és kommunikációs termékek terjedését, és versenysemlegessé kell tenni az

... például a verseny fenntartásával, alternatív termékek és szolgáltatások támogatásával

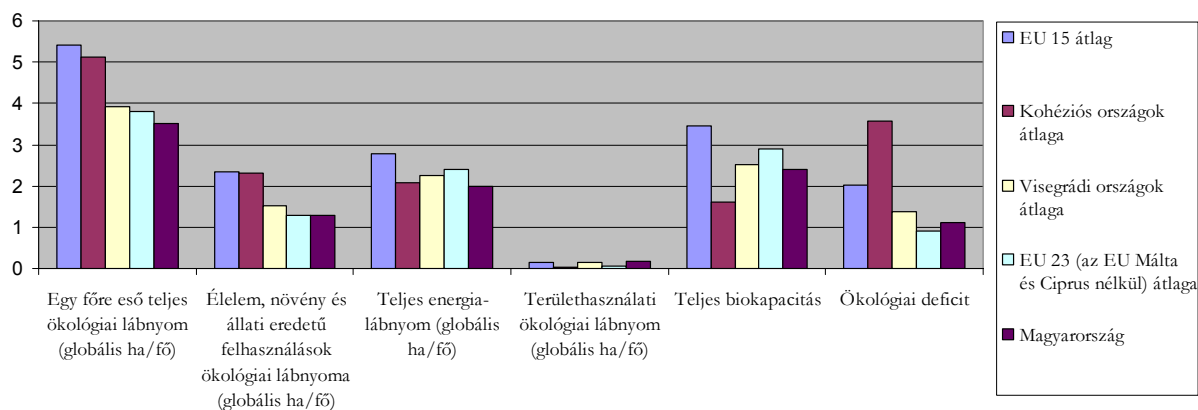
elektronikus állami szolgáltatásokat. Fontos cél, hogy az **interoperabilitás** és ezáltal a jobb összehasonlíthatóság és átjárhatóság meglegyen az egyes technológiák között. A verseny erősítéséhez elektronikus nemzetközi piactereket kell teremteni a gazdaság más területein is. Gondoskodni kell az **IKT-alapú innovációk** ösztönzéséről és a **szellemi tulajdonjog védelméről**.

Szabályozási kérdések

Az információs társadalom fejlődéséhez alapvető a megfelelő szabályozási rendszer kialakítása. Ez a meglévő szabályozás (adatvédelem, elektronikus információszabadság, szellemi tulajdonjogok védelme, távközlés, versenyjog, kereskedelem, audiovizuális jog, elektronikus ügyintézés) és specifikus alkalmazásának felülvizsgálatával, valamint a hiányzó jogi szabályozás (az on-line tranzakciók biztonságának megteremtése, az interoperabilitás és platformfüggetlenség) megalkotásával teljesíthető.

2.4.8 Természeti erőforrások és környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása¹¹

A természeti tőke felhasználása és környezetterhelés Magyarországon és a referenciaországokban (2004)

Forrás: Living Planet Report, WWF, 2004.¹²

A következő időszak fejlesztéspolitikájának egyik meghatározó tényezője a takarékos és megfontolt környezetgazdálkodás, a természetes és épített értékek, a környezeti, táji és kulturális értékek megóvása, a lakosság környezeti tudatosságának növelése. A **környezetbiztonság** javítása az emberi egészség és életminőség javításának, a társadalmi jólét növelésének fontos részét képezi.

A környezet az életminőség egyik fontos eleme

A versenyképesség meghatározó eleme a környezet- és természetbarát, minőségi szolgáltatásokat nyújtó, illetve az anyag- és energiatakarékos technológiákon alapuló gazdaság elterjedése. Az ipari parkok és létesítmények „ipari ökoszisztéma” alapon történő szervezése és az öko-innováció terjedése mellett kiemelten fontos a haváriák megelőzése, következményeik enyhítése, illetve az elmúlt időszakban felhalmozódott kör-

A gazdaság csak a környezet megőrzése mellett fejlődhet

¹¹ A célhoz kapcsolódó legfontosabb területi prioritásokat lásd az Országos Területfejlesztési Konceptió IV.7.10. Természet- és környezetvédelem, vízgazdálkodás, IV.7.7. Kulturális politika, IV.7.15. Lakáspolitikai, IV.7.13. Energiapolitika, IV.7.14. Agrárpolitika és agrár-vidékfejlesztés fejezeteiben.

¹² Minden ember és társadalom elfoglal bizonyos teret bolygónk felszínéből azáltal, hogy itt termeli meg az élete fenntartásához szükséges javakat (élelmiszerek, energia, szórakozás stb.) és itt dolgoztatja fel a természettel azokat a hulladékokat, amelyeket kibocsát. Ennek a térnek a nagyságát méri az ökológiai lábnyom. Más megfogalmazásban az ökológiai lábnyom az a föld-, illetve vízterület, amelyre egy bizonyos emberi népesség és életszínvonal végtelen (tetszőlegesen hosszú) ideig való fenntartásához szükség lenne.

Az ökológiai lábnyomot célszerű összehasonlítani a rendelkezésre álló földterülettel (**biológiai kapacitás**). Az ökológiai lábnyom és a biológiai kapacitás (eltartóképeség) különbsége az **ökológiai deficit**, ami azt jelenti, hogy életmódunk következményeit mennyiben hártjuk a jövő nemzedékére (Living Planet Report [2004]).

nyezeti károk felszámolása is.

A természeti erőforrásokkal való bölcs, tudatos és hatékony gazdálkodás, az épített környezetnek a természettel, táji adottságokkal összehangolt fejlesztése, zöldfelületeink megőrzése és kialakítása nemcsak a lakosság életminőségének javulását szolgálja, de alapvető követelménye a **fenntartható fejlődésnek** is. A települési környezetminőség javítását célzó infrastrukturális fejlesztések, az ezt támogató környezettudatos életvitel, a jó háztartási gyakorlat kiszélesítése szintén a környezet biztonságának javulását, a **lakosság, a gazdaság és a környezet közötti harmonikus viszony** megteremtését, tehát a biztonságos, ökológiai szempontból fenntartható, tiszta és egészséges környezet kialakítását segíti elő.

Az erőforrások takarékos felhasználása nélkül nincs fenntartható fejlődés

A cél elérése

Természeti értékeink és tájaink megőrzése és fenntartása nemcsak az élővilág sokszínűségének védelmét jelenti, hanem hozzájárul az emberi egészséghez, a „jó közérzethez”. A természeti elemek között kiemelkedő jelentősége van a **vizek** mennyiségi, minőségi és ökológiai állapota javításának, illetve a belterületi, sík vidéki és dombvidéki vízrendezésnek. A **fenntartható természet- és tájhasználat** kialakítása, az ingatlan, a tárgyi és szellemi örökség hasznosítása, a természet megismerésére irányuló ökoturizmus támogatása fontos célpontja a fejlesztéseknek.

Ahhoz, hogy megőrizzük természeti értékeinket, tájainkat és egészségünket...

Az egészséges mezőgazdasági termékek előállítása az egészséges élet feltétele. **Az ökológiai típusú gazdálkodás terjedése** egyszerre szolgálja a környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szempontokat, a vidékfejlesztési célokat.

...támogatni kell az ökológiai gazdálkodást...

A települési környezetminőség javítása, az élhető városi környezet megteremtése érdekében szükség van a települési és a veszélyes **hulladékok kezelése** során a jelenleginél hatékonyabb feltételrendszer kialakítására. A lakosság egészséges **ivóvízzel** történő ellátásában integrált környezetvédelmi megközelítést kell érvényesíteni, és az egyedi **szennyvízkezelési** technikákat, technológiákat támogatni azokon a helyeken, ahol a hagyományos rendszerek nem építhetők ki gazdaságosan. A gazdaságosan csatornázható területeken gyűjtőrendszereket és szennyvíztisztító telepeket kell építeni. Válgák hangsúlyossá a jellemzően nagyvárosi területek és a forgalmas közlekedési létesítmények állapotának javítása, a levegő-, por- és zajterhelés csökkentése.

... a biztonságos hulladék- és szennyvízkezelést, az ivóvízellátást

A múltból örökölt, gazdasági és egyéb tevékenységből eredő, egészségünket is veszélyeztető környezetszennyezések felszámolásával, valamint a környezet jövőbeli biztonságát szolgáló informatikai rendszerek fejlesztésével minimálisra csökkenthető az ország környezeti kockázatoknak való kitettsége. Az árvízvédelmi beruházásokkal teljessé válik a

Fejlesztésekkel növelhető a környezeti biztonság

folyók mentén élők élet- és vagyonbiztonsága. A geológiai mozgások veszélyének elhárításával megóvjuk épített környezeti értékeinket.

A környezetbarát, elérhető legjobb technológiák elterjesztésével, az **ipari ökológiai fejlesztések támogatásával** olyan rendszerek építhetők ki, amelyek egységnyi anyagból és energiából kétszer-háromszor nagyobb értéket állítanak elő. A takarékos és körültekintő gazdálkodást és az ökoinnováció terjedését szolgálja a mennyiségi, termékorientált gazdaság minőségi, szolgáltatásorientált irányú átalakulásának ösztönzése, az anyag- és energiatakarékos technológiák alkalmazása, valamint a megújuló energiaforrások felhasználási részarányának növelése. A környezeti szemléletű „**jó háztartási gyakorlat**” elterjesztésének támogatása kevesebb kiadással jár majd a közszolgáltatások finanszírozásában.

A mennyiségi szemléletű, termék-központú gazdaságot minőségi szemléletnek és szolgáltatás-központúságnak kell felváltania

A kisebb anyagfelhasználással, kevesebb károsanyag-kibocsátással és kisebb hulladékképződéssel járó termeléssel biztosítjuk, hogy a gazdasági növekedés ne járjon együtt a környezet terhelésének növekedésével és elkerülhető károk kialakulásával. A károk utólagos kezelése helyett a környezet- és költséghatékonyabb megelőzésre kell koncentrálni. Az alacsonyabb anyag-, energia- és vízhasználat csökkenti a **környezeti terheléseket** és az **egészségi kockázatokat**. Kisebbs kiadással jár, nagyobb bevételeket eredményez, és több munkahelyet teremt.

A környezettudatos fejlődés takarékosan bánik az erőforrásokkal

A civilizációs és természeti katasztrófák megelőzése, a hatékony védelem megteremtése, a környezet- és természetvédelemre kockázatot jelentő események csökkentése, az esetleges károk minimalizálása érdekében **korszerűsíteni kell a felkészülés, védekezés és rehabilitációs tevékenységet**. Meg kell teremteni a beavatkozás gyors, szakszerű, biztonságos feltételeit. **Hatékony együttműködést kell kialakítani a veszélyhelyzetek, természeti és civilizációs katasztrófahelyzetek komplex kezelésében, a lakosságvédelemben a helyreállítások koordinálásában a hazai és európai társszervezetekkel, intézményekkel, a társadalmi és civil szervezetekkel,** felkészülve a hosszú távon jelentkező veszélyhelyzetekre.

korszerűsíteni kell a felkészülés, védekezés és rehabilitációs tevékenységet

A környezeti demokrácia kiteljesedésével, a fenntarthatóság pedagógiájának általános elterjesztésével, a társadalom értékrendjének javításával és a környezeti **információk**, adatok szabad áramlásának biztosításával a lakosság tevékenyebben tud részt venni a környezettel kapcsolatos döntésekben. Mindezek miatt növekszik a lakosság **környezettudatossága**. Fontos a környezetbarát életmód és fenntartható fogyasztás feltételeinek megteremtése.

A lakosság környezeti tudatosságának is erősödnie kell

A tervezett beavatkozások tehát a következő **prioritások** köré szerveződnek:

Prioritások

- a természeti értékek és erőforrások **megőrzése,**

- tiszta települések, **biztonságot** teremtő környezetvédelem,
- **megelőző**, elővigyázatos **környezetvédelem** és a **környezeti szempontból hatékony** innováció általános érvényesítése.

Szabályozási kérdések

A környezetpolitikánk fő törekvése az úgynevezett *szennyező fizet* elv érvényesítésének kiteljesítése. A környezetileg káros támogatások felszámolása segíti, hogy egységnyi termék vagy szolgáltatás előállításához kevesebb új anyagot és energiát kelljen felhasználni. Ez jelentős és tartós versenyelőnyt eredményezhet. A gazdasági eszközök (ökoadó, környezeti biztosítás) alkalmazása mellett fokozott figyelmet kell fordítani az információon alapuló eszközök (önkéntes megállapodások, öko-címkék alkalmazása stb.) elterjesztésére.

Olyan megoldások bevezetése indokolt, amelyek elősegítik, hogy a szabályozási környezet és a fejlesztési-támogatáspolitikai célok egymást erősítve környezetbarát gazdálkodási típusok bevezetésével versenyelőnyt jelentsenek az országnak. Érdekeltté kell tenni a vállalkozásokat a tisztább termelésben.

A „szennyező fizet” elv érvényesítése, az anyag- és energiatakarékosság ösztönzése

2.4.9 Kiegyensúlyozott területi fejlődés

Magyarország európai uniós csatlakozását követően a területi tervezés hatóköre nem állhat meg az ország határainál. Az új, nyitott területfejlesztési politikának kiemelten kell kezelnie az ország nemzetközi kapcsolataiból, ezen belül különösen az európai uniós tagságunkból, valamint a Kárpát-medence sajátos történelmi-földrajzi helyzetéből adódó lehetőségeket és kötelezettségeket.

A politikai integráció után a feladat az ország szűkebb és tágabb környezetével való funkcionális integrálódás erősítése, az ország fizikai bekapcsolása az európai vérkeringésbe, valamint az uniós kohéziós, regionális és szakpolitikákkal való minél erősebb összhang megteremtése. Szomszédaink az EU-integráció különböző fokán állnak, hazánk fontos kapu lehet az unió további balkáni bővítése során, ami egyedülálló szerepet nyújt számunkra az unión belül. A határon túli magyarság sorsa iránti felelősségvállalás megköveteli a szomszédos kapcsolataink erősítését, ugyanakkor a nyelvi, kulturális azonosság esélyét is kínálja a határ menti együttműködések erősítése.

Új, nyitott területfejlesztési politika

Területi szempontból is be kell kapcsolnunk Magyarországot az uniós vérkeringésbe

Az ország fejlesztéspolitikájának ezért kiemelten kell kezelnie az ország nemzetközi kapcsolataiból, európai uniós tagságunkból adódó lehetősé-

Nemzetközi integráció – európai integráció –

geket és kötelezettségeket, valamint az ország sajátos történelmi fejlődéséből adódó nemzeti sajátosságokat és feladatokat is. A napjainkig megvalósult politikai és gazdasági integrációval (uniós csatlakozás) az ország beilleszkedése, a gazdasági lehetőségek kihasználása, a térbeli kapcsolódások kialakítása még nem fejeződött be, így az elkövetkező évek feladata lesz Magyarország még intenzívebb bekapcsolása az európai gazdasági-társadalmi együttműködésekbe.

nemzeti integráció

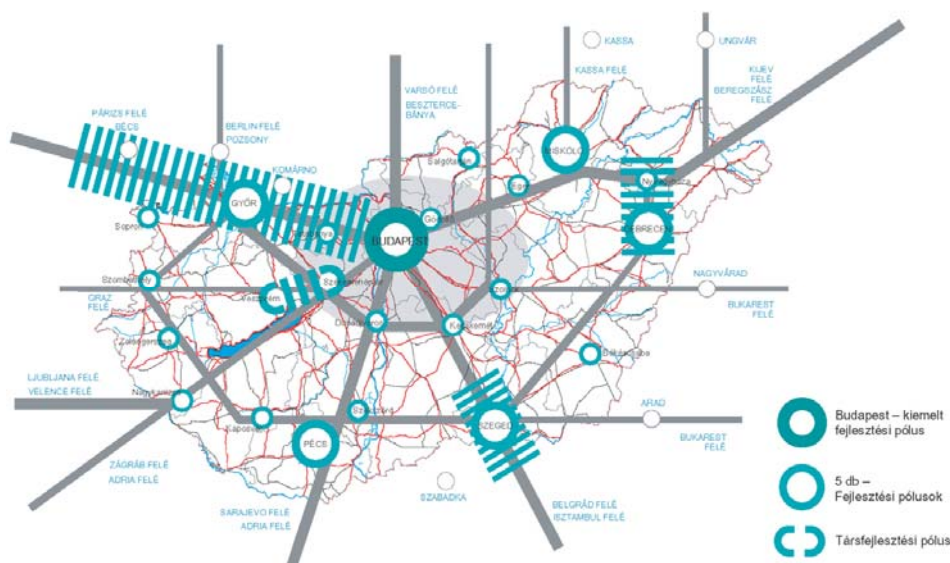
E célok elérésében kiemelt szerepe lesz az ország geopolitikai elhelyezkedésének, az országot átszelő és egymást keresztező nagyszámú európai közlekedési folyosónak, valamint Budapest jó adottságainak, amelyek segítségével bekapcsolódhat az európai nagyvárosok hálózatába.

Az ország hatékony fejlődése, valamint a 2.3 fejezetben ismertetett területfejlesztési politikai célkitűzések érvényesülése érdekében szükséges a fejlesztési feladatok egy részének decentralizációja (regionális programok), az országos tematikus (ágazati) fejlesztéspolitika megvalósítása során pedig a területi szempontokkal való összhang megteremtése. Éppen ezért fontos, hogy az első nyolc stratégiai cél elérését szolgáló programok megvalósításakor a fejlesztések az **Országos Területfejlesztési Konceptióban** megfogalmazott társadalmi-gazdasági, illetve fizikai területi szerkezet kialakulását szolgálják. Az ország kiegyensúlyozott területi fejlődéséhez a fejlesztések során a következő területi csomópontok kialakítása szükséges.¹³

Decentralizáció és a területi szempontok érvényesítése

¹³ Az ország fejlesztésének térszerkezeti szempontjait részletesebben az Országos Területfejlesztési Konceptió fejt ki.

Magyarország fejlesztési pólusai

Európai szinten versenyképes metropolisz: Budapest és agglomerációja

Az ország harmonikus területi rendszerének és az európai térségekhez való harmonikus illeszkedésének érdekében Budapestnek európai szinten versenyképes metropolisszá kell válnia. E középtávú területi célt is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban a **térségi versenyképességet, a fenntartható területi fejlődést, a hazai területek európai integrálódását** (másodsorban a területi felzárkózást és kohéziót, valamint a decentralizációt és regionalizmust) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

A budapesti agglomeráció, a fővárossal és tágabb vonzáskörzetével együtt az ország legversenyképesebb területe, „kapu” és kapocs, melyen keresztül hazánk bekapcsolódhat az európai és a nemzetközi, globális gazdasági, illetve kulturális vérkeringésbe. Az ország egyetlen nemzetközi városa, versenytársai Kelet-Közép-Európa más fővárosai. Budapest nemzetközi versenyképessége és az ország többi régiójához fűződő kapcsolatrendszerének (munkamegosztás, elérhetőség, kooperáció) hatékonysága alapvetően befolyásolja az ország egészének s minden egyes régiójának fejlődési pályáját.

Alapvető célkitűzés, hogy Budapest, agglomerációjával harmonikus együttműködésben, nemzetközi gazdasági, kereskedelmi-pénzügyi, szellemi-innovációs és kulturális-turisztikai szerepköre révén a közép-európai térség meghatározó központja, a Kárpát-medence gazdasági centruma, logisztikai és gazdaság szervezési funkciói révén pedig a Bal-

Budapest és az agglomeráció az a kapocs, amely az országot beköti a nemzetközi munkamegosztásba

Budapest a közép-európai térség meghatározó központja legyen

kán térségének gazdasági értelemben vett kapuja legyen. Cél továbbá, hogy az ország többi térségével szerves, a fejlődést továbbáramoltatni képes, munkamegosztáson alapuló kapcsolatokat ápoljon.

Többpólusú városhálózat és a fejlődés terjedését generáló tengelyek

A ország és régiók harmonikus területi rendszerének kialakítása érdekében a többpólusú, a nemzetközi és regionális tengelyek mentén fejlődő városhálózat kibontakozását kell elősegíteni. E középtávú területi célt is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban a **térségi versenyképességet, a területi felzárkózást és kohéziót, a hazai területek európai integrálódását, valamint a decentralizációt és regionalizmust** (másodsorban a fenntartható térségfejlődést és örökségvédelmet) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

A Közép-magyarországi Régió túl az ország egészének dinamizálása és felzárkóztatása csak a legnagyobb versenyelőnyt jelentő, a települések adottságaira építő, a funkciókat, kompetenciákat megosztó és együttműködő városhálózat fejlesztése révén érhető el. A fejlődési potenciállal rendelkező városok fejlesztési irányainak meghatározását a szubszidiaritás elve alapján és a területi szereplők bevonásával, a regionális fejlesztési tervekben kell kijelölni.

Fejlesztési pólusok

Hogy a fejlődés ne korlátozódjék a főváros térségére, oldódjék a Budapest-központú térszerkezet, illetve a társadalom és gazdaság működése hatékonyabbá váljék, szükség van az ország egészének versenyképességét erősítő olyan fejlesztési pólusokra, melyek egy policentrikus városhálózat elemei. A fejlesztési pólusok funkciója az, hogy a növekedés erőforrásait (pl. innovációt, tőkét) közvetítsék tágabb – a területfejlesztési régiók határait túllépő – térségük, egyes velük szomszédos határon túli térségek számára. Fontos, hogy képesek legyenek térségi környezetük minél nagyobb részét bekapcsolni az európai globális gazdasági, innovációs rendszerekbe, elősegítve a regionális és országos versenyképesség növekedését, illetve a gazdasági-társadalmi kohéziót. A pólusok legfontosabb szerepe az innováció megjelenítésében és terjesztésében van.

Az ország – lakosságarányosan is meghatározó – jelentős fejlesztési pólusai: Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr. A Közép-dunántúli Régióban a Székesfehérvár-Veszprém városok funkciómegosztáson alapuló szerves együttműködés révén tölti be a fejlesztési társközpont szerepet. E pólusok és a nagyobb – megyei jogú – városok mint regionális decentrumok hálózatosan együttműködnek, mely együttműködés különösen a pólusoktól távol eső térségek nagyvárosai dinamizáló sze-

Az ország térszerkezetének Budapest-központúságát fejlesztési pólusok kijelölésével oldjuk

A fejlesztési pólusok fejlődési min-tákat közvetítenek régiójuknak

repének megerősítése szempontjából fontos.

A pólusok, nagyvárosok hálózatának jellemzője, hogy lakosságukra és az ingázókra építve meghatározó a szerepük a foglalkoztatásban, miközben a fővároson kívül a felsőoktatási, a kutatási tevékenységek, valamint a különösen nagy hozzáadott értéket előállító gazdaság koncentrációja jellemzi.

A pólusok főszerepet játszanak a foglalkoztatásban, a felsőoktatásban és a kutatásban

Növekedési tengelyek, városkapcsolatok, a munkaerőpiacok összekapcsolása

A főbb közlekedési tengelyek mentén egymáshoz közel kerülő városok és környezetük gazdaságilag dinamizálódó és fokozottan urbanizálódó települései növekedési tengelyekké szerveződnek. E tengelyek fontos szerepet töltenek be a településközi kapcsolatok megerősödésében, a fejlődés közvetítésében. Cél, hogy az egyes növekedési tengelyek intenzívvé váló közlekedési és gazdasági kapcsolataiba mind több központ kapcsolódjon be, illetve a városok kapcsolatai is erősödjenek a tengelyek mentén, valamint e tengelyek mind jobban elérhetővé váljanak az ország többi térségéből is. Az ország egésze nemzetközi tengelyek mentén illeszkedik az európai térstruktúrába. Ugyanakkor az ország harmonikus belső térstruktúrája és a régiók belső kohéziójának megerősödése érdekében szükség van regionális tengelyek kialakítására, illetve megerősítésére.

A fővároson kívül nagy népességük és a környező településekről ingázók révén a nagyvárosok, megyeszékhelyek az ország meghatározó foglalkoztatási területei. Ahhoz, hogy a Budapest-centrikusság oldódjék, és erősödjék az ország többi térségének a foglalkoztatásban betöltött szerepe, erősíteni kell azokat a tengelyek mentén szerveződő településközi együttműködéseket, amelyek révén nő a munkaerő kínálata az adott térségben tevékenykedő vállalkozások számára. Ennek eredményeként a munkavállalóknak több lehetőségük nyílik lakóhelyük közelében elhelyezkedni, másrészt a munkáltatók szélesebb munkaerő-kínálatból választhatják ki munkatársaikat. Ma nem számíthatunk a lakosság országon belüli nagyobb arányú vándorlására; ennek ösztönzése nem is célja a területfejlesztési politikának.

Ilyen városközi együttműködések az alábbi térségekben képzelhetők el: pl. Debrecen–Nyíregyháza; Miskolc–Eger; Szeged–Kecskemét; Pécs–Kaposvár–Szekszárd körzete; Veszprém–Székesfehérvár; Győr–Sopron vagy Szombathely–Zalaegerszeg–Nagykanizsa viszonylatában. A munkaerő-piaci együttműködéseknel érdemes figyelembe venni az országhatáron átnyúló településközi kapcsolatok fejlesztése nyújtotta lehetőségeket. A fejlesztendő térségeket a régiók fejlesztési tervében kell kijelölni.

Harmonikus városhálózat nem alakítható ki, ill. a városok nem tehetők versenyképesé a környezeti, szociális és műszaki-infrastrukturális problémáik felszámolása nélkül. Nagyvárosainkban a környezeti infrastruktúra kialakítása; a közlekedés fenntartható módon való szervezése; a

Környezeti, gazdasági, szociális intézkedések, épületfelújítások nélkül elkerülhetetlen a

szennyezett, barnamezős területek felszámolása; élhetőbb, egészséges, zöld felületekben gazdag környezet kialakítása; és a városok térszerkezetében is kimutatható súlyos szociális feszültségek enyhítése még számos esetben kihívást jelent. A városokban az erősen leromlott állapotban lévő lakóterületek, illetve a háború után épült, viszonylag nagyméretű lakótelepek jelentik Magyarország (és az EU többi új tagállama) számára az egyik legfontosabb problémát. A belső városrészek fokozott fizikai és társadalmi leromlása elsősorban a fővárosban jelentkezik. Ezek megújítása sok esetben piaci alapon lehetséges, léteznek azonban olyan nagy kiterjedésű zárvány területek, amelyek rehabilitálása kizárólag a közszféra jelentős beavatkozása mellett valósítható meg. A sűrűn lakott belvárosok mellett a városi lakosság mintegy 30%-a a panelházas lakótelepeken él. (Az EU-15 országaiban ez az arány 3-7%.) Annak ellenére, hogy e területek számos előnnyel rendelkeznek (tömegközlekedéssel jól megközelíthetőek, nagyok a zöld felületek, környezetbarát távfűtést használnak), a lakáspiacon mégis egyre kevésbé keresettek a lakások drága fenntarthatósága, és a lakóterületek túlsúlyossága miatt. Gyakran gondot jelent az épületek, a közterületek és a közszolgáltatások állapotának fenntartása, és ez hozzájárul az egyre romló társadalmi megítéléshez. Nyilvánvaló, hogy átfogó, területileg integrált beavatkozások (energetikai célú felújítások, épületfelújítások, az egész lakóterületre kiterjedő gazdasági és szociális intézkedések) nélkül az épületek és a lakótelepek nagy része erősen leromlik, a városi szegénységnek otthont adó telepekké, gettókká alakul. A magyar lakótelepek – eltérően nyugati társaiktól – alapvetően a privatizált társasházakra épülnek, ezért a szegregáció bizonyos fokának elérése után a társadalmi és gazdasági folyamatok már nagyon nehezen, hatalmas forrásokat megmozgatva befolyásolhatóak. Ezért van különös jelentősége a szegregációt megelőző intézkedéseknek, és a lakótelepek helyzetét a lakás piac egésze szempontjából figyelembe vevő stratégiáknak.

harmónikus és versenyképes városhálózat kialakulását veszélyeztető gettósodás

A városhálózat fejlesztése ezért kiterjed a fejlődést gátló nagyvárosi környezeti problémák felszámolására, a társadalmi feszültségekkel és fizikai leromlással érintett településrészek gondjainak megoldására, különös tekintettel az ipari technológiával készült társasházakra (panelházak) és az általuk alkotott városnegyedek épületfelújításaira, gazdasági és szociális jellegű beavatkozásaira, valamint a fenntartható közlekedési rendszerek kialakítására, az agglomerációk fenntarthatóságának és településeik intézményesített együttműködésének ösztönzésére.

Elmaradott térségek, területek, külső és belső perifériák, leszakadt városi területek felzárkóztatása

Az elmaradott, leszakadó térségek pozíciójának megerősítése a térségek versenyében, a térségek belső harmóniájának helyreállítása, valamint a térségek felzárkóztatásának elindítása kulcstényező az ország harmonikus területi rendszerének kialakításában. E középtávú területi célt is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban **a területi felzárkózást és kohéziót, térségi versenyképességet, és a hazai területek európai integrálódását** (másodsorban a fenntartható térségfejlődést és örökségvédelmet, valamint a decentralizációt és regionalizmust) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

Az elsősorban az északkeleti, délnyugati országrészben koncentrálódó, tartósan elmaradott térségek (pl. Cserhát, Ormánság) válságának sok oka van. Fontos magyarázó elem a gyenge elérhetőség, a határ elválasztó jellege, a környezetüket ellátni képes érdemi térségi központok hiánya, a népesség kedvezőtlen kor-, illetve képzettségi összetétele és rossz gazdasági szerkezete, valamint az erőforrások szűkössége (tőkehiány, a képzett munkaerő elvándorlása). E területeken az **előregedés, elnéptelenedés, a lakosság átlagnál rosszabb egészségi állapota** mellett a szegregáció, illetve a magas termékenység, az alacsony iskolázottságú fiatalok nagy aránya miatt **a szegénység újratermelő-dése** komoly veszélyt jelent. A kialakuló vidékies nyomornegyedek a munkaerőpiacról és a városokból kiszorult rétegek gyűjtőhelyeivé válnak. A kedvezőtlen szociális és gazdasági helyzetből adódóan a lakosság elhanyagolja, sőt gyakran kényszerűen feléli az épített és természeti környezeti és kulturális értékeket.

A lakosság biztonságérzetének javítása érdekében – a helyi társadalompolitikák részeként – meg kell találni a bűnözés kihívásaira választ jelentő preventív jellegű, hatékony megoldásokat, melyeket a területi szinten készülő stratégiai dokumentumokba szükséges belefoglalni. Az elmaradott térségek lakossága biztonságérzetének javítása elemi érdek, ugyanis a jelenleg meglévő rendvédelmi szolgáltatások nem elégségesek e területeken. A településeken erősíteni kell a lakosság közeli rendőrségi, komplex katasztrófa és tűzvédelmi szolgáltatásokat. A preventív intézkedések mellett ez hozzájárul a biztonsághoz.

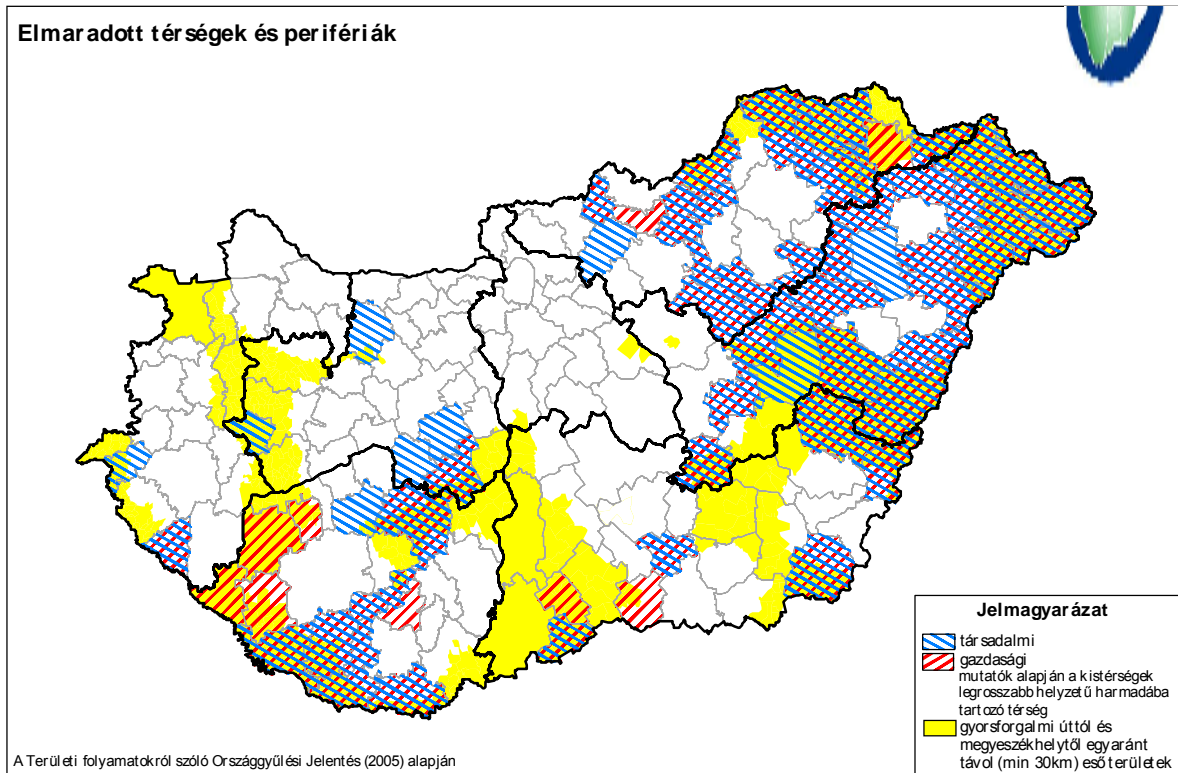
Alapvető célkitűzés, hogy a tartósan elmaradott, külső vagy belső perifériális térségek, illetve a leszakadt városi területek a teljes fejlesztéspolitikai eszközrendszer felhasználó kormányzati és regionális támogatással, adottságaikhoz és lehetőségeikhez igazított egyedi stratégiáik alapján csökkentsék lemaradásukat, gazdaságilag és társadalmilag is megújuljanak. Felzárkózásuk feltétele, hogy **e térségek megtartsák**

A leszakadó területeken halmozódnak a hátrányok...

... és erősítendő a közbiztonság

A lemaradás felszámolásához stratégiára, támogatásokra van szükség – de legfőképpen a népesség megtartására

erőforrásaikat, mindenekelőtt **népességüket** (elsősorban a képzettebb rétegeket) és környezeti értékeiket, illetve fejlődésükhöz új erőforrásokat (pl. beruházások, üdülési funkciók) tudjanak mozgósítani. Ezért is létfontosságú, hogy a helyi közösségek felkészítése, részvétele a fejlesztésekben megtörténjen. A fejlesztéseknek az életképes gazdasági, társadalmi elemeket kell megerősíteniük, illetve kialakítaniuk, vagyis a felzárkóztatás során is relatív versenyképességük javítása a cél.

Az elmaradott területek, térségek felzárkóztatásában kiemelkedő jelentősége van az ágazatközi, integrált szemléletnek. Éppen ezért fontos, hogy a legelmaradottabb térségekbe irányuló fejlesztéspolitikai beavatkozások a térség adottságaihoz igazodjanak, és kiemelten a térség stratégiájában megfogalmazott kitorési pontok szolgálatában valósuljanak meg.

A beavatkozások feleljenek meg a térségek sajátosságainak

Országos jelentőségű, integrált fejlesztési területek és tématerületek

Néhány, országos jelentőségű térség, illetve tématerület fenntartható térségi rendszereinek helyreállítása, illetve integrált fejlesztéseinek megvalósítása a hazai harmonikus területi rendszer kialakításának feltétele. E középtávú területi célt is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban **a fenntartható térségfejlődést és örökségvédelmet, a térségi versenyképességet, valamint a**

hazai területek európai integrálódását (másodsorban a területi felzárkózást és kohéziót, valamint a decentralizációt és regionalizmust) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

Természeti, táji értékekben gazdag, környezetileg érzékeny területeken a természeti erőforrásokra építő, komplex, az ágazati beavatkozásokat integráló fejlesztéseket kell megvalósítani. Országos szinten három ilyen térséget emel ki az Országos Területfejlesztési Konceptió. A további térségek kijelölése a regionális programok feladata.

A Balaton-térség tartós versenyképességének megteremtése a fenntartható térségi rendszer helyreállításával

A Balaton a természeti, táji, kulturális, turisztikai, valamint szőlő- és bortermelési adottságaira építkező gazdasága révén a nemzetgazdaság jelentős tényezője. Fejlesztése országosan kiemelt cél. A Balaton törvényben körülhatárolt térsége olyan természeti és gazdasági egységet képez, amelynek **kezelése nem bontható meg**. A Balaton térségének vonzereje a megváltozott keresleti oldal miatt (csökkenő igény a tömegturizmusra, a zsúfolt üdülőterületekre) és a javuló környezeti állapot ellenére csökken. A turizmus szezonaritása és területi koncentrációja azonban változatlan, ezért a balatoni turizmus a jelenlegi állapotában nem versenyképes.

Kiváló adottságai ellenére a Balaton térségének turisztikai vonzereje csökken

A Balaton-térség (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe) fejlesztésének alapvető célja, hogy a környezeti, a táji és kulturális értékeinek megőrzésével és észszerű használatával, a turisztikai kínálat minőségi bővítésével, valamint az érintett intézmények, szereplők intézményesült együttműködésével egy versenyképes és fenntartható térségi rendszer jöjjön létre. Ennek érdekében a következő részcélok elérése kívánatos:

A Balaton térsége csak integráltan fejleszthető

- a minőségi turizmus feltételeinek megteremtése, a turisztikai szezon meghosszabbítása;
- a turisztikai forgalom területi szétterítése a háttérterületek adottságikon is alapuló sokszínű turisztikai kínálatának kialakításával;
- a tó és a környezetében található egyéb vizes élőhelyek ökológiai állapotának, és a vízminőség megóvása;
- Balaton-térség aktív tájképvédelme és a háttérterületek adottságaikra építő fenntartható fejlesztése;
- a közlekedési-, info-kommunikációs és közszolgáltatási hálózatok kialakítása a környezeti és fenntarthatósági szempontoknak megfelelően;
- a nemzetközi jelentőségű balatoni természettudományi, különösen ökológiai-hidrobiológiai, valamint társadalomtudományi regionális kutatások, a Balatonnal kapcsolatos monitoring és információs rendszerek fejlesztése és fenntartása.

A Tisza-térség fenntartható felzárkóztatása

A Tisza-térség (a Tisza mente, a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése és a Tisza-tó üdülési tájegység által érintett terület) integrált fejlesztésének alapvető célja a Tisza által meghatározott táji rendszer működőképességének biztosítása és az ökológiai kritériumoknak megfelelő fenntartható társadalmi, gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése, az alábbi részcélok elérése által:

- az árvíz, belvíz és az aszály környezetkárosító hatásainak integrált kivédése, megelőzése, ártéri tájrehabilitáció;
- a Tisza menti térség vízgazdálkodási rendszerének (természetes tározóknak, hullámtereknek) kiépítése és ennek következményeként a megfelelő tájhasználathoz kapcsolódó erdő-, mezőgazdasági tevékenység kialakítása;
- a fejlesztések által érintett térségekben a foglalkoztatási lehetőségek bővítése érdekében a helyi termelői, szolgáltatói együttműködések ösztönzése, jelentős kulturális, táji értékekkel rendelkező területeken a turizmus, kiemelten az ökoturizmus fejlesztése;
- a foglalkoztatás bővítése, a nem foglalkoztatottak munkaerőpiaci integrációjának támogatása, foglalkoztathatóságuk javításával. A helyi szereplők összefogásának, a partnerségek támogatása a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.

A Tisza-térség kezelése is csak integrált lehet

A Duna mente fenntartható fejlesztése

A Duna mente (Duna menti kistérségek és a Duna-Tisza közti Homokhátság) fenntartható fejlesztése, mely az európai jelentőségű ökológiai, közlekedési tengely hasznosítását jelenti, az alábbi részcélok elérésével valósulhat meg:

- a magyarországi Duna szakasz rehabilitációja, összhangban az európai követelményeknek megfelelő hajóútbiztosításával, a közlekedés környezetkímélő rendszerének kialakításával;
- a fenntartható hozam elveire épülő hasznosítás kialakítása, a mezőgazdaság, a halászat, az erdő- és vadgazdálkodás, az ökoturisztikai- és infrastruktúrafejlesztés összehangolásával;
- a Duna mente természeti és kulturális értékeinek, területeinek, tájainak, biodiverzitásának megőrzése, a tájhoz alkalmazkodó területfejlesztési, tájgazdálkodási programok indítása.

A Duna térsége európai jelentőségű ökológiai, közlekedési tengely

A termálvízkinccs integrált térségi hasznosítása

A termálvízkinccs integrált térségi hasznosítása a területfejlesztési politika or-

A nemzetközileg jelentős hazai ter-

szágon kiemelt célja. A termálvízkinccs integrált térségi hasznosítását szolgáló kiemelt fejlesztési célok a következők:

- a hazai termálvagyron komplex (gazdasági-ipari, kommunális és rekreációs-gyógyászati célú) hasznosítását szolgáló ipari, szolgáltatási és kutatási vertikumok, valamint hálózatok létrejöttének ösztönzése;
- az ország jelenlegi és potenciális termál- és gyógyüdülő helyeinek minőségi stratégiák és a kínálat differenciálása mentén történő, integrált, térségre és országosan összehangolt turisztikai fejlesztése (pl. térségi programok és marketing, tematikus gyógyfürdők és ezek szolgáltatásainak célcsoport-orientált fejlesztése, térségi hálózatok létrejöttének támogatása révén);
- a hazai geotermikus vagyonnak, mint megújuló erőforrásnak a komplex és integrált térségi hasznosításának ösztönzése.

márvízkinccs komplex, fenntartható módon való hasznosítása a térségi versenyképesség kiemelt tényezője

Határ menti területek együttműködésének erősítése

A határ menti térségek belső harmóniájának megteremtését szolgáló területi együttműködések fejlesztése e területi rendszerek belső harmóniájának és a hazai térségeknek az európai térbe való harmonikus illeszkedésének kulcstényezője. E középtávú területi célt is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban **a hazai területek európai integrálódását, a térségi versenyképességet, a fenntartható területi fejlődést** (másodsorban a területi felzárkózást és kohéziót, decentralizációt és regionalizmust) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

Magyarország határ menti térségei – az észak-nyugati országrész kivételével – többnyire elmaradott, alacsony társadalmi-gazdasági státuszú részei az országnak. Ezeknek a periferiális helyzetben lévő térségeknek a sajátos elhelyezkedésük, az átértékelődő szerepű országhatár jelenléte kitörést kínálhat.

Éppen ezért cél, hogy a felértékelődő **határmentiségből adódó előnyöket** – úgymint a közvetítő („híd-”) szerep, fejlesztési többletforrások, nemzetköziségből adódó helyi szinergiák, gazdasági-kereskedelmi lehetőségek – a megújulás erőforrásaként kamatoztatva tudják fejlődésük motorjává formálni e térségek; ennek részeként szükséges a tradicionális határ menti együttműködések, városi kapcsolatok, hagyományos vonzáskörzetek, természetes régiók újjáélesztése. Ezen belül a legfontosabb célkitűzések a határokat nem „ismerő” ideális **elérhetőség** megteremtése, a társadalmi-kulturális kapcsolatok megerősítése, **környezetvédelmi-tájvédelmi kooperációk**, közös **gazdaságfejlesztési rendszerek**, illetve **turisztikai kínálati rendszer** megteremtése, **speciális kereskedelmi előnyök** hasznosítása, az átmenő **határforgalommal kapcsolatos logisztikai szolgáltatások** kiépítése; a munkaerő-piaci és képzési rendszerek összehangolása, a mindezt meg-

alapozó közös **területi tervezés**. A fejlesztések fontos dimenziója a határon túli magyarok szervezeteivel, intézményeivel való együttműködés erősítése, a közös nyelv, illetve kultúra kínálta előnyök hasznosítása.

A rurális (vidékes) térségek integrált fejlesztése

Az ország harmonikus területi rendszerének kialakítása nem nélkülözheti a vidékies térségek belső harmóniájának megteremtését sem. Az ezt szolgáló területi célok eléréséhez a területfejlesztési politika által koordinált, a felértékelődő vidékies tér speciális és komplex fejlesztése szükséges. Így a rurális területek helyi adottságokat kiaknázó diverzifikált fejlesztésének céljait is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban *a térségi versenyképességet, a fenntartható területi fejlődést, a hazai területek európai integrálódását, a területi felzárkózást és kohéziót* (másodsorban a decentralizációt és regionalizmust) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

Az ország területe az európai átlagnál jóval nagyobb arányban vidékies (rurális) jellegű.¹⁴ Vidékies térségeinket sajátos – egyre értékesebbé váló – adottságok (alacsony fokú urbanizáltság, kis népsűrűség, természeti területek magas aránya), jellegzetes társadalmi-gazdasági problémák (átlag alatti jövedelem, alacsony befektetési, vállalkozói aktivitás, rossz infrastrukturális ellátottság; néhol átlag feletti munkanélküliség, elvándorlás, magas agrárfoglalkoztatotti arány, előregedés) jellemzik, ugyanakkor fontos, hogy nem minden vidékies (rurális) térség elmaradott is egyben.

Az alacsony népsűrűséggel jellemezhető rurális területek korántsem tekinthetők egységesnek, térségenként eltérő helyi adottságokat kiaknázó diverzifikált fejlődésük jelent kiemelt területi jellegű fejlesztéspolitikai célkitűzést Magyarország és az Európai Unió számára egyaránt.

A több ágazatot integráló, jól lehatárolt beavatkozási területeken érvényesülő, valamint területi dimenzióval rendelkező helyi kezdeményezésekből építkező vidékfejlesztés az ország területi célkitűzései (a területfejlesztési politikája) rendszerének – szerves része, éppen ezért a vidékies területek térségspecifikus fejlesztési céljai és prioritásai, a területi típusok pontos lehatárolása részletesen az Országos Területfejlesztési Konceptióban szerepelnek.

A helyi, térségi kezdeményezések szerepe **a vidékies térségek fejlesztésében** kimagasló, ez a helyi identitás erősítését, az értékek tudatosítá-

¹⁴ A vidékies térségek lehatárolását az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) tartalmazza.

sát, az önszerveződések élénkítését szolgáló humánerőforrás-fejlesztést feltételez.

A szubszidiaritás elve alapján a konkrét térségfejlődési irányok meghatározása a régiók, kistérségek és egyéb térségi közösségek kompetenciája, az OTK azonban a területi adottságok és térszerkezeti sajátosságok alapján olyan ajánlásokat fogalmaz meg a vidékies térségek fejlesztésére, melyet a jövőben fejlesztési tervek, programok kidolgozása és az országos ágazati (horizontális) programok megvalósítása során figyelembe kell venni.

A regionális és az ágazati tervekben, programokban törekedni kell az alábbi jellemzőkkel rendelkező vidékies térségek speciális fejlesztésére – ehhez fejlesztési prioritásokat jelöl ki a koncepció:¹⁵

Fejlesztési javaslatok az egyes térségi típusoknak

- **a természeti táji és kulturális táji értékekben gazdag térségek** táji értékközpontú fejlesztése szolgálja az értékek megőrzését, kibontakozását és erőforrásként való hasznosítását is,
- **a tanyás térségek revitalizálása**, hogy az ország e jellegzetes térségei ismét élettel teli, értékes és értékelt terekké váljanak,
- az **aprófalvas térségek megújítása**, hogy e települések a pihe-
nés és az organikus gazdálkodás színterei legyenek,
- **a magas arányú roma népességgel rendelkező, elmaradott térségek** megújítása a belső erőforrások és a társadalmi tőke fejlesztésével,
- **a nemzetiségek által lakott döntően vidékies települések, térségek** nemzetiségi kultúrája, hagyományai, termelési kultúráik, nemzetközi, határ menti együttműködésekben betölthető szerepük fontos kiaknázandó fejlesztési potenciál.

A régiók fejlesztésének keretei

A decentralizáció jegyében az ország fejlesztéspolitikájának tervezésében és megvalósításában fontos szerepet kapnak a területi szintek, kiemelten a NUTS II. szintű régiók. Az ország hét tervezési-statisztikai régiójához tartozó regionális fejlesztési tanácsok fejlesztési terveikben, programjaikban az Országos Területfejlesztési Koncepcióban és az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióban megfogalmazott célok, mint kötelező keretek következetes figyelembevételével mellett jelölik ki

¹⁵ A prioritásokat és a térségtípusok területi lehatárolását részleteiben az OTK tartalmazza.

fejlesztési céljaikat, illetve határozzák meg a prioritásokat és intézkedéseket.¹⁶

Ezek a policentrikus térségfejlesztés, valamint a város–vidék kapcsolat kezelését is szem előtt tartó célok, kötelezően betartandó tervezési kereteket jelentenek a régiók számára a régió szintű tervezés során.

Ösztönözni kell a térségi funkció megosztást, együttműködést. Ennek érdekében a különböző térségek számára alapvető, hogy versenyelőnyekre építve és a piaci lehetőségeket kihasználva alakítsák ki fejlesztéspolitikájukat, hogy térségükben ösztönözzék új munkahelyek teremtését, új vállalkozások indítását, illetve letelepedését, valamint a meglévő vállalkozásaik működési környezetének a javítását. A fentiek érdekében a policentrikus térségfejlesztés logikája alapján minden térségnek a sajátos identitását, kultúráját is figyelembe véve kell megtalálnia azt a gazdasági ágazatot, tématerületet, amelynek fejlesztésére koncentrálni.

Minden térségnek meg kell találnia fejlesztési célterületeit

Az egyes térségek fejlesztési céljainak, a kompetenciák megosztásának meghatározásakor szükséges a városoknak a környezetükkel, illetve a vidékies területekkel való együttműködése, így a város–vidék kapcsolatnak a figyelembevétele.

A városoknak a környezetükkel együtt kell fejlődniük

A területi alapon szerveződő gazdasági hálózatos (pl. klaszter-) együttműködések kialakítása (közös beszerzések; innovatív termelési megoldások; hatékonyságjavító együttműködések; termékek piacra jutásának segítése érdekében) különösen fontos a következő szereplők között:

Klasztereket kell kialakítani...

- vállalkozások, ezen belül a multinacionális vállalatok és a kis- és középvállalkozások,
- egyetemek, innovációs és kutatóintézetek, valamint
- az együttműködések kialakítását segítő, közvetítő szolgáltatók, ügynökségek.

A fejlesztéseknek a régiók által meghatározott kis számú legversenyképesebb, exportképes és fejlődő ágazatra¹⁷ kell koncentrálnia. Az együttműködések ösztönzésén túl támogatandó az érintett szereplők eszközeinek, infrastruktúrájának, technológiáinak modernizálása, alkalmazottainak képzése, új vállalkozások indításának az ösztönzése, illetve

...hogyan a fejlesztések néhány ágazatra összpontosítsanak

¹⁶ A fejlesztési régiók koncepcionális céljait tartalmazza az Országos Területfejlesztési Koncepció.

¹⁷ Jó példa a nyugat-dunántúli klaszterprogram, amely a következő ágazatokra koncentrálni: a betelepült multinacionális vállalatok és a győri egyetem kapcsán az elektronikára, autóiparra; a kiemelkedő földrajzi adottságai, hagyományai alapján a termélszektorra, valamint a felsőoktatási bázisa alapján a faiparra.

a közvetlenül nem megtérülő beruházások, kutatási programok támogatása. Az együttműködések célja, hogy javítsa a vállalatok termelési, működési hatékonyságát, és hozzájáruljon a magasabb hozzáadott értékű (jövődolgozóbb) termékek előállításához.

Szükség van továbbá a helyi piacra termelő mikro-, kis- és középvállalkozások versenyképességének javítására a hálózatos együttműködések támogatása révén.

A kisvállalkozások is hálózatba szerveződhetnek

A regionális gazdaság versenyképességének további alapvető feltétele, hogy az országban kialakuljon egy olyan, a kistérségi szinten is jól szervezett **képzési intézményrendszer**, amely figyelembe veszi a gazdaság igényeit, és legalább megyénként integrálja a szakképzés, felnőttképzés intézményrendszerét.

A kompetenciák megosztása nemcsak a gazdaság fejlesztése, hanem a **közszolgáltatások hatékony, racionális ellátása** miatt is fontos. A területi szempontú feladatmegosztás meghatározásakor figyelembe kell venni a regionális szintre irányuló decentralizációs, illetve a kistérségi szinten megindult koncentrációs folyamatokat.

A közszolgáltatások területén is szükség van munkamegosztásra

A **közfeladatok racionális megszervezése és az intézményrendszer** fenntartható fejlesztése mellett támogatni kell – a civil szféra bevonásával – képzési, szociális ellátási, tájékoztatási, szemléletváltási programok megvalósítását is. Ezen túl szükség van a kistérségekben a közszolgáltatások hatékonyabb megszervezését segítő belső közlekedési hálózat, a tömegközlekedés fejlesztésére.

2.5 Prioritások

2.5.1 „Befektetés az emberbe” prioritáscsoport

1. A munkaerőpiacra való belépés és visszatérés ösztönzése és segítése, a foglalkoztathatóság javítása

A munkaerő-piaci részvétel növeléséhez a munkaerő-kínálatot és a munkaerő-keresletet befolyásoló intézkedésekre egyaránt szükség van.

A kínálati oldalon a munkaerőpiacra való belépés segítéséhez szükséges az Állami Foglalkoztatási Szolgálat fejlesztése, szolgáltatásainak széleskörű elérhetősége, az aktivizáló politikák hatékonyságának javítása. Ez

Olyan munkaerő-piaci programokra van szükség, ame-

segíti elő azt, hogy a munkavállalás mindenki számára tényleges lehetőség legyen. Szükség van olyan **munkaerő-piaci programokra, szolgáltatásokra**, amelyek az inaktívak és a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű emberek (romák, alacsony iskolai végzettségű emberek, idősebb munkavállalók, megváltozott munkaképességűek és fogyatékosok, nők, szenvedélybetegek, hajléktalanok) munkaerő-piaci részvételét segítik, támogatják. Erősíteni kell a foglalkoztatási támogatások és szolgáltatások, a képzési lehetőségek összhangját a gazdasági igényekkel, valamint a szociális támogatásokkal és szolgáltatásokkal.

lyek segítik a munkavállalást, külön figyelmet fordítva a hátrányos helyzetűekre...

Fokozottan segíteni kell a **fiataloknak a munka világába való bekapcsolódását**. Ehhez fontos szerep hárul az oktatási rendszerre, a munkaerőpiacra való belépést segítő és a helyi kulturális szolgáltatásokra és az önkéntesség fejlesztésére.

...a fiatalokra...

Támogatni kell az **időseket abban, hogy megőrizték munkaerő-piaci aktivitásukat**. Olyan szolgáltatások létrejöttét kell ösztönözni, amelyek segítik a munkavégző képesség és az egészség megőrzésének helyreállítását, a tudás és a készségek megújítását. Emellett a szociálpolitika eszközeivel (is) közre kell működni a munkaerőpiacot idő előtt végleg elhagyók számának csökkentésében.

...meg az idősekre...

A nők munkaerő-piaci részvételét a család és a munkahely összeegyeztetését lehetővé tevő szolgáltatások támogatják. Ezek bővítése, elérhetővé tétele a munkaerőpiac felé orientálja a gyermekek és a gondozásra szoruló családtagok otthoni ápolását végzőket.

...és a nőkre...

A romák foglalkoztatásának elősegítését szolgáló programok kidolgozásánál figyelni kell a munkavállalásnak a szociális, lakhatási, egészségügyi problémákból fakadó nehézségeire is. Ezek csökkentése csak a és szociális szolgáltató rendszer eszközeinek, támogatásainak összehangolásával érhető el, tehát meg kell teremteni mindenkinek az egyenlő hozzáférést a megfelelő minőségű szolgáltatásokhoz. Akadálymentesítéssel és a közlekedési lehetőségekkel kiemelt figyelmet kell fordítani a **megváltozott munkaképességű és a fogyatékos emberekre**. Az inaktív munkaerőpiacra való bevonásában komoly szerepet játszhatnak a szociálpolitikai eszközökkel összehangolt komplex foglalkoztatási rehabilitációt célzó programok, újabb közmunkalehetőségek és a szociális gazdaság típusú programok.

...a romákra, valamint...

...a megváltozott munkaképességűekre és fogyatékosokra

A huzamos ideig Magyarországon élő külföldiek integrációját a kormányzati és nem kormányzati szervek, önkormányzatok és intézmények együttműködésével kell segíteni.

...az itt élő külföldiekre...

A munkaerő-kereslet és -kínálat összehangolása a **munkaerő területi mobilitásának ösztönzésével**, a távmunka-lehetőségek megteremtésével és ezek alkalmazásának ösztönzésével, a mobilitás lehetőségeinek javításával, valamint az oktatási és képzési rendszernek a munkaerő-

Növelni kell a munkaerő területi mobilitását

piaci igényekhez igazításával segíthető elő. Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszköztár és a megfelelő szociális és gyermekjóléti szolgáltatások mellett a foglalkoztatás hosszú távú és tartós bővítése elválaszthatatlan olyan, a mobilitást könnyítő feltételek megteremtése nélkül, mint a hozzáférhető lakhatási megoldások (szociális bérlakások, munkás- és diákszállók) és az elérhető, rugalmas tömegközlekedés.

A kereslet növelésének eszköze a **munkahelyteremtő beruházások ösztönzése** és a foglalkoztatási szempontból kedvezőbb beruházások előnyben részesítése. A területi különbségek csökkentése olyan intézkedéseket igényel, amelyek a hátrányos helyzetű térségekben bővítik a munkaerő-keresletet a szociális gazdaság és a helyi kulturális szolgáltatások foglalkoztatási lehetőségeinek kihasználásával.

Javítani kell a munkaerő területi mobilitását

A fentiek mellett a munkaerőpiacra való belépés ösztönzésében fontos szerepe lehet **a szürke gazdaság kifehérítését** szolgáló intézkedéseknek, a be nem jelentett munkavégzés csökkentésének. Ez szükségessé teszi a munkaügyi ellenőrzés rendszerének megerősítését, az intézményi kapacitások és a nyilvántartási rendszer fejlesztését.

A szürke gazdaság kifehérítése is hozzájárul a foglalkoztatás növeléséhez

2. Az oktatási és képzési rendszerek tartalmi és szervezeti fejlesztése, folyamatos összehangolása a munkaerőpiac igényeivel

Az emberi erőforrás minőségének javulásának egyik legfontosabb előfeltétele az oktatási, képzési rendszerek folyamatos és átfogó korszerűsítése a „**minőség, hozzáférés, hatékonyság**” hármas követelményének jegyében. Ennek megvalósításához az oktatás és képzés minden szintjén és formájában hatékony és **rendszer szemléletű tartalmi, szervezeti és fizikai fejlesztésekre** van szükség.

Az oktatás korszerűsítésének a „minőség, hozzáférés, hatékonyság” jegyében kell végbe mennie

Az **egész életen át tartó tanulás** politikájának szellemében már kora gyermekkortól kezdve lehetővé kell tenni az alapkészségek és kulcskompetenciák, valamint a munkaerő-piaci készségek és a modern életvitelhez szükséges kompetenciák elsajátítását és folyamatos fejlesztését. Kiemelt figyelmet kell fordítani az idegennyelv-tudásra és az IKT-kompetenciák javítására. Elengedhetetlen olyan készségek kialakítása, amelyek az innovációra, az együttműködésre, az öngondoskodásra és felelősségvállalásra, valamint a vállalkozóképeség erősítésére alkalmasak. Növelni kell az emberek környezet- és egészségtudatosságát, valamint az önvédelmi készségét is.

Mit tanuljunk egész életünkön át?

Az iskolarendszerű szakképzés átfogó fejlesztésének keretében meg kell valósítani az Országos Képzési Jegyzék folyamatos korszerűsítését, a modulrendszerű szakképzési programok kidolgozását, a Térségi Integrált Szakképző Központok rendszerének országos szintű kiépítését. A **felsőoktatásban** a bolognai folyamat teljes körű megvalósítása érdekében a kétszintű képzés átfogó kiépítésével folytatni kell a változó

Mind a szakképzésnek, mind a felsőoktatásnak folyamatosan alkalmazkodnia kell a munkaerőpiac igényeire

munkaerő-piaci igényekhez rugalmasan alkalmazkodó, gyakorlatorientált képzési programok kidolgozását és bevezetését, növelni kell a felsőfokú szakképzésben résztvevők, valamint a természettudományi és műszaki szakokon tanulók számarányát, és egyidejűleg erősíteni kell néhány intézmény felsőoktatási kiválósági tudásközpontként való működését, különösen regionális szinten.

Meg kell teremteni az oktatási, képzési rendszerek átfogó korszerűsítésének **emberi és fizikai infrastrukturális feltételeit**. Egységes minőségbiztosítási és értékelési rendszerek bevezetésével lehetővé kell tenni a teljesítmények objektív mérését, értékelését az óvodai, az alap- és középfokú oktatásban, a szakképzésben és a felsőoktatásban egyaránt. Folytatni kell a pedagógusképzésnek a kompetenciaalapú reformokhoz elengedhetetlen átalakítását. Nagy súlyt kell helyezni az intézmények fizikai állapotának javítására, felszereltségük korszerűsítésére, különös tekintettel az IKT-eszközöknek az oktatásban való széles körű meghonosítására.

Az oktatási, képzési rendszer **költséghatékonyságának** érdemi javítása érdekében – főképpen az iskoláskorú népesség létszámának előre látható számottevő csökkenése miatt – figyelmet kell fordítani a minőség javítását és a költséghatékonyságot egyidejűleg ösztönző szervezeti megoldások bevezetésére és elterjesztésére. Ez azonban a szolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségét nem csökkentheti. Fel kell használni a formális oktatási rendszer infrastrukturáját a helyi közösségek tanulási, művelődési igényeinek kielégítésére.

Az emberi erőforrás minőségének javítása az oktatási, képzési rendszer eredményességének és hatékonyságának fejlesztése mellett megköveteli **az oktatás, képzés és a gazdaság kapcsolatának erősítését**.

Az oktatás, mindenekelőtt az iskolarendszerű szakképzés tartalmát a munkaerő-piaci igényekhez kell igazítani. Ki kell építeni az ezt szolgáló rendszert, valamint a képzőintézmények és a gazdaság szereplői közötti együttműködés intézményes formáit. Meg kell teremteni a formális és nem formális oktatási, képzési rendszerek, illetve a foglalkoztatási rendszer pályaorientációs és tanácsadási hálózata közti kapcsolat szakmai és technikai feltételeit.

Mind a formális, mind a nem formális oktatási, képzési rendszerben biztosítani kell a korábban megszerzett **tudás/kompetencia** egységes elveken nyugvó **elismerésének** feltételeit.

Javítani kell a **felnőttképzési** szolgáltatások elérhetőségét, fokozottabban támaszkodni kell a helyi kulturális közintézményekre. Ehhez bővíteni és fejleszteni kell az ez irányú szolgáltatásaikat és azok infrastrukturáját.

nyeihez

Korszerűsíteni kell az oktatás személyi és tárgyi feltételeit

Az oktatás váljék költséghatékonnyabbá...

...és vegye jobban figyelembe a felhasználók igényeit

3. A munkavállalók és a szervezetek alkalmazkodóképességének javítása az egész életen át tartó tanulás megvalósításával

A munkavállalók alkalmazkodóképességének erősítése szempontjából meghatározó, hogy az **egész életen át tartó tanulás** lehetősége mindenki számára elérhető legyen, beleértve az alacsony iskolai végzettségű és a megváltozott munkaképességű munkavállalókat is. A **képzési rendszer fejlesztésével** és a támogatási rendszer bővítésével ösztönözni kell a munkavállalókat a képzésben való részvételre, a vállalatokat és munkáltatókat pedig arra, hogy többet fordítsanak munkavállalók képzésére. Az on-line távmunka ösztönzi a munkaerő átképzését és továbbképzését, fejleszti az emberi tőkét. Az oktatás minőségének javításával ki kell alakítani azokat a mechanizmusokat, amelyek lehetővé teszik a munkaerő-piaci igényekhez való folyamatos alkalmazkodást. Erősíteni kell az oktatás-képzés és a gazdaság közötti kapcsolatokat. Támogatni kell a **kutatás-fejlesztéshez kapcsolódó készségek és szaktudás fejlesztését**, a kutatóhelyek humán kapacitásának megerősítését. A humán erőforrás-gazdálkodásnak ezen a területen fontos szerepe lehet abban, hogy a magas szintű szaktudás elsősorban Magyarországon hasznosuljon.

Az alkalmazkodóképesség legfontosabb eszköze az egész életen át tartó tanulás

Szervezeti szempontból az **alkalmazkodóképesség javítására irányuló intézkedéseknek** a vállalatokra, a közigazgatásra és a civil szektorra egyaránt ki kell terjedniük. Fejleszteni kell azokat a szolgáltatásokat, amelyek segítik a vállalatokat a technológiai és strukturális változásokhoz való alkalmazkodásban, támogatják és ösztönzik a munkahelyi képzéseket. A munkajogi szabályozás felülvizsgálatával meg kell teremteni a rugalmas foglalkoztatás lehetőségét. A korszerű és szolgáltató állammal szemben támasztott elvárásokhoz való alkalmazkodás jegyében segíteni kell a közigazgatásban, közszolgáltatásokban dolgozók képzését, a szervezetek, a kormányzati és a civil szféra közötti együttműködés új formáinak kialakítását. A civil szektor alkalmazkodását elsősorban a szakmai kapacitások fejlesztése, az érdekérvényesítő képesség és az erőforrások mobilizálására való képesség megerősítése szolgálja. Ez egyúttal a civil szervezetek foglalkoztatási potenciáljának megerősítéséhez is hozzájárul.

A munkáltatókat is ösztönözni kell a munkahelyi képzések megszervezésére

A fentiekén kívül az alkalmazkodóképesség javításához, a változásokra való felkészüléshez szükség van a **társadalmi párbeszéd intézményeinek fejlesztésére** és a különböző szereplők közötti együttműködési mechanizmusok megerősítésére. Mindezeknek a változásoknak az országos, regionális és helyi szintet, illetve a szociális partnereket, a civil szervezeteket és más társadalmi partnereket is érintenie kell.

Erősíteni kell a társadalmi párbeszéd intézményeit is

4. A társadalmi és területi zárványok oldása

A prioritás célja **az elmaradott térségek és hátrányos helyzetű emberek felzárkóztatása** gazdasági, infrastrukturális, oktatási fejlesztések, valamint a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés révén.

Hazánk városias és falusias területein egyaránt jelen vannak az egymás kedvezőtlen hatását felerősítő területi és társadalmi hátrányok. A területi és társadalmi zárványok felszámolása nemcsak a társadalmi kohéziót erősíti, hanem a térségi versenyképességet is javítja. A **komplex, ágazatközi fejlesztések** segítik az élhető települések és elérhető közszolgáltatások kialakítását, a fejlődő helyi gazdasági kezdeményezések felkarolását, és javítják a hátrányos helyzetű emberek esélyeit.

A prioritás célja tehát a gazdasági, társadalmi és területi hátrányokat halmozottan megjelenítő téregységek (rurális kistérségek, nyomornegyedekké váló városrészek, emberi lakhatásra alkalmatlan – zömében romák lakta – telepek és települések) összehangolt fejlesztése. Ezek az integrált társadalmi, közszolgáltatási és gazdasági programok a szegregált településrészekben **az élet minden területére kiterjednek**. Az élhetőbb települések kialakulásának a legfontosabb lépései a központi településrészekben található lakónegyedek megújítása és a városok panelrekonstrukciós programjai. Így a komplex (gazdasági, társadalmi, foglalkoztatási, szociális, közösségi) programok megújulási lehetőséget kínálnak az ország leghátrányosabb helyzetű térségeiben és a nyomornegyedekké váló településrészekben, hozzájárulva a romák szegregációjának megszüntetéséhez. Ezek a beavatkozások bővítik a közlekedési és informatikai lehetőségeket is.

A társadalmi folyamatokban, közösségi kapcsolatokban, munkavállalásban **súlyosan akadályozott emberek** életminőségének javítása mind a társadalom versenyképessége, mind szolidaritása miatt elengedhetetlen. A komplex akadálymentesítés általános hozzáférést jelent. Ahhoz, hogy a fogyatékosokkal élők ne eltartottak legyenek, oktatási programokra, rehabilitációs szolgáltatásokra és foglalkoztatásra van szükség egy akadálymentes világban. Mindezt a kistépülések infokommunikációs infrastruktúrájának kiépítésével, a jóléti célú elektronikus szolgáltatások fejlesztésével és a fizikai és kommunikációs akadálymentesítéssel még hatékonyabbá lehet tenni.

A területi és társadalmi hátrányok egymást erősítik...

...ezért komplex, integrált megoldásokra van szükség.

Az akadálymentesítés elősegíti, hogy a fogyatékosokkal élők ne feltétlenül legyenek egyúttal eltartottak is.

5. Aktív állampolgárok, civil társadalom megerősítése

A társadalmi párbeszéd intézményrendszerének nélkülözhetetlen eleme az aktív és öntudatos állampolgárok által létrehozott erős civil szektor. A társadalmi párbeszéd szempontfából a civil szektor részét képezik a helyi közösségek, a különböző érdekek mentén szerveződő érdekkö-

zösségek és a formalizált civilszervezetek.

Az európai uniós források megfelelő mértékű és szintű fogadásához elengedhetetlen az aktív állampolgárok közösségei, az erős, felkészült non-profit szektor, mely növeli más szektorok fogadóképességét is.

Aktív állampolgári magatartás elősegítéséhez meglévő és kifejlesztendő programok kiemelt támogatása szükséges, melyek ezen állampolgári magatartást és a civil szervezetek ilyen irányú képességét hatékonyan növelik, ehhez szükséges infrastruktúrákat (információs rendszereket, oktatásokat, szolgáltatásokat stb.) támogatják.

Az aktív állampolgároknak és a szervezeteiknek olyan közösségbarát, átlátható és a részvétel lehetőségét felkínáló állam- és közigazgatási, közszolgáltatási struktúrára van szükség, melyben ezek megerősödhetnek.

6. Az esélyegyenlőség feltételeinek javítása az oktatáshoz, a műveltséghez és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával.

A megfelelő minőségű és hozzáférhető (egészségügyi, szociális, kulturális, oktatási, sport stb.) közszolgáltatások alapvető jelentőségűek a társadalmi összetartozás erősítésében. Az aktivitást elősegítő szolgáltatások fejlesztése mellett a prioritás ezért célul tűzi ki, hogy a munkaerőpiacra koruk, egészségi állapotuk, illetve egyéb okok miatt nem integrálható emberek is **emberhez méltó körülmények között élhessenek**.

Az oktatás és képzés legyen főszereplő az esélyegyenlőség megteremtésében

Az oktatási, képzési rendszereknek fokozott szerepet kell vállalniuk az esélyteremtésben, a társadalmi és területi különbségek mérséklésében, a társadalmi kirekesztés, kirekesztődés elleni aktív küzdelemben, a szociális, etnikai vagy egyéb okokból hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásában, életesélyeinek a javításában. A fentiek érdekében támaszkodni kell a tanulási lehetőségek bővítését szolgáló korszerű technológiák (IKT) és pedagógiai eljárások széles körű alkalmazására. Érdemben javítani kell minden szinten a tanulási, képzési és továbbképzési lehetőségekhez történő hozzáférés feltételeit, különös tekintettel a gazdaságilag, társadalmilag hátrányos helyzetű vidéki térségekre, kistélepülésekre és lakóközretekre.

Már kora gyermekkortól kezdve biztosítani kell a **hátrányos helyzetű társadalmi csoportok**, mindenekelőtt a romák, a fogyatékossgal élők és a migránsok integrált oktatását, nevelését. Ki kell dolgozni a felzárkóztatás pedagógiai, módszertani feltételeit, egyebek mellett a pedagógusok, szakoktatók célirányos továbbképzése, valamint a szabályozási környezet folyamatos továbbfejlesztése révén. A felzárkóztatás elősegítésére megkülönböztetett figyelmet kell szentelni **az iskoláskor előtti készségfejlesztésnek**, az óvodai nevelés kiterjesztésének, az iskolai lemorzsolódás csökkentésének, az integrált oktatás, szakképzés

A hátrányos helyzetű csoportok célzott támogatásával csökkenthetőek a társadalmi és a területi különbségek

általánossá tételének (beleértve a speciális tantervű iskolák, valamint a diákotthonok modernizációját). Mindenki számára elérhetővé kell tenni a piacképes tudást nyújtó szakképzést és az érettségit adó képzést, ki kell alakítani az egyéni tanulási utak szakmai, módszertani kereteit.

Jelentős mértékben **csökkenteni** kell az oktatási, képzési rendszerek minőségében és elérhetőségében meglévő **területi különbségeket**. Ehhez fel kell számolni a finanszírozási és fenntartói rendszerbe kódolt szegregációs mechanizmusokat, képezni kell a pedagógusokat, és korszerűsíteni kell az iskolák infrastruktúráját.

Cél továbbá a megváltozott társadalmi körülményekhez, munkaerő-piaci igényekhez hatékonyabban igazodó **szociális, gyermekvédelmi és ifjúsági támogatórendszer kialakítása**.

A szociális, gyermekvédelmi és ifjúsági támogatórendszereknek igazodniuk kell a társadalmi feltételekhez.

A lakosság idősödése, a megváltozott családszerkezet olyan új kihívásokat jelent, amelyekre az ellátórendszernek is válaszolnia kell. Ezért a prioritás egyik fő célja, hogy a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek legveszélyeztetettebb csoportja: a gyermekek és a fiatalok számára kialakítsa mindazokat a feltételeket, amelyek segítségével sikeres felnőttek lehetnek. Így a szegény családi háttér és hátrányos helyzet ellenére a fiatalok esélyei megnőnek az aktív társadalmi tagságra, a társadalmi és munkaerő-piaci integrációra. Az integrált programok között kiemelt szerepet kell kapnia a **nagyon korai életkorban beavatkozó fejlesztésnek**, amely a hátrányos helyzetű kisgyermekes családok támogatásával jelentősen képes növelni a gyermekek iskolai, későbbi társadalmi beilleszkedését. Ez a tartós szegénységből fakadó hátrányok ördögi körének feloldását szolgáló eszköz. Későbbi életkorban, az **ifjúság** esetében az integrációt és az esélyegyenlőséget érdemben segítik a **felzárkóztató, sport- és szabadidős, kulturális, a devianciák megelőzését támogató programok**. Ezekhez a fejlesztésekhez a gyermekvállalást támogató, az egyszülős, illetve sokgyermekes családok szegénységét csökkentő családtámogatásoknak és a munkaerőpiacról kiszorult szülők foglalkoztatását segítő intézkedéseknek kell illeszkedniük.

A szociális ellátórendszer esetében mindenki számára hozzáférhető, problémaérzékeny támogatásokra és szolgáltatásokra van szükség, amelyek elsősorban a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci és társadalmi integrálását szolgálják.

A hátrányos helyzetűek is tudják elintézni hivatalos ügyeiket...

Ezt segíti elő az ügyfélbarát („egyablakos”) megoldások elterjesztése, a közszolgálati szférában dolgozók humánerőforrás-fejlesztése is, valamint az olyan szolgáltatási rendszerek, amelyek ösztönzik a munkavállalást, illetve családközei ellátást nyújtanak, lehetőleg a rászoruló saját otthonában vagy annak közelében.

... és jussanak megfelelő szolgáltatásokhoz.

Ezek a megoldások amellet, hogy tiszteletben tartják az egyéni igénye-

ket, költséghatékonyak is.

Az idősödő társadalomban átfogó jelentőséggel, az aktív korú hozzátartozók munkateljesítményét, életminőségét is meghatározóan jelennek meg az időskorral járó egyéni és társadalmi problémák. Az időskorú népesség fokozott gondozási szükségletének kielégítésére, az aktív korú családtagok terheinek csökkentésére szükséges az ellátórendszer (nappali és tartós bentlakásos szolgáltatások) folyamatos fejlesztése.

Egyre több idős embernek egyre több szolgáltatásra van szüksége.

A fogyatékos emberek kezelése nem egyetlen ágazat feladata. Ez a széttagolt felelősség az intézmények, szolgáltatások, programok esetében kellő koordináció híján azt jelentheti, hogy komplex szolgáltatások helyett egy széttöredezett, kis hatékonysággal működő intézményrendszer alakul ki. E területen elengedhetetlen, hogy az ágazati elkülönültségeket áthidalni képes, összehangolt szolgáltatás- és intézményrendszer jöjjön létre

A fogyatékos emberek hátrányán csak összehangolt, korszerű támogatásokkal, szolgáltatásokkal segíthetünk.

A szenvedélybetegségek, és az abból eredő szociális, (nép)egészségügyi ártalmak és károk csökkentéséhez széles társadalmi együttműködés és konszenzuson alapuló szakmai tevékenység szükséges. A probléma kezelésében támaszkodni kell a helyi közösségekre, a veszélyeztetett csoportok körében végzett költséghatékony és korszerű módszertannal dolgozó prevenciós tevékenységekre, a függőket kezelő egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztésére és elérhetőségére, a kínálatcsökkentés szervezeti és infrastrukturális fejlesztésére.

A szenvedélybetegek rehabilitációja egy mind súlyosabb társadalmi gondra ad választ.

A hajléktalanság a társadalom peremén jelentkező, ám az egész társadalmat, az egyéni életkilátásokat, veszélyeztetettséget érintő társadalmi probléma. Kezelésében az adósságkezelést, a lakhatási problémákat, illetve a krízishelyzetek kezelését célzó intézmény-, illetve szolgáltatásrendszernek van szerepe, amely a munkaerőpiac marginális részén elhelyezkedő népesség számára is a társadalmi tagságot jelenti

A hajléktalanság ugyan peremjelenség, de az egész társadalmat érintő probléma.

A prioritás irányához jól illeszkednek **a multifunkcionális kistérségi közösségi központok** is, amelyek olyan – innovációs mintául szolgáló – centrumok, amelyek köré rekreációs, sportolási, szociális, kulturális, egészségügyi, közigazgatási stb. szolgáltatások szerveződnek kis- vagy mikrotérségi szinten. Ez javítja a térségben a szolgáltatásokhoz való hozzáférést, az esélyegyenlőséget, a lakosság egészségi állapotát és biztonságát, hosszabb távon pedig az életminőséget. Az ún. *mindent egy helyen* megközelítés alapján szerveződő központok egy adott kistérség különböző célcsoportjainak nyújtanak több szükségletre is megoldást kínáló speciális és közösségi szolgáltatásokat. Ez a kis- és mikrotérségi szintű intézményhálózat az elérhető, költség- és mérethatékony, ezáltal fenntartható humán közszolgáltatási rendszer kialakítását szolgálja.

Többfunkciós kistérségi központok létrehozása

7. A társadalmi és kulturális tőke erősítése

A fejlesztések az egyéni és közösségi öngondoskodási képesség erősítésére, az egészség- és környezettudatosság növelésére, a kultúra értékévé válásának támogatására, a kulturális örökség védelmére, az egymás iránti tolerancia növelésére, a köz- és környezetbiztonság megszilárdítását elősegítő programok támogatására, valamint a közösségfejlesztésre irányulnak.

Cél az **öngondoskodás** egyéni és közösségi szinten való erősítése, az állampolgárság, a társadalmi tagság megélésének, a társadalom szolidaritásának erősítése, a társadalmi tőke növelése a helyi közösségi kezdeményezések támogatásával, valamint az önkéntes munkavégzés kiszélesítése. A közösségfejlesztés és közösségi munka szomszédságok, települések, kisebb térségek és helyi társadalmak közös cselekvési képességének erősítését jelenti. Kiemelt figyelmet kell fordítani a saját érdekeiket nehezebben felismerő és képviselő **kirekesztett társadalmi csoportok támogatására**. A települési hátrányok nagymértékben hozzájárulnak a társadalmi egyenlőtlenségek kialakulásához, mivel a társadalmi részvétel és az önszerveződés hiánya miatt egyes térségekben alig vagy kevéssé strukturált a helyi társadalom, és nem épültek ki a társadalmi egyeztetés fórumai.

Az öngondoskodás terjedése nem szoríthatja ki a társadalmi szolidaritást

A fejlesztések aktivizálják a helyi társadalmat, erősítik a közbiztonságot, teret adnak az ágazatközi együttműködésnek, új típusú szakmaközi működésmódoknak és az innovációnak, amelyek támogatják **a civil kezdeményezéseket és a hálózatokat**.

Növekvő szerep jut a civil kezdeményezéseknek

Súlyt kell helyezni arra, hogy a fiatalok ifjúsági közösségekben és nem formális oktatás során szerezzenek tapasztalatot, és támogatni kell az e korosztály társadalmi mobilitását serkentő **nemzetközi cseréket**.

Kiemelten fontos feladat **az ifjúsági közösségek és értékteremtő programok felkarolása**, hiszen a közösségi életre való szocializáció azt eredményezi, hogy a helyi közösségek hosszú távon összetartóbbak lesznek. Nő a fiatalok demokratikus intézményrendszerben való aktív részvétele, és olyan munkaerő-piaci, oktatási információkhoz jutnak, amelyek későbbi életükhöz nélkülözhetetlenek. Fontos tehát az információs szolgáltatásokat a szociális szolgáltatások mintájára települési szinten is személyessé tenni, információs pontokat és irodákat kialakítani. Az ilyen információs pontok hálózata nem intézményként, hanem standardizált szolgáltatásként bővíthet, a könyvtári hálózatra, a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokra, hallgatói szolgáltató irodákra, a teleházakra, ifjúsági irodákra stb. támaszkodva vagy azokba integrálódva.

Támogatni kell a közösségi programokat

Szabadidős programoknak helyet adó közösségi tereket kell kialakítani, és infrastruktúrájukat fejleszteni. Az ellátórendszer jelenleg nem tudja megelőzni a kamaszkorúak, fiatalok sajátos problémáinak kialakulását. Így különösen fontos a társadalmi integrációt segítő szol-

Közösségi tereket kell kialakítani a szabadidő eltöltéséhez

gáltatások megerősítése, a **szabadidő aktív és kreatív eltöltését szolgáló háttér megteremtése**. Ezt szolgálja az önkéntes ifjúsági munkát segítő képzés, a közösségi terek kialakítása, szabadidő-szervezési hálózat létrehozása és mindezek szakmai és információs bázisának megteremtése.

A társadalmi összetartozás erősítését célzó fejlesztéspolitikának támogatnia kell a **határon átnyúló együttműködések**et a határ menti közösségeket segítő, a periferikus régiók fejlesztését támogató projektekkel.

A közösségek is átnyúlhatnak a határokon

Fontos olyan **helyi társadalmi szolidaritást erősítő kezdeményezések** támogatása a médiában, az oktatásban, a foglalkoztatásban, amelyek a munkahelyi és a közintézményekben is megjelenő diszkrimináció csökkentését, a helyi, közösségi szintű tolerancia erősítését (például a médiában megjelenő romakép, vagy a fogyatékos emberekről alkotott kép javítását, a kisebbségi kultúrák és értékek megismertetését) szolgálják.

A társadalmi szolidaritás megerősítését minden eszközzel támogatni kell

Kiemelten fontos továbbá a **szocio-kulturális szolgáltatások fejlesztése** (kulturális vidékfejlesztés a közkulturális infrastruktúra fejlesztése, a kulturális alapszolgáltatások hozzáférhetőségének javítása révén), illetve a **kulturális örökség fenntartható használata** (az épített örökség védelme, megőrzése, rehabilitációja, esélyegyenlőség a kulturális örökséghez való hozzáférésben). A társadalmi és kulturális tőke növelésére létre kell hozni egy digitális nemzeti kultúrkincs anyagot a nem digitalizált kulturális tartalmakból, másrészt magának az információs társadalomnak a kultúráját is népszerűsíteni kell. Az elektronikus kulturális környezetnek lehetőséget kell teremtenie közösségi virtuális terek kifejlésére.

Fejleszteni kell a szocio-kulturális szolgáltatásokat

8. Értékelvű, egészségközpontú egészségpolitika kialakításához és végrehajtásához szükséges feltételrendszer valamint a népességügyi intézményrendszer fejlesztése

A kormányzati egészségpolitika alakítása elsődlegesen az egészségügyi tárca feladata. Mivel azonban a tárca az egészséget meghatározó tényezőknek csupán egy kisebb hányadát képes közvetlenül befolyásolni, meg kell erősíteni a kormányzaton belül az egészség ügyével kapcsolatos koordinációt. A népességügyi feladatok megvalósításához **nélkülözhetetlenek az ágazatközi, vertikális** (állami, önkormányzati, regionális) **és horizontális** (civil, állami, gazdálkodói) **együttműködések**.

A lakosság egészségi állapota csak széles körű együttműködéssel javítható...

Ehhez országosan olyan egységes szakmai alapokra épülő, de regionálisan szervezett intézményrendszert kell létrehozni, amely egyben a népességügyi programok menedzselésére is alkalmas. E programok

...amiből nem maradhatnak ki az érintettek sem

keretében a hatékony egészségfejlesztés megvalósításához elengedhetetlen az egészségkommunikáció fejlesztése. Ez a záloga **az egészségtudatos életmód és fogyasztói szokások** elterjedésének, melynek infrastrukturális feltételeit és a szakmai koncepciók alapján történő fejlesztését is biztosítani kell.

A mentális problémákkal küzdők és a szenvedélybetegek egészségügyi és szociális ellátásai integráltak; közösségcentrikusan valósulnak meg és az ártalomcsökkentő ellátási formák kínálatát növeljük. A droghasználóknál a fertőző betegségek terjedését szűrővel kell megelőzni.

Az egészséges társadalmi, gazdasági, természeti környezet kialakításához már az előkészítés során meg kell vizsgálni, hogy a döntések és intézkedések milyen hatással lesznek a lakosság egészségére. Az ilyen **egészségügyi hatásvizsgálatokhoz** létfontosságú az elemzői kapacitás bővítése.

Egészségügyi hatásvizsgálatokra van szükség

Csak **korszerű közegészségügyi szolgálat** képes a gyors reagálást igénylő veszélyek esetleges következményeinek (terrorcselekmények, katasztrófák, járványok, élelmiszer-biztonsági problémák) elhárítására. Ehhez fejleszteni kell a szolgálat emberi, anyagi és műszaki erőforrásait.

A közegészségügyi szolgálatot meg kell erősíteni

Az egészségügy folyamatos korszerűsítéséhez a kiemelkedő szakmai központok, egyetemek és kutatóhelyek bevonásával meg kell erősíteni a **tervezési és irányítás-támogatási rendszert**. A magas színvonalú és költséghatékony ellátás kiépítésének és működtetésének feltétele továbbá az akkreditáció, a szakfelügyeleti és az engedélyeztetési rendszer.

Az **egészségügy és határterületei szakemberképzésének** fejlesztése a változó és egyre korszerűsödő technológiai környezethez, az egészségpolitika céljaihoz és a munkaerőpiac igényeihez igazodva valósul meg. Az egészségügyi dolgozók vonzó és versenyképes életpályamodelljének kialakítása szükséges a kellő számú szakember foglalkoztatásához. **Egyének és közösségek segítő, önségítő képességének, önkéntesek képzése** fejlesztése ugyancsak nélkülözhetetlen a lakosság egészségének javításához.

Elegendő számú és jobban képzett szakemberek dolgoznak az egészségügyben

9. Az egészségügyi ellátórendszer szerkezetének és működésének betegközpontú korszerűsítése, az ellátások minőségének és hatékonyságának javítása, a jelentős egyenlőtlenségek csökkentése érdekében

A progresszivitás és **térségi hierarchia** elvén nyugvó, az ellátórendszer szerkezetét és működését átalakító korszerűsítések nemcsak az egészségügyi rendszer fenntarthatóságát javítják, hanem a lakosság életminőségét is, és hozzájárulnak az aktívan töltött évek számának, illetve a munkaerő termelékenységének növekedéséhez is. Az ellátórendszer fejlesztése – amint azt nemzetközi tapasztalatok mutatják – új munkahelyeket is teremt.

Az egészségügyi ellátórendszert a térségi hierarchia elve alapján kell felépíteni...

A korszerű egészségügyi ellátórendszer képes a változó szükségletekhez és technológiai lehetőségekhez alkalmazkodni, emellett magas színvonalon és **költséghatékonyan** is működik.

...így javul a rendszer hatásossága és hatékonysága

Többfunkciós kistérségi közösségi központok kialakításával lehetővé válnak a lakóhely közelében egy helyen fellelhető egészségügyi alap- és bizonyos szakellátások, valamint a szociális és egyéb, a helyi szükségleteknek megfelelő szolgáltatások. Ez javítja a hátrányos társadalmi csoportok szolgáltatásokhoz való hozzáférését, csökkentve ezzel mind az egészségi állapotban lévő egyenlőtlenségeket, mind pedig a szolgáltatások területi különbségeit. **Egyre több definitív ellátás kistérségi szintre helyezése** költséghatékonyá teszi a lakosság közeli ellátórendszer működését, hisz egyre kevesebb szereplő bevonását igényli. A lakosság biztonságérzetét és az egészségügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettséget tovább növeli **az ügyeleti és a sürgősségi ellátás megerősítése**, a mentés és a sürgősségi betegszállítás fejlesztése.

Egy helyütt célszerű nyújtani az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat

A kórházi kapacitások **regionális szinten történő újraelosztása és fejlesztése**, a szolgáltatások összehangolása szükséges ahhoz, hogy az egészségügyi ellátás a változó területi szükségletekhez alkalmazkodni tudjon, és költséghatékonyan működjék.

A kórházi kapacitásokat regionális szinten elosztani

A regionális egészségügyi rendszer csúcán működő **regionális egészségügyi központok** kialakításával magas színvonalú – gyakran igen költséges – diagnosztikai eljárások és ellátási formák válnak elérhetővé minden régióban. Egyidejűleg az általános és a szakkórházak kapacitásainak átrendezésével **a területi igényekhez igazíthatók a szolgáltatások**. A tömbkórházjelleg kialakítása, a műszaki fejlődést követő ellátási formák (pl. egynapos sebészet, kúraszerű ellátások) feltételeinek megteremtése a költséghatékonyabb működést szolgálják.

A régiókban klinikai központokat kell kialakítani

A **krónikusellátást** szolgáltató intézmények rendszerének megerősítése (az ápolási és a szociális ellátás együttes fejlesztése) szükséges az idősödő társadalom fokozódó ellátási problémáinak enyhítéséhez. A **rehabilitáció** intézményrendszerének fejlesztése segíti a munkavállalók munkaerőpiacra való visszatérését.

Az idősödő társadalomban egyre több krónikus betegre kell számítani

Az egészségügyi rendszer forrásait részben a járulékrendszernek a **szolidaritás, az esélyegyenlőség** mentén történő korszerűsítése, részben egyéb fejlesztési források bevonása biztosítja. A lakosság szükségleteihez illeszkedő ellátási struktúra kialakítását **szektorsemleges finanszírozási rendszer** támogatja.

A modern, tudásalapú társadalomban mind a lakosság, mind az egészségügyi szolgáltatók számára elengedhetetlen a magas színvonalú **információs rendszer hozzáférhetősége**. Ez alapfeltétele az egységes, minőségi ellátásnak, a fenntartható, finanszírozható szerkezet kialakulásának, és a közpénzekkel való hatékony és felelős gazdálkodásnak.

Az e-egészségügy segíti a szolgáltatókat és a lakosságot

A hazai és közösségi egészségfejlesztéshez, betegségmegelőzéshez, a betegmobilitáshoz, és rehabilitációhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése növeli a hazai **gyógy- és egészségturizmus** versenyképességét is.

Az egészségtudományi és határterületi kutatások, így különösen a **biotechnológia, genomika és a gyógyszerkutatások** támogatása alapvetően javítja a hazai **egészségipar** versenyképességét. Az alkalmazás elősegítéséhez az innovációt, implementációt és technológiatranszfert támogató intézményrendszer fejlesztése nélkülözhetetlen.

Az egészségipar fejlődése jelentősen hozzájárul a versenyképesség növekedésének

10. A közigazgatás és az állami szolgáltatások korszerűsítése

A magyar közigazgatás teljesítőképessége, hatékonysága, a nyújtott szolgáltatások minősége messzemenően befolyásolja az ország versenyképességét. A közigazgatási rendszer modernizációja előfeltétele a **hatékonyan és eredményesen működő állami szervezetnek**, az egyseges kormányzati irányítás megjelenésének. A kellően rugalmas közigazgatási szervezet, a fejlesztés- és szolgáltatásorientált intézményrendszer és az erőforrások céltudatos felhasználása tud megfelelő keretet adni a különféle szakpolitikák szakirányú igényeinek.

A közigazgatás minlyensége a versenyképességet is befolyásolja

A magyar közigazgatás több gyengeséggel küzd, melyek orvoslásához, illetve a kitűzött célok eléréséhez az alábbi területekre kell összpontosítani a beavatkozásokat:

- A közigazgatási szolgáltatások **feltételrendszerének korszerűsítése**, amely kiterjed
 - a szolgáltató szemléletű, az igénybevételi helytől és időtől független elektronikus kormányzás és ügyintézés elterjesztésére,
 - a közigazgatási szolgáltatások igénybevételében az esélyegyenlőség biztosítására a közigazgatási szolgáltatások területi és elektronikus elérhetőségének javításával,
 - a közigazgatás átláthatóságának és hatékonyságának megerősítésére, az állampolgári részvétel erősítésére,
 - a közigazgatási hatósági eljárás újraszabályozására.
- A szabályozás **minőségének** javítása
- A közszolgálat **emberi erőforrásainak** fejlesztése
- A közigazgatási **intézményrendszer korszerűsítése**, azon belül
 - a **kistérség intézményesítése**, a közszolgáltatások és az állam-

igazgatási feladatok kistérségi keretek között történő integrálása, idővel a lehatárolt kistérségi szint létrehozása,

- a területi államigazgatási szervek átalakítása, **a regionális szint megerősítése**, olyan fejlesztési régiók kialakítása, amelyek alkalmasak a területfejlesztési és egyéb ágazati fejlesztési programok megvalósítására, valamint az európai uniós támogatások fogadásának hatékony előkészítésére, koordinálására, egyes döntések decentralizált meghozatalára; végül a központi kormányzati feladatok decentralizációja,
- az önkormányzati **finanszírozási rendszer** átalakítása,
- a **központi közigazgatás** átalakítása.

Az állampolgárok életminőségének javítása, a közigazgatás versenyképességének fokozása érdekében szükséges a közigazgatási szolgáltatások minőségének határozott javítása, a szolgáltatások ügyfélbarát rendszerének és szemléletének megvalósítása. Az ügyfelek javuló kiszolgálásának záloga az ügyfélfogadás javítása, az eljárások korszerűsítése, a helytől és időtől lehetőleg független igénybevétel lehetőségének biztosítása, az elektronikus kormányzás és ügyintézés elterjesztése, valamint a közérdekű információkhoz való közvetlen és gyors hozzáférés biztosítása. A demokratikus részvételt a közigazgatás területén is erősíteni kell új típusú elektronikus eszközök alkalmazásával. Elektronikus információk nyújtásával, interaktív szolgáltatásokkal be kell vonni az állampolgárokat és vállalatokat a közigazgatási folyamatok végrehajtásába és alakításába, támogatni információhoz való rendelkezési jogukat. Lehetővé kell tenni, hogy véleményt formáljanak, és alakítsák a szolgáltatások működését. Ehhez szükség lehet az ilyen típusú szolgáltatások ismertségének és a hozzájuk szükséges készségeknek az elmélyítésére, főleg a hátrányos helyzetűek körében. Az új info-kommunikációs technológiák bevezetésével fellépő új biztonsági kockázatokat is kezelni kell.

A **szabályozás** körében folytatni kell a jogszabályok deregulációját. **Csökkentendők** a jogszabályok alkalmazásakor a vállalkozásokat és az állampolgárokat sújtó **indokolatlan adminisztrációs terhek**, át kell térni a minőségi jogalkotásra. Ennek keretében kiemelt hangsúlyt kap a kormányzati (szabályozási) döntések hatáselemzésének kötelezővé tétele. Törekedni kell a szabályozás hosszú távú kiszámíthatóságára. Az igazságszolgáltatás területén tovább szükséges csökkenteni az eljárási időt.

Erősíteni kell a kormányzati tevékenység stratégiai jellegét, a kormányzati stratégiák közötti kohéziót. Ennek részeként általánossá kell tenni a közép- és hosszú távú tervezést, **fejleszteni kell a tervezési kapacitásokat**, a stratégiai tervezést és menedzsmentet kiszolgáló információs

A modern IKT technológiák igénybevételével a közigazgatás minden szintjén javíthatóak a szolgáltatások minősége és az esélyegyenlőség feltételei

Csökkenteni kell a jogszabályok számát

Erősíteni kell a tervezői kapacitásokat és a közigazgatás tudományos hátterét

bázist, és be kell vezetni az ehhez illeszkedő követelményrendszert. Súlyt kell helyezni a kitűzött célok elérését mérhetővé tevő **indikátorok** kialakítására, mérésére és értékelésére, illetve általánosan a közigazgatás tudományos bázisának megerősítésére.

Mindehhez feltétlenül szükséges egy **egységes személyzeti stratégia** kialakítása és megvalósítása. A közigazgatásban dolgozók élethosszig tartó képzésének ki kell terjednie a karrierút egészére (belépés, előmenetel, teljesítményértékelés, képzés, átjárás az uniós igazgatásba, kilépés). Egységes törvényi szabályozáson vagy egységes személyzetpolitikai stratégián nyugvó jogszabályi módosítások útján egységesíteni kell a közszolgálatot. Törekedni kell **a minőséget és hatékonyságot elősegítő új közigazgatási módszerek** ésszerű bevezetésére és alkalmazására (a közigazgatásban már bevált „jó gyakorlat” megismertetése, a versenyszférából átvehető New Public Management módszerek elterjesztése stb.).

Egységes személyzeti stratégia kell, és előtérbe kell helyezni a minőséget, a hatékonyságot

Az **államszervezet** korszerűsítésének mind a központi, mind pedig a területi szerveket el kell érnie. A jó kormányzás feltételeinek javításához a közigazgatási szervezetek hatékonyságnövelésével és a decentralizáció mértékének fokozásával juthatunk el. A központi kormányzati feladatok decentralizációjának előfeltétele a szervezeti keretek stabilizálása, **a költségtakarékos, de a feladatokat megfelelő szinten ellátó államszervezet** működtetése. A kormányzati szervezeti decentralizációs-deregulációs program kiterjed a minisztériumok és más központi szervek feladat- és hatáskörének felülvizsgálatára, az aránytalanságok és párhuzamosságok felszámolására, a feleslegessé vált állami feladatok megszüntetésére, a szervezeti méretek csökkentésére s végül a minisztériumi feladatellátás célszerű rendjének kialakítására, a belső szervezet korszerűsítésére.

Az államszervezet korszerűsítésének a takarékoskosságot kell szolgálnia, de a feladatokat megfelelő szinten kell ellátni

Regionális és kistérségi szinten is szükség van az intézményrendszer megerősítésére. A **területi államigazgatás** szervezetében a fő feladat **az egyszerűsítés, a szervezeti és feladatköri profiltisztítás**, a fokozatos **regionalizáció**. Másrészt a közigazgatási hivatalok útján meg kell erősíteni a kormány területi államigazgatást ellenőrző és koordináló szerepét. A regionális önkormányzati rendszert illetően a cél a valódi decentralizáció megvalósítása. Kistérségi szinten a hangsúlyt a többcélú önkormányzati társulások folyamatos kiterjesztésére, valamint az államigazgatási rendszer ezzel történő összehangolására kell helyezni. Ehhez elengedhetetlen mind az országos, mind az alatti szintek feladat- és hatáskörének egyértelmű definiálása és szétválasztása, illetve az ezekhez tartozó intézmény- és eszközrendszer pontos körülhatárolása, konkrét feladatokhoz történő rendelése.

A területi államigazgatásban a fő feladat a regionalizáció

Szükséges továbbá **a kormányzati szervezetrendszer és költségvetési intézményrendszer ésszerűsítése** a közintézményi reformok, a szervezeti szabályozás, valamint az önkormányzati finanszírozási

A szervezeti reform az intézményrendszer ésszerűsítését

rendszer átalakításával.

is magában foglalja

2.5.2 „Befektetés a gazdaságba” prioritáscsoport

11. Az innováció, kutatás-fejlesztés ösztönzése és infrastrukturális háttérének megerősítése

Magyarország tartós gazdasági versenyképességének egyik feltétele, hogy néhány tudományos és technológiai területen **a magyar teljesítmény nemzetközileg is elismert legyen**. Ezekben a szakterületeken meg kell erősíteni és versenyképessé kell tenni a hazai kutató-fejlesztő bázisokat és az innovációs kapacitásokat. Olyan területeket vagy iparágakat kell kiemelten támogatni, amelyek jelentős hatással vannak a XXI. században az ország műszaki és gazdasági fejlődésére.

Azokra a területekre kell összpontosítanunk, ahol a világ élvonalába kerülhetünk

A K+F és innováció koncentrálnálási igényeinek kielégítéséhez szükséges kritikus tömegek létrehozását úgy lehet és kell elősegíteni, hogy **ösztönözni kell a kutatóközpontok hálózatosodását**. A jelentős hazai és főleg nemzetközi, már megfelelően modern infrastrukturális bázissal rendelkező tudáshálózatokhoz kell szorosabban kapcsolódni, különös tekintettel az EU által is támogatott nagy kutatói-technológiai hálózati együttműködésekre. A technológiák innovációvá válása érdekében a kutatói hálózatok mellett **a kutatási, oktatási, kulturális és termelői szektorok közötti hálózati együttműködések** a különösen fontosak. Az innovációk terjedéséhez szükség van az **iparági klaszterek, innovációs együttműködések ösztönzésére**.

A kutatás és fejlesztés új sikerreceptje: a hálózatba szerveződés

Nagy jelentősége van az **Európai Kutatási Térséghez** való tartozásnak, ezért figyelembe kell venni az EU kutatási programjai és alprogramjai kínálta lehetőségeket is. Az európai színvonal eléréséhez csatlakozni kell az európai nagy kutatási infrastruktúrákhoz. **Az interdiszciplináris, komplex területek fejlesztése** nagy jövő elé néz, így pl. az info-nano-anyagtudományok, az info-kognitív tudományok, info-bio területén. Az IKT és a K+F határterületei különös figyelmet érdemelnek, beleértve az IKT-szakemberek képzését, a kutatás-fejlesztést kiszolgáló korszerű info-kommunikációs infrastruktúrák fejlesztését (pl. NIIF).

Kapcsolódnunk kell az Európai Kutatási Térséghez

Az **agrárium** versenyképességének növeléséhez elengedhetetlen a mezőgazdasági termelés és feldolgozás hatékonyságának javítása, az élelmiszer-biztonság növelése, valamint **új típusú mezőgazdasági termékek előállítás**a a mezőgazdasági biotechnológia (kiemelten a genomikai és biotechnológiai központok létrehozásával, genomikai kutatások) fejlesztése révén, figyelembe véve a biológiai sokféleség

Agrárkutatások

megőrzésének szempontjait.

Elengedhetetlen a környezet- és természetvédelmi, környezetegészségügyi, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos kutatások jelentős fokozása.

Környezetvédelmi és fenntarthatósági kutatások

Szükséges az **egészségtudományok támogatása** egyrészt az innovációbarát környezet kialakításával, másrészt az alapkutatások implementációjának, valamint az alkalmazott (klinikai és háttérripari) kutatások támogatásával.

Egészségügyi kutatások

Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy **kiegyensúlyozzuk a hazai K+F funkcióinak és finanszírozásának aránytalanságait**, jobban beépüljünk a nemzetközi kutatási és innovációs folyamatokba, és a **gazdaság irányába tereljük** a kutatási eredményeket, bevonva azt a kutatások finanszírozásba is.

Elő kell segíteni a K+F-eredmények hasznosítását

A technológiatranszfer és általában a vállalati K+F-ráfordítások növekedéséhez szükség van a **magánszektor aktív részvételére**. Az új vállalkozások tartós növekedési pályára állításához szükség van a magvető tőke intézményének kialakítására, a **kockázati tőke innovatív (kis-) vállalkozásokba terelésére**. A vállalatokat érdekeltté kell tenni, hogy az egyetemek, illetve kutatóhelyek vonzáskörzetébe helyezték K+F-tevékenységüket, és erősíteni kell a vállalati, kutatóhelyi és egyetemi K+F szektorális jellegű együttműködését is. Ösztönözni kell a vállalatokat, hogy az egyetemek és kutatóhelyek tudásbázisára építsenek, és hosszú távú együttműködést alakítsanak ki velük. Ennek érdekében **fejlett tudásbázist, magasan képzett és mobilis emberi** (tudományos, üzleti) **erőforrást**, megfelelő innovációs környezetet, K+F és járulékos (üzleti) infrastruktúrát, fejlett információs hálózatokat kell létrehozni és működtetni. Célunk, hogy a vállalati K+F-ráfordítások összege kétszerese legyen a szinten tartott állami K+F-ráfordításoknak. Ki kell alakítani a kutatás-fejlesztés és innovációnak az új feladatokhoz igazodó országos stratégiáját és finanszírozási rendszerét.

A kutatások finanszírozásában a magántőkének nagyobb arányban kell részt vennie

Ösztönözni kell az **együttműködési formák kialakulását**, ezek intézményi kereteinek létrehozását, az innovációs szolgáltatások fejlesztését regionális, nemzeti, határon átívelő és nemzetközi viszonylatban egyaránt. A **regionális tudásközpontok** kiépülésével olyan koncentrált kapacitással és kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkező bázisok jönnek létre, amelyek alapját képezik az innovációs folyamatoknak a meglévő kompetenciákra építve.

Regionális tudásközpontokat kell létrehoznunk

Fontos a **kkv-k erőteljesebb bevonása** az innovációs folyamatokba, valamint a kiemelt kutatóhelyek és a velük együttműködő vállalkozások egymást erősítő fejlődése a köz- és magánszféra emberi és anyagi erőforrásainak földrajzi koncentrálása révén. A technológiai intenzív kkv-k aktivitását **technológiai inkubációval** és a kutatási és innovációs inf-

A kisvállalkozások úttörő szerepet játszhatnak a műszaki fejlesztésben

rastruktúra minőségének javításával kell segíteni. Magas hozzáadott érték előállítására alkalmas, tudásintenzív vállalatok létrejöttét kell támogatni a tudáscentrumokból „kirajzó” (spin-off), induló vállalkozások ösztönzésével.

Fontos feladat a kutatóhelyeken és vállalkozásoknál **a tudásintenzív munkahelyek megteremtése**, az innovációs, kutatás-fejlesztési tevékenységek **infrastrukturális hátterének** megerősítése is, hogy a nemzetközi kutatói mobilitás terén hazánk egyensúlyba kerüljön, nagy arányban térjenek haza külföldön sikeres kutatóink.

12. A technológiai modernizáció előmozdítása

A gazdaságban a hatékonyság, a termelékenység növelésének egyik legfontosabb előfeltétele a technológiai fejlődés, a modernizáció. A tudás- és technológiatranszfer ösztönzése a gazdaságban a termelékenység növekedéséhez vezet, az újabb, korszerű technológiák elterjedésével a magasabb hozzáadott értékű termelés és szolgáltatások szerepe megnövekszik, ami közvetlenül **javítja a gazdaság jövedelemtermelő képességét és versenyhelyzetét**. A gazdaság alkalmazkodókészsége, rugalmassága ezáltal javul, ami szintén előnyt jelenthet az éles nemzetközi versenyben. A technológiai fejlődést szolgálja az üzleti szolgáltatások és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésének ösztönzése is. A technológiai fejlődés ösztönzése komplex módon, több eszközt (kutatás-fejlesztést, innovációt, technológiatranszfert, pénzügyi ösztönzőket, közvetlen támogatást stb.) integráltan felhasználva valósítható meg leginkább. A beavatkozásokat a versenyképesség növekedésének érdekében, a területi sajátosságokhoz alkalmazkodva, az azokból adódó lehetőségeket kihasználva kell megtervezni és végrehajtani.

A technológiai fejlődés a gazdasági növekedés fő forrása

A technológiai korszerűsítés alapvető fontosságú a fejlődésre képes kis- és középvállalkozások számára is **a piaci pozícióik**, illetve jövedelemtermelő képességük **javításához**. A műszaki korszerűsítés ösztönzése az egyéb tekintetben fejlődésre alkalmas vállalatok hazai és nemzetközi versenyképességének javulását segíti elő, új termékek, szolgáltatások, iparágak létrejöttét teszi lehetővé, javítja a gazdasági, piaci környezetet más vállalkozások számára, ezzel elősegítve azok beágyazódását, valamint javítva a fogyasztók számára elérhető termékek és szolgáltatások színvonalát.

A technológiai korszerűsítés erősíti a kkv-k versenyképességét

Az ökohatékony, ökoinnovatív megoldások bevezetésével csökkenthető a termelés, a szolgáltatások anyag- és energiaigényessége, és egyúttal **csökkenhet a környezet terhelése** az innovatív termelési megoldások, az elérhető legjobb technológiák alkalmazásával a teljes életciklus során.

Technológiai fejlődéssel csökkenthető a termelés anyag- és energiaigényessége

A műszaki-technológiai korszerűsítés, a termelői infrastruktúra fej-

A technológiai kor-

lesztése **az agráriumban és az élelmiszeriparban** is alapvető fontosságú. Mindez elősegíti termelői, feldolgozó, logisztikai tevékenységek költséghatékony működését, a termelékenység javulását, az élelmiszerminőség és -biztonság javítását, illetve a környezetvédelmi, növény- és állategészség-ügyi és állatjóléti előírások teljesülését. A **turizmus** területén a vállalkozások jövedelmezőségének javításához elsősorban minőségjavító fejlesztések szükségesek a szakképzés, a nyelvi és informatikai képzés mellett.

szerúsítás az agráriumban és a szolgáltatások terén is fontos tényező

13. A vállalkozások működési és üzleti környezetének javítása, a hálózatosodás elősegítése

A vállalkozások felkészültségének javítása a hosszú távú versenyképesség egyik fő eszköze. Ez magában foglalja a **vállalkozásoknak nyújtott szolgáltatások** (tanácsadás, piaci szereplők informáltságának javítása, partnerközvetítői tevékenység stb.) mellett a specifikus **képzéseket**, a vállalkozói készségek javítását, az IKT-technológiák megfelelő használatának ösztönzését is egyaránt, különösképpen a hazai tőkeszegény kis- és közép-vállalkozások esetében.

A vállalkozások tanácsadással, képzésekkel erősíthetők

A kkv-k versenypozícióinak, rugalmasságának és stabilitásának a javítására ösztönözni kell a piaci versenyt nem torzító **termelési, értékesítési, beszerzési társulások és hálózatok**, termék- vagy piacfejlesztés céljából létrejövő együttműködések kialakulását, valamint a beszállítói tevékenység létrehozásához, bővítéséhez szükséges fejlesztéseket. Ezt segítheti elő a beszállító vállalkozások beruházásainak és a korszerű vállalatirányítási rendszerek bevezetésének támogatása, a nagyvállalatok és a beszállító vállalkozások közötti partnerközvetítői tevékenység és a beszállítói klaszterek létrehozása, illetve a rendelkezésre álló piacokon form pénzügyi ösztönzők körének bővítése.

A termelési, értékesítési, beszerzési társulások és hálózatok létrehozása segíti a kisvállalkozásokat a versenyben

A kiterjedt, erős **vállalatközi hálózatok** kialakítása, klaszterek létrehozása fontos feltétele a fejlesztési pólusok tartós fejlődésének. Ösztönözni szükséges a piaci versenyt nem torzító termelési, értékesítési, beszerzési társulások és hálózatok, termék- vagy piacfejlesztés céljából létrejövő együttműködések kialakulását, a beszállítói tevékenység létrehozásához, bővítéséhez szükséges fejlesztéseket. Ezt segítheti elő a beszállító vállalkozások beruházásainak támogatása és beszállítói klaszterek létrehozása.

A **minőségközpontú menedzsment** feltételeinek javítása, a minőségbiztosítási, környezetirányítási és információvédelmi rendszerek bevezetése, a nemzetközi standardoknak való megfelelés ösztönzése alapvető feltételei a vállalkozások globális piacokon való megfelelésének, a gazdaság tartós növekedésének. A **környezettudatos vállalatvezetési szemlélet** elterjedésével a folyamatokra irányuló megoldások stratégiai

Minőségközpontú menedzsment

rendszerbe foglalása, a különböző környezetirányítási rendszerek többek között az anyag- és energiaigényesség csökkentésén keresztül segítik elő a fenntartható növekedést.

A kkv-k működési környezetének fejlesztése elsősorban a gazdaságközeli infrastruktúra fejlesztésére irányul. Az integrált szolgáltatások (telephely + üzleti szolgáltatások) fejlesztésénél is alapvetően fontos a hatékonysági kritériumok figyelembevétele. A vállalkozói infrastruktúra különösen a kistélepüléseken nem kellően fejlett, ami akadályozza a helyi vállalkozások fejlődését, és sokszor a kisebb cégek odatelepülését. A helyi önkormányzatokkal együttműködve meg kell teremteni **a gazdaságilag és ökológiailag fenntartható telephelyfejlesztés** lehetőségét. Különösen fontos a településen, illetve annak közvetlen földrajzi környezetén kívül értékesítő vállalkozások megtelepítése, ami növeli az önkormányzatok adóbázisát is. A létező gazdasági infrastruktúra, az ipari parkokra épülő üzleti szolgáltatások és logisztikai centrumok már ma is számottevő gazdasági teljesítményre képesek, de a szolgáltatások minőségének javítása tovább növeli a gazdaság versenyképességét. Meg kell oldani az ipari parkok és vállalkozások telephelyeinek biztonságossá tételét, a biztonságos környezet a befektetési és vállalkozói kedv növelésének elengedhetetlen feltétele.

Meg kell teremteni a gazdaságilag fenntartható telephelyfejlesztés lehetőségét

14. A dinamikus és interaktív IT tartalom- és szolgáltatásfejlesztése

Az elektronikus tartalmak és szolgáltatások fejlesztése és számuk növekedése a **gazdasági, üzleti és közigazgatási, közsférában dinamikus és interaktív környezetet** teremt a társadalom és a gazdaság számára.

Az IT dinamizálja a gazdaság és a társadalom egészét

Az elektronikus tartalmak a **versenyképesség, a növekedés, a társadalmi bevonás és a hatékony államiság** fontos eszközei. Az IT tartalom- és szolgáltatásfejlesztése hozzájárul az **állampolgárok életminőségének** javításához, az „aktív állampolgársági” attitűd kialakításához és a demokrácia kiteljesedéséhez.

A „bármilyen tartalom, bármikor, bárhol, bármilyen platformon” szemléletet, vagyis **a fejlett IT-alapú folyamatintegrációt lehetővé kell tenni a lakosság, az üzleti-kutatói szféra és az állam számára is.** Növelni kell a **tartalmak és szolgáltatások által kínált lehetőségek ismertségét** a társadalomban és a kis-közepes méretű vállalatok körében.

Az IKT-alapú tartalmak szakágazati specifikumainak alkalmazását – a nemzetközi gyakorlatot figyelembe véve – **ösztönözni kell a különféle gazdasági és közigazgatási ágakban** (pl. e-környezetvédelem, e-közlekedés).

A vállalkozások és a lakosság számára egyaránt fontos a közcélú információkhoz való hozzáférés, az elektronikus állam–vállalat és állam–állampolgár tranzakciók lebonyolításának, az **elektronikus ügyintézésnek** a fejlesztése és a bonyolultabb elektronikus ügytípusok elérhetővé tétele. **Az elektronikus közszolgáltatások számát növelni, minőségüket javítani kell** az elektronikus információszabadság, a közigazgatás ügyfélorientált, hatékony működése jegyében.

Az elektronikus szolgáltatások számát növelni, minőségüket javítani kell

Az üzleti szférában a szükséges mértékig és a legmegfelelőbb eszközökkel elő kell segíteni az **üzleti tartalmak és szolgáltatások elterjedését**. Főleg a kkv-k esetében fontos az állami beavatkozás, mert az ő körükben a piac nem minden igényt szolgál ki. A piaci versenyben való helytálláshoz az **elektronikus piaci információkat elérhetővé kell tenni a kkv-k körében**. A kisvállalatok számára az egyetlen versenyképes stratégia, a **kkv-hálózatosodás elősegítése érdekében nemzetközi piactereket** kell teremteni, vagy lehetővé kell tenni az azokhoz való csatlakozást. A fejlett elektronikus szolgáltatásokkal a vállalatok külső és belső folyamatainak integrációját kell elősegíteni. Rendkívül fontos a vállalati és kutatói **K+F IKT-alapú hálózatának megteremtése, a tudás áramlásának biztosítása**, IKT-bázisú tudásközpontok és kutatói együttműködések létrehozása és az innovációs alkalmazókkal való IKT-integráció.

Az üzleti életben főleg a kkv-k informatizálódását kell támogatni

Az értékmegőrzés mellett a lakosság számára új lehetőségeket tár fel az **elektronikus kulturális környezet megteremtése**, az elektronikus kulturális javak létrehozása, amely az információs társadalom kultúrájának kiépítéséhez, tudatosításához is hozzájárul a társadalomban. Törekedni kell a területi és társadalmi különbségek csökkentésére az *e-gazdaság* fejlesztésével, a **táv munka** ösztönzésével, az **e-oktatás (e-learning)** által teremtett lehetőségek kihasználásával. Az információkhoz, tartalmakhoz való hozzáférés megteremtésével és az IKT által teremtett interaktivitás lehetőségeire építve a földrajzi, területi kötöttségektől független virtuális kapcsolatrendszerek jönnek létre, beleértve az állam és állampolgárai közötti kapcsolatokat is (**e-demokrácia**). Az IKT által teremtett lehetőségeket ki kell használni az egészségügyben az **elektronikus egészségügyi szolgáltatások segítségével** és az infokommunikációs technológiákra építő egészségügyi rendszer megteremtésével.

Az emberek előtt új művelődési, tanulási lehetőségek nyílnak, és új módon vehetnek igénybe szolgáltatásokat

15. Az IT alapvető infrastruktúrális feltételeinek biztosítása, fejlesztése

A prioritás tartalma az információs társadalom **alapvető infrastruktúrális feltételeinek és a rendszerközeli szoftverelemeknek és adat-elemeknek a biztosítása, fejlesztése**. Ezen keresztül lehetővé válik a gazdasági, közszolgáltatási és tudományos tevékenységet támogató szol-

gáltatások kialakítása és az ezekhez való hozzáférés.

A **fizikai infrastruktúra** esetében alapvető feladat a kisebb települések, elszigetelt országrészek infrastrukturális feltárása, pótolva a piac által nem nyújtott szolgáltatásokat a periferiális helyzetű településeken. A lefedettség érdekében szükség van infrastrukturális technológiai újításokra, illetve közösségi kezelt infrastrukturális elemekre is. Az országra jelenleg jellemző **infrastrukturális ellátottságra, a meglévő erősségeinkre** (pl. mobilpenetráció) is építve, hosszú távú stratégiai és költséghatékony szemlélettel elő kell segíteni az új megoldások, igények terjedését. Az államnak a szükséges mértékig, technológiásemleges megközelítéssel kell beavatkoznia a piaci folyamatokba úgy, hogy a piaci tendenciák ismeretében és figyelembevételével segítse elő a fejlesztéseket. Mindezek szem előtt tartásával ki kell építeni és fejleszteni kell az igényekhez **igazodó, többszintű, nagy sebességű, illetve széles sávú vezetékes és vezeték nélküli információs hálózati infrastruktúrát.**

Az államnak főleg a kistelepülések ellátásához kell segítséget nyújtania

A **hozzáférés** javításához a piaci tendenciák kedvező befolyásolása, a kínálati monopolizáció oldása és a megfelelő szabályozás a feladat. A magánszemélyek hozzáféréseiben nagy tartalékok vannak. Ennek kihasználását jelentősen segítheti a technológiai verseny, az alternatív technológiák és szolgáltatások támogatása. Ennek feltétele azonban a felhasználói ismeretek bővülése. **A kkv-k fejlesztési iránya a nagyvállalatokhoz képest meglévő hozzáférési hátrány leküzdése.** A korszerű infrastrukturális környezet lehetővé teszi a közvetlen területi hatókörön kívül található **kis- és középvállalkozások** közös rendszerbe, hálózatba való integrálódását, ezzel segítve elő a globalizálódott világgazdasági rendszerbe való bekapcsolódásukat. Az információs társadalom kiteljesítésének alapvető feltétele az **info-kommunikációs infrastruktúrához megfizethető áron történő** hozzáférés. A rendszerszoftverek esetében a biztonság és a piaci verseny érdekében erősíteni kell a nyílt szoftverek használatát.

Oldani kell a monopolhelyzeteket, támogatni kell a nyílt forráskódú szoftverek terjedését

Az **elektronikus közszolgáltatások** fejlesztésével párhuzamosan „közüzemi szinten” hozzáférhetővé kell tenni a kormányzati vagy **közigazgatási forrású közcélú, illetve közhasznú adatokat, eszközöket, programokat.** A közösségi infrastruktúra és hozzáférés állapota jónak mondható, azonban **a rendszerszoftverek egyoldalú szerkezetét a nyílt forráskódú szoftverek alkalmazásának ösztönzésével lehet oldani.**

Növelni kell az IKT alkalmazására való hajlandóságot a **biztonságos kommunikáció és adatvédelem, az adattárolás** feltételeinek minden állampolgár és szervezet számára történő megteremtésével, a hálózati erőforrások felhasználásával, kockázatcsökkentéssel és biztonságfejlesztéssel. A környezeti, humán, politikai biztonságot közvetetten támogató rendszerek info-kommunikációs infrastruktúrájának fejlesztése a közve-

Erősíteni kell az informatikai biztonságot

tett állampolgári üzleti biztonság megvalósítása miatt fontos.

A szoftverpiaci erőfölény oldásához, az alternatív, nyílt forráskódú szoftverek fejlesztéséhez és alkalmazásához szorosan kapcsolódik az **interoperabilitás** megteremtésének égető igénye. Az interoperabilitás, a **szoftverek heterogenitásából adódó problémák megszüntetése**, az együttműködésre képes rendszerek megteremtése alapvető feltétele az alkalmazhatóságnak, az információs társadalom érdemi kiterjesztésének. Az IKT széles körű alkalmazásának és felhasználásának előfeltétele a **szabványosítás**, amely egyúttal új vállalkozások elindítását is lehetővé teszi. Az innováció és a gazdasági növekedés jelentős fellendítéséhez **páneurópai együttműködésre képes megoldásokra**: *e*-authentication-re (elektronikus azonosítás) és az *e*-payment-re (elektronikus fizetés) van szükség.

Segíteni kell a különböző szoftverek közötti „együttműködést”

2.5.3. „Befektetés a környezetbe” prioritáscsoport

16. A természeti értékek és erőforrások megőrzése

A fenntartható fejlődés alapvető követelménye a **természeti elemek**, természeti területek, természeti **értékek** és természeti **erőforrások megőrzése**, gondozása a következő nemzedékek számára, az azokkal való takarékos, értékvédő gazdálkodás megvalósítása. **Az ingatlan, a tárgyi és szellemi örökség** környezeti szempontokat szem előtt tartó **hasznosítása, a természet megismerésére irányuló ökoturizmus fejlesztése, a hálózati rendszerek kialakítása** egyaránt hozzájárulnak a versenyképesség, ezen keresztül a társadalmi jólét növeléséhez.

A természeti erőforrások védelme haszna át az élet minden területét

Az agrár- és vidékfejlesztés keretében a mezőgazdasági tevékenységek környezetbarát átalakításával, a termőhelyi adottságokhoz, tájhoz igazodó termék- és birtokstruktúra kialakításával, az **ökológiai típusú gazdálkodás** támogatásával, a falusi turizmus fejlesztésével, valamint az agrár-biodiverzitás növelésével elősegíthető a vidéki településeken (ideértve a kistelepüléseket, tanyás és aprófalvas térségeket) az élet minőségének javítása és az egészséges, mezőgazdasági termékek előállítás.

A mezőgazdaságban támogatni kell az ökológiai típusú gazdálkodást

Az **integrált vízgyűjtő-gazdálkodáson** alapulva szükséges mindazon intézkedések, tevékenységek, beavatkozások összehangolása és széles körű partnerségben történő tervezése és megvalósítása, amelyek elősegítik a vízkárelhárítást és hatással lehetnek a vizek mennyiségi, minőségi és ökológiai állapotára, a belterületi és sík vidéki, dombvidéki vízrendezésre.

17. Tiszta települések, biztonságot teremtő környezetvédelem

Az élhető települési környezet megteremtése érdekében elengedhetetlen a hulladékok mennyiségének csökkentése, továbbá **a szelektív hulladékkezelés**, ezen belül elsősorban a gyűjtés, az újrahasználat és az újrahasznosítás széles körű elterjesztése. Az ily módon nem kezelhető hulladékok esetén szükséges az ártalmatlanítás korszerű feltételeinek a kialakítása. A műszakilag alkalmatlan hulladéklerakók lezárása, rekultivációja és a rekultivációt követő utógondozása hozzájárul a potenciális környezeti veszélyforrások felszámolásához.

El kell terjeszteni a szelektív hulladékkezelést

Elengedhetetlen az ártalmatlanításcentrikus hulladékgazdálkodás átállítása megelőzőközpontúvá. Decentralizálásra van szükség: a nagy regionális hulladékkezelő művek mellett kistérségi komplex programok indítását kell szorgalmazni. Az egyedi és társasházi komposztálás támogatása is alapvető fontosságú. A szelektálás és hasznosítás terén a háztartásokig menő gyűjtési rendszerek támogatására kell hangsúlyt fektetni.

A jellemzően nagyvárosi és a forgalmas közlekedési létesítményekhez kötődő **levegő-, por- és a zajszennyezés** mérséklése érdekében a mérőhálózat fejlesztése mellett szükség van a forgalom csillapítására, az autómentes övezetek, sétálóutcák kialakítására, a csendes területek megóvására, zöldfelületek, parkok megvédésére és állapotuk javítására, valamint újak kialakítására, a gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek javítására, valamint a tömegközlekedés felújítására és fejlesztésére.

Óvjuk meg a még meglévő tiszta, csendes területeket!

A lakosság egészséges ivóvízzel történő ellátásához elengedhetetlen a vizekbe jutó káros anyagok számottevő csökkentése, valamint a **csatornázás és a szennyvíztisztítás** megfelelő szintje. Az ezzel kapcsolatos uniós normáknak hazánk az ivóvízminőség-javító és szennyvíztisztítási fejlesztések révén tud megfelelni. Az egészséges ivóvízkészlet megóvását szolgálja továbbá a hosszú távú biztonságos ivóvízellátást alapkövetelménynek tekintő vízbázisvédelmi program. Ugyanakkor kiemelt jelentőségű a természetközeli szennyvízkezelési eljárások és az egyedi szennyvízkezelési technikák, technológiák támogatása azokon a helyeken, ahol a hagyományos rendszerek nem építhetők ki gazdaságosan.

Csökkenteni kell a káros anyagok vízbe jutását

A település-rehabilitáció hangsúlyos eleme a történeti településközpontok, **városmagok értékőrző megújítása**, a műemlékek védelme és felújítása, valamint a települési zöldterületek védelme és fejlesztése. A múltból örökölt, gazdasági és egyéb tevékenységből eredő szennyezések felszámolása, a kármentesítés, a rekultiváció és a barnamezős beruházások megvalósítása szintén hozzájárul közterületek és épületek megújításához, valamint a meglévő zöldterületek megőrzéséhez.

A településeket a környezeti értékekre figyelemmel kell rehabilitálni

hez és újak létrehozásához.

Színvonalas és **integrált kommunikációra** van szükség a környezeti kockázatoknak való kitettség minimálisra csökkentése érdekében (ideértve a szélesebb körű környezetbiztonságot: árvízvédelem, ipari katasztrófák megelőzése, geológiai mozgások, leomló partfalak problémájának kezelése). Ezért fejleszteni és javítani kell az info-kommunikációs technológiákra épülő veszélyelhárító és környezeti kockázatfigyelő rendszereket.

Veszélyelhárító info-kommunikációs rendszerekre van szükség

18. A megelőző, elővigyázatos környezetvédelem és a környezeti-leg hatékony innováció általános érvényesítése

Az ipari vállalkozások körében és a szolgáltató szektorban a mennyiségi és termék szemléletű gazdaság **minőség- és szolgáltatásközpontú gazdasággá** történő átalakulásának elősegítése, a környezetbarát, minőségi termékeket előállító technológiák alkalmazásának támogatása jelentősen hozzájárul valamennyi környezeti elem együttes terhelésének csökkentéséhez. Az erőforrások védelmét és fenntartható felhasználását, illetve a tartós gazdasági versenyképességet egyaránt szolgálja az energiahatékonyság, energiabiztonság és a megújuló energiaforrások (biomassza, bioüzemanyag, szélenergia, napenergia, geotermikus energia, hulladék) részarányának növelése.

A gazdaság minőség- és szolgáltatásközpontúvá válása csökkenti a környezet terhelését

Az ipari parkok és létesítmények „**ipari ökoszisztéma**” alapon történő szervezése, a környezet- és környezetkímélő ipar előtérbe kerülése, illetve a környezetvédelmi háttéripár megerősítése (K+F) hozzájárul ahhoz, hogy az anyag- és energiatakarékos technológiával készített, hosszú élettartamú, veszélyes anyagokat nem tartalmazó, életciklusának végén hasznosítható hulladékokat eredményező termékek és környezetbarát szolgáltatások előállítását ösztönözve erősítsük vállalkozásaink versenyképességét.

El kell terjeszteni az „ipari ökoszisztéma” modelljét

A lakosság **környezettudatossága** a környezeti információkat, adatokat közvetítő és tájékoztató információs rendszer és az ehhez való hozzáférés fejlesztésével javítható. Ezt a célt szolgálja még a **jó háztartási gyakorlattal** összefüggő energia-, víz- és hőtakarékos felhasználást támogató rendszerek fejlesztése is. Mindez csak a **környezeti nevelés** hangsúlyosabbá válásával valósulhat meg. Alapvető feladat a környezet- és természetvédelmi ismereteknek és a környezettudatosságnak az oktatásban való megjelenítése, a fenntarthatóság pedagógiájának általános elterjesztése; a társadalom környezeti értékrendjének javítása.

A háztartások is sokat tehetnek a környezetért

Az energiahatékonyság, energiatakarékoság, energiabiztonság javításának ösztönzése az energiafelhasználás csökkentésével párhuzamosan a **termelés hatékonyságának növekedését is kínálja** a vállalkozások számára. Az energiafelhasználás és az energiaköltségek mérséklése, az

A környezettudatosság megtakarításokkal is járhat

energiatakarékossági célú technológiai fejlesztés, a termelő- és a közszféra energiafelhasználásának a mérséklése, az energiaköltség-ráfordítások csökkentése érdekében célszerű támogatni a

- távhőellátás és a
- gáz- és villamosenergia-ellátás szolgáltató oldalának korszerűsítését,
- a szolgáltatóparkok, önkormányzati tulajdonú társaságok energiahatékonysági beruházásait,
- a köz- és lakóépületek energiamegtakarítást szolgáló korszerűsítését,
- a megújuló energia felhasználásához kapcsolódó környezetipari háttér, technológiák versenyképességének javítását.

19. Hazánk nemzetközi elérhetőségének javítása, a logisztikai csatlakozások fejlesztése

Magyarországon hat TEN-folyosó, illetve -folyosóág halad át, amely közlekedési kapcsolatot teremt mind az Északi-tenger és a Földközi-tenger, mind a FÁK-országok és az Európai Unió tagállamai irányába.

A transzeurópai közlekedési folyosók tervezett magyarországi **közúti szakaszait** gyorsforgalmi utak alkotják. Alapvető cél a stratégiai program keretében az érintett gyorsforgalmi utak hiányzó szakaszainak az országhatárokig történő kiépítése, valamint a már rendelkezésre álló szakaszok korszerűsítése.

A TEN-T hálózathoz tartozó vasúti szakaszok mellett elengedhetetlen a **kapcsolódó vasúti törzshálózat** fejlesztése is. Magyarország általános stratégiai célja egy fokozatosan liberalizált, európai szinten működőképes és versenyképes vasúti közlekedés megteremtése, amely az alapvető utasigényeket (sebesség, gyakoriság, pontosság, járműkomfort) európai színvonalon képes kiszolgálni, versenyképes az áru fuvarozás terén, a magyar pályahálózat pedig az európai tranzitforgalomnak vonzó alternatívát kínál. Ennek érdekében meg kell valósítani a regionális jelentőségű vonalak különválasztását, a törzshálózat többségének 120–160 km/h sebességre való átépítését, valamint a kihasználatlan vonalak leválasztását. Elő kell készíteni az európai nagy sebességű vasúti hálózathoz való csatlakozást.

A **Duna** ugyancsak a TEN eleme. A Duna német, osztrák, szlovák, szlovák–magyar és magyar szakaszán – azonos normák figyelembevételével végrehajtott munkálatok eredményeként – homogén mutatókkal jellemezhető szállítási pálya létrehozása a cél, ami hozzájárulhat a vasúti és közúti szűk keresztmetszetek tehermentesítéséhez, a turisztikai célú hajóforgalom növekedéséhez. Elengedhetetlenül fontos a Duna komplex fejlesztése, az ökológiai szempontok messzemenő figyelembevételével.

Az elsősorban turisztikai célú utazások számának gyarapodása miatt

A transzeurópai folyosókat mielőbb ki kell építenünk

Ehhez is kapcsolódóan végre kell hajtani a vasút korszerűsítését

Elengedhetetlen a Duna komplex fejlesztése

Ferihegyet tovább

megnövekedett Magyarországra irányuló légi- és légtérforgalom szűk-ségessé teszi a **Ferihegyi repülőtér** kapacitásbővítő fejlesztését, illetve szerepének újrafogalmazását a közép-európai gazdasági térben, másfelől a légitforgalmi irányítás korszerűsítését, valamint a légtér biztonságának növelését.

kell bővíteni

Kedvező földrajzi fekvésünk jó lehetőséget kínál a növekvő nemzetközi kereskedelmi és szállítási szolgáltatások iránti kereslet kielégítésére, és ez hosszú távon jelentős hatással lehet a GDP alakulására. A közlekedési infrastruktúra-hálózat jelenlegi kiépítettsége, színvonala, a különböző közlekedési módok kombinálásának lehetősége, a **nemzetközi szállítást támogató szolgáltató létesítmények** (kombiterminálok, logisztikai központok) kiszolgálási színvonala és kapacitása nem mindenben felel meg a kor követelményeinek.

Segíteni kell a logisztikai központok kapacitásának növekedését

A szállítás-logisztika távlati fejlesztésének legfontosabb lépése egyrészt a közlekedési infrastruktúra fejlesztése a perspektivikus nemzetközi kereskedelmi útvonalak mentén (közutak, vasúti törzshálózat, kikötők, agrárkikötők, repülőterek), másrészt pedig a logisztikai központok hálózatának kialakítása, a meglévők korszerűsítése, a hiányzó központok megépítése (esetenként ipari parkkal, illetve az agrárlogisztika esetében termelési és értékesítési szövetkezettel közös létesítményként), magánvállalkozók bevonásával (helyi infrastruktúra kiépítése).

Magyarországon az utóbbi években jelentősen megnőtt a közúti forgalom részaránya és a közúti tranzitáru-forgalom, növelve a hálózat terhelését, a zaj- és légszennyezést, valamint az energiateljesítményfelhasználást. E hatások mérséklésének hatékony eszköze a kombinált szállítás fejlesztése. A **kombinált szállítás** nagyobb térhódítása csak infrastruktúrájának (a terminálok és a szállító eszközök) fejlesztésével, valamint a megfelelő ösztönző rendszer bevezetésével képzelhető el.

A kombinált szállítás elterjesztésével csökkenthető az úthálózat és a környezet terhelése

A hazánkban sikeres és környezetvédelmi szempontból is kívánatos kombinált (vasúti-közúti) áru fuvarozási rendszer további fejlesztésével meg tudjuk őrizni e téren meglévő versenyelőnyünket a szomszédos országokkal szemben.

Ugyancsak a logisztikai központok és kombiterminálok fejlesztését szolgálja a **kikötői infrastruktúra**, a kikötői, logisztikai központok fejlesztése, a kikötők trimodálissá tétele, azaz közúti, vasúti, vízi úti átrakóhelyek megépítése (ipari, mezőgazdasági tömegáru fogadására).

Javítani kell a vízi szállítás feltételeit

Kiemelt fontosságú a termelői szerveződésekben alapuló agrárlogisztikai központok hálózatának kialakítása, a meglévő agrárkikötők korszerűsítése és újak létesítése. Az **agrárlogisztika** hatékony működésének alapvető feltétele a színvonalas agrárinformatikai rendszer kiépítése és működtetése.

Fejleszteni kell az agrárlogisztika kapacitásokat.

20. A regionális és a régiók közötti elérhetőség javítása

Közúthálózatunk sűrűsége alapvetően megfelel az ország fejlettségének és igényeinek, de számos fontos kapcsolati elem hiányzik. Ez többek között azt jelenti, hogy a közlekedők esetenként jelentős kerülőre kényyszerülnek. A közúthálózat hatékony működése szempontjából mindenképpen szükséges **e hiányzó kapcsolati elemek megépítése**. Ezeken a nagyobb vagy fontosabb forgalmi áramlatok gyorsabban, biztonságosabban és megbízhatóbban, a környezetre gyakorolt negatív hatások minimalizálásával tudnak lebonyolódni.

Pótolni kell közúthálózat hiányzó kapcsolati elemeit.

A térségi-regionális elérhetőség szintjének javításához alapvető fontosságú a **transzeurópai közlekedési folyosókhoz kapcsolódó, azokat haránt irányban összekötő gyorsforgalmi utak, főutak fejlesztése**. Elengedhetetlen az európai közlekedési folyosók által nem érintett, közlekedési szempontból elzárt térségek elérését javító gyorsforgalmi hálózati elemek kiépítése, a **jelenlegi rendszer kiegészítése** a forgalmi igényeknek megfelelő, jelentős útvonal-rövidülést eredményező elemekkel. Sürgető feladat a meglévő úthálózat felújítása, korszerűsítése. Bővíteni kell a meglévő úthálózatot, különösen azokon a szakaszokon, ahol 5000 E jármű/nap értéknél nagyobb a forgalom, illetve újabb hidakat és a hozzájuk kapcsolódó úthálózatot is kell építeni vagy felújítani. További fontos feladat a **számos akadállyal** (útcsatlakozás, vasúti átjárók), **belterületi szakasszal nehezített útvonalak fejlesztése**, a **hiányzó határátkelők kiépítése és a meglévők fejlesztése**, ami a szomszédos országokkal való jobb együttműködést is szolgálja, a rossz elérhetőségből adódóan hátrányos helyzetű települések, főként a zsáktelepülésekre vezető utak megépítése. A **burkolatmegerősítési program** révén az EU-csatlakozási szerződésben vállalt kötelezettségnek megfelelően a közúthálózat burkolatát alkalmassá kell tenni a 115 kN tengelyterhelésű járművek forgalmára.

Összekötő gyorsforgalmi utakra van szükség

A közforgalmú közlekedés térvesztésének megállításához, a tömegközlekedéssel történő utazási idők csökkentéséhez és a jobb szolgáltatási színvonal eléréséhez elengedhetlenné válik a **közlekedési ágazatok** (közút, vasút, egyéb) **kínálatának összehangolása** regionális, térségi és agglomerációs szinten, ami a gazdaságos üzemeltetést és fenntarthatóságot is elősegíti. Ennek eszköze a **közlekedési szövetségek** létrehozása lehet a helyi és helyközi (elővárosi) személyszállítási feladatok összehangolására (menetrendek illesztése, egységes tarifarendszer kialakítása). Ezt szolgálja még a régiók közötti összehangolt közösségi szolgáltatások megszervezése, ezek feltételeinek – ideértve a finanszírozási feltételeket is – biztosítása (közút, vasút), illetve regionális közforgalmú hatósági rendszer kialakítása.

Össze kell hangolni a tömegközlekedési ágazatok kínálatát

Egyre növekvő szerephez jutnak a regionális elérhetőség javításában a **regionális repülőterek**. A regionális repülőterek fejlesztésének egyaránt kell szolgálnia a szolgáltatások színvonalának javulását, illetve a repülőterek infrastruktúrájának fejlesztését.

Fejleszteni kell a regionális repülőterek szolgáltatási színvonalát és infrastruktúráját

21. A helyközi közösségi és a települési közlekedés fejlesztése

A magyarországi országos közúthálózat összes hosszának mintegy negyede települési átkelési szakasz. Így jelenleg a fő közlekedési utak tranzitforgalmának nem elhanyagolható része a településeken halad át. Az elkerülő utak hiánya rontja az érintett települések lakhatóságát, és indokolatlanul terheli a környezetet. Ezért **az elkerülő és tehermentesítő utak építése** – a településen belüli forgalomcsillapítással és megfelelő területhasználati előírások bevezetésével párhuzamosan – **kiemelt cél**. Ugyancsak fontos a hátrányos helyzetű (zsák-) települések közösségi közlekedéssel való megközelíthetőségének javítása.

Az elkerülő és tehermentesítő utak építése kiemelt cél

A közlekedéspolitika fő prioritása olyan városi közlekedési rendszer kialakítása, amely a fenntartható mobilitás érdekében határozottabban támaszkodik a **közforgalmú közlekedésre** az egyéni gépjárműhasználattal szemben, továbbá javítja a gyalogosközlekedés és a kerékpárosközlekedés feltételeit, valamint a közlekedésbiztonságot.

Állítsuk meg a tömegközlekedés térvesztését az egyéni közlekedéssel szemben!

A városi közlekedés fejlesztése kapcsán kiemelten fontos az országos közforgalmú vasutaknak, valamint a helyi érdekű vasutaknak a városi és elővárosi közlekedésbe történő bevonása és ennek érdekében kapacitásnövelő pálya- és járműfejlesztések megvalósítása. Kiemelten fontos a városi közúthálózatokon az IKT-eszközökkel végzett hatékony közlekedésszervezés az utazási idő, a zajszennyezés és üzemanyag-felhasználás csökkentése céljából. Ugyancsak alapvető fontossággal bír a **környezetbarát kötött pályás városi közlekedési módok** pályáinak, járműveinek, utasforgalmi és üzemi létesítményeinek rekonstrukciója, a hálózatok fejlesztése, összehangolt akadálymentesítése, valamint a lakóhelyről személygépkocsival indulók számára P+R (parkolj és utazz tovább) létesítmények építése, a kerékpárral közlekedők közforgalmú közlekedési eszközre váltását elősegítő B+R (kerékpározz és utazz tovább) létesítmények kialakítása a településeken átmenő forgalom mérséklése céljából.

Az infrastruktúra fejlesztése mellett javítani kell a közlekedés szervezésén is

Hogy a magyar közlekedési rendszer az innovációvezérelt gazdaság szerves részévé, hatékony, gazdaságos és biztonságos infrastrukturális és szolgáltatási háttérévé váljon, az **intelligens közlekedési rendszerek** (ITS – Intelligent Transport Systems) **kialakítása** és fejlesztése elengedhetetlen. Ma már rendelkezésre állnak azok az alaptechnológiák (kommunikáció, mérés, adatgyűjtés stb.), amelyek felhasználásával és megfelelő összekapcsolásával elérhető az intelligens közlekedési megoldások fokozatos bevezetése.

Alakítsunk ki intelligens közlekedési rendszereket!

2.6 Az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció céljainak elérését szolgáló eszközökkel/forrásokkal kapcsolatos kérdések

2.6.1 Az OFK céljainak elérését szolgáló források és azok tervezési kerete

A szakmai és társadalmi vita révén előállt Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK) közös célokat fogalmaz meg 2020-ig az egyes szakpolitikák számára. **Az OFK-ban megfogalmazott teendők a hazai és az uniós fejlesztési források összességére vonatkoznak.**

Az OFK irányt mutat az uniós és a hazai források felhasználásához

Erre a felvázolt koncepcióra építve készül majd el a 2007–2013-as időszakra

Az OFK valamennyi fejlesztési a dokumentum közös alapvetése

- az uniós strukturális alapok és a Kohéziós Alap forrásait (és azok hazai társfinanszírozását) magába foglaló Nemzeti Stratégiai Referenciakeret („II. Nemzeti Fejlesztési Terv 2007–2013”);
- az agrár- és vidékfejlesztés uniós és hazai forrásait felölelő Nemzeti Agrár- Vidékfejlesztési Terv cél- és prioritásrendszerre;
- az uniós forrásokat felhasználó VII. K+F keretprogram, illetve
- a transzeurópai közlekedési infrastruktúra összekapcsolásának finanszírozására a vizsgált időszakban elérhető uniós források felhasználási terve.

Az, hogy így kijelölődnek **az uniós finanszírozásba** bevont területek, egyben **meg fogja határozni a fennmaradó hazai** forrásokból finanszírozandó **fejlesztési területeket** is. A koncepció- és stratégia-készítés jelenlegi fázisában az uniós források végleges nagyságrendjéről és az igénybevételükre vonatkozó szabályokról még csak előzetes információk állnak rendelkezésre. A források pontos méretéről, a potenciális fejlesztések, programok, pályázati keretek tartalmáról, a központi és a helyi programok arányát illetően ma még csak **munkahipotézisekkel** rendelkezhetünk.

Az uniós források felhasználási lehetőségei jelentősen befolyásolni fogják a tisztán hazai finanszírozású programokat is

Az OFK céljainak elérését szolgáló források becsült nagyságrendje, 2007–2013 (milliárd forint, 250 Ft/€ árfolyammal számítva)

	Uniós forrás	Hazai társfinanszírozás	Vállalkozói önrész	Összesen
Kohéziós politika	6.000	1.500	2.000	9.500
Vidékfejlesztési források	1.500	350	250	2.100

VII. K+F keret-program + egyéb	400	400	300	1.100
Tisztán hazai		2.800		2.800
Összesen	7.900	5.050	2.550	15.500

Forrás: Európai Bizottság, Nemzeti Fejlesztési Hivatal, PM.

2.6.2 Az NSRK megnövekedett forrásainak felhasználásával kapcsolatos kérdések

A 2007–2013-as időszakban Magyarország éves szinten várhatóan a jelenleg rendelkezésre álló források több mint háromszorosát használhatja fel. **A források lehívásának és felhasználásának (abszorpció) kérdése minden eddiginél hangsúlyosabbá válik.** A GDP 4%-át megközelítő forrástömeg teljes körű felhasználásához a következő megfontolások figyelembe vétele segíthet hozzá:

A források lehívásának és felhasználásának (abszorpció) kérdése minden eddiginél hangsúlyosabbá válik, ezért

- A közösségi forrásokból a szükséges fejlesztéseknek **lehetőleg minél szélesebb körét** kell finanszírozni.
- A központi végrehajtású fejlesztések **koncentráltak** legyenek:
 - minél kevesebb programra töredezzenek,
 - vegyék figyelembe a kohéziós politika reformjából adódó következményeket:
 - a programok egy alpból finanszírozhatók, bizonyos nagyságú (mintegy 10%-os) átjárhatóságot megengedve,
 - a Kohéziós Alpból és az ERFA-ból érkező forrásokat közös programban kell megjeleníteni.
- A horizontális célok beépülését szolgáló eszköz- és feltételrendszer a stratégia operatív programjaival párhuzamosan kell kialakítani.
- Az abszorpció kérdésének egyik vetülete az önálló regionális operatív programok indítása, amelyek – más országok tapasztalatai szerint – az abszorpció kapacitás jelentős bővülését eredményezhetik mind pénzügyi, mind menedzsment-területen. Szándékaink szerint 2007 és 2013 között az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával megvalósuló fejlesztések 50%-a regionális és helyi programok megvalósítását szolgálja.
- A fennmaradó **tisztán hazai fejlesztési forrásokat az unió által nem támogatott célokra, prioritásokra kell koncentrálni.**

Törekszünk az uniós források minél szélesebb körű felhasználására

kevés, koncentrált központi programot tervezünk

Önálló regionális operatív programokkal segíthetjük a források felhasználását.

- A sikeres forrásfelhasználás egy másik fontos feltétele a **felkészült végrehajtási intézményrendszer**, amelynek **kialakítása** az I. Nemzeti Fejlesztési Terv tapasztalatai alapján **időigényes folyamat**. A végrehajtás intézményrendszere kialakításának minél korábbi megkezdése csak az operatív programok kijelölésétől kezdve lehetséges. Az intézményfejlesztés komoly költségekkel járó feladatának finanszírozására a 2006-os költségvetésben meg kell találni a forrásokat. Ezért az operatív programok még a költségvetés tervezése előtt kijelölésre kerülnek.

Időben el kell kezdeni a végrehajtási intézményrendszer felkészítését

2.6.3 A regionális és ágazati fejlesztési területek lehatárolása

A regionális fejlesztési területek lehatárolásának szempontjai:

- településhez köthető, önkormányzati kompetenciák,
- a régióban (tér-) strukturáló jellegű kiemelt, egyedi fejlesztések,
- nem állami támogatás jellegű gazdaságfejlesztés (turizmus, gazdasági infrastruktúra, gazdasági szolgáltatás, kooperáció, innováció, K+F),
- a helyi piacra termelő és szolgáltató mikrovállalkozások fejlesztéséhez vagy napi működési feltételeik szinten tartásához hozzájáruló programok,
- egy régió/térség földrajzi adottságaival, jellemző sajátos gazdasági ágazatainak fejlődésével összhangban lévő fejlesztések,
- helyi foglalkoztatási-képzési szükségletek kielégítése,
- hátrányos helyzetűek segítése komplex térségi programokkal,
- térségi és helyi infrastruktúra-fejlesztés,
- a fenntarthatóság és életminőség helyi lehetőségei (de a rendszerek fejlesztése ágazati koordinációval, országosan egységes rendszerben – pl. egészségügy, közigazgatás),
- egy régióban azonos cél elérése érdekében, több szervezet együttműködését igénylő integrált fejlesztési programok/projektek,
- a régiókban működő civil szervezetek, gazdasági társaságok, önkormányzatok tevékenységének összehangolására, segítségére megyei, regionális szinten létrejött nonprofit fejlesztő szervezetek programjainak támogatása,
- a helyi közösségi tevékenységet, civil szektort érintő kisebb fejlesztések, programok, melyek elsősorban a helyi, települési kisközösségek igényein alapulnak.

A szubszidiaritás elvének és az uniós pénzfelhasználás költségének figyelembevételével kell szétválasztani a regionális és ágazati operatív programok tartalmát

2.6.4 Az OFK alapján elkészítendő tervdokumentumok ütemezése

Az egységes nemzeti fejlesztéspolitika kialakításának fontosabb, 2006. első negyedévéig elkészülő dokumentumai a következők:

- **Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió:** az Országgyűlés által elfogadandó átfogó tervdokumentum, amely tartalmazza a fejlesztéspolitika irányelveit, az ország fejlesztéspolitikai céljait 2020-ig, és amely egységbe rendezi a szakmapolitikai célokat. Az OFK így keretet teremt mind az uniós források segítségével, mind pedig a tisztán hazai forrásokból végrehajtott fejlesztésekhez.
- **Országos Területfejlesztési Konceptió:** kijelöli az ország hosszú és középtávú területpolitikai célkitűzéseit és prioritásrendszerét, megteremtve a területi szempontok következetes érvényesítésének lehetőségét mind a szakpolitikák, mind az országos és területi/regionális programok kidolgozásában. Ezáltal megadja az átfogó fejlesztési tervezés, és így a nemzeti fejlesztéspolitika területi vetületét is.¹⁸
- **Nemzeti Stratégiai Referenciakeret:** az uniós források felhasználásának alapjául szolgáló stratégiai dokumentum, mely kijelöli az operatív programokat és azok tartalmi elemeit, illetve már tartalmazza a források fő felosztási arányait.¹⁹
- **Operatív programok:** kijelölik a beavatkozási területeket (prioritásokat) és azok tartalmát, a források belső felosztását.
- **Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Terv:** kijelöli a terület forrásainak felhasználását.

A fejlesztéspolitikán túlmutató, az uniós célkitűzésekhez és stratégiákhöz kapcsolódó keretdokumentumok:

- **Fenntartható Fejlődés Stratégiája:** a fejlesztések leghosszabb távú (2050) keretét szolgáló koncepcionális dokumentum.
- **Nemzeti Lisszaboni Akcióterv:** négy évre (2005–2008) szóló gazdaságpolitikai, foglalkoztatáspolitikai cselekvési program, mely az uniós gazdaságpolitikai és foglalkoztatáspolitikai iránymutatások alapján meghatározza a magyar Kormány makrogaz-

¹⁸ Az Országos Területfejlesztési Konceptiót a Kormány az OFK-val együtt terjeszti az Országgyűlés elé.

¹⁹ Ez a dokumentum tekinthető a II. Nemzeti Fejlesztési Tervnek.

dasági, versenyképességi, foglalkoztatási stratégiáját.²⁰

2006 folyamán az OFK és az uniós források felhasználásnak ismeretében el kell végezni a tisztán hazai finanszírozású programelemek programozását és a középtávú fejlesztési költségvetésbe történő beillesztését.

²⁰ Bár nem fejlesztéspolitikai dokumentum, meghatározó a fejlesztéspolitika számára az ország konvergenciaprogramja, amely az euró bevezetésének feltételeit megteremtő (ún. maastrichti) kritériumok teljesítésére koncentráló középtávú gazdaságpolitikai stratégia, mely elsősorban a költségvetési és a pénzügyi politikára, az államháztartás helyzetét meghatározó folyamatokra összpontosít.

3 A FEJLESZTÉSPOLITIKA HATÉKONYSÁGÁNAK MEGALAPOZÁSA

A jelen fejezetben megfogalmazódó javaslatok, ajánlások, megfontolások részben a 2007 utáni fejlesztéspolitika hatékonyságát hivatottak megalapozni. Fontos hangsúlyozni ugyanakkor, hogy e cél érdekében **a szükséges beavatkozások döntő többségét 2007-et megelőzően kell megtenni.**

A 2007 utáni időszak megalapozása a ma feladata

A javaslatcsokor másik fele viszont a fejlesztéspolitika végrehajtásához szükséges lépésekkel közvetlenül a 2007–2013-as időszak sikerét alapozza meg.

3.1 Az elmúlt 15 év ellentmondásos tapasztalatai

A területfejlesztési politika a rendszerváltás óta sok területen pozitív hatással volt a magyar közigazgatásra: elősegítette a decentralizációt, a helyi és területi szereplők közötti együttműködést, a szintek közötti kommunikációt, a rugalmasabb, professzionálisabb, hatékonyságra törekvő menedzsment-szemlélet erősödését központi és regionális szinten egyaránt.

A területfejlesztési politika sokat javított a magyar közigazgatás működésén

Tény azonban, hogy ez a folyamat nem volt ellentmondásmentes. A decentralizáció nem haladt előre kellő mértékben, a csak részlegesen kiépített területi szervezetek nem váltak a központi kormányzat egyenrangú partnereivé, sem a régió gazdájává. A központi kormányzat dominanciája ugyanakkor nem párosult kellően erős kormányzati koordinációval.

A decentralizáció még jelentős tartalék

A globalizáció diktálta folyamatos alkalmazkodási kényszer regionális léptékben rugalmasabb és adekvátabb válaszokat igényel. A központosított fejlesztéspolitika ugyanis – legalábbis, ami a területi egyenlőtlenségek, valamint a különböző ágazati fejlesztések összehangjának kezelésére irányuló szándékot illeti – nem volt minden tekintetben eredményes, a területpolitika célok nem érvényesültek kellő mértékben az állami fejlesztéspolitikában. Az alapvetően ágazati jellegű fejlesztéspolitika nehezen volt képes kiaknázni a regionális összefüggéseket, a területi sajátosságokat, és az ágazati szinergikus szükségleteket.

A központi fejlesztéspolitika önmagában nem lehet eredményes

Az ágazatok szakmapolitikája, különösképpen tervezési tevékenysége többnyire rendkívül esetlegesen alakult. A tervezés csak mint *ad hoc* munkacsoportok és bizottságok keretei között végezhető tevé-

Meg kell erősíteni a tárcák stratégiai tervezési tevékenységét

kenység létezett. E bizottságok a stratégia elfogadása után megszűntek. A szaktárcák ritkán fordítottak kellő figyelmet a forrásfelhasználás hatékonyságának vizsgálatára és elemzésére. Ezáltal a fejlesztéspolitika demokratikus kontrollja sérült, a beavatkozások racionalizálása a tapasztalatok összegzése hiányában esetlegessé vált. Az ágazati tervezés jogszabályi háttere – a normák szintjét, az alaki és anyagi normák megjelenését, a tervezés szintjeit és a tervek típusait, elnevezésüket, tartalmi elemeiket tekintve – igen heterogén, ágazatonként eltérő képet mutatott. A tárcáknak nem volt általános tervezési köteleme, stratégiaalkotási kötelezettsége. Ez a helyzet jelentős mértékben nehezítette mind az országos szintű átfogó tervezést, mind az alacsonyabb szintek tervezési tevékenységét.²¹

Az érdekegyeztetési rendszer meglehetősen instabil volt, egyrészt a politikai pártok bizalmatlansága, másrészt az érdekszervezetek gyengesége, megosztottsága, harmadrészt az érdekérvényesítési, érdeképviseleti mechanizmusok közjogi szabályozatlansága miatt. A **partnerség elve** csak a közhatalommal rendelkező szereplőket fogta össze, a gazdaság, a civil szektor továbbra sem került helyzetbe. A hálózatok kiépülése inkább egy erős érdekérvényesítő képességű kisebbség kiválasztódásához járult hozzá, semmint az információk cseréjéhez, a források egyesítéséhez.

A jelenlegi fejlesztési-támogatási rendszerben elkülönülten történik a **magyar költségvetési források és az uniós pénzalapok felhasználása**. Határozott kormányzati törekvés, hogy a strukturális alapok igénybevételére vonatkozó szabályokat, intézményeket, módszereket és az elsajátított tudást a hazai források felhasználása során is alkalmazzuk. Nincs ok arra, hogy a strukturális alapokat kezelő szervezetek elkülönüljenek a hazai fejlesztési források felett rendelkező rendszertől. A két rendszer elválasztására csak a pénzügyi kifizetések adminisztrációjában van szükség.

Az elkövetkező években a fejlesztési kiadások jelentős részét az EU által társfinanszírozott programok fogják kitenni. Megjegyzendő, hogy ebben az esetben nemcsak a kiszámíthatóbb tervezés racionalitása indokolja a változtatást, hanem a középtávú gondolkodás is, ami a közösségi szabályokból eredő követelmény. Ez szükségszerűvé teszi a középtávú tervezésre való áttérést, hisz a külön módszertan rengeteg átfedéshez vezet, és a szétaprózott források tovább csökkentik a kiadások hatékonyságát.

A támogatási rendszerben ezért össze kell hangolni a magyar költ-

A partnerségi folyamatba be kell vonni a civil szervezeteket

Az uniós pénz-felhasználási módszertant érdemes a hazai források esetében is alkalmazni...

...mert így nőhet a

²¹ A tervezés szabályozását tekintve a területi tervezés területe volt a leginkább kidolgozott, melynek jogforrását a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény és annak végrehajtási rendeletei szolgáltatják. A területfejlesztési tevékenységhez kapcsolódó tervezés azonban nem tudta helyettesíteni az integrált állami tervezést.

ségvetési források és az uniós pénzalapok felhasználásának szabályozását, intézményeit és módszereit. Ez megalapozza egyfelől a támogatás felhasználásának célszerűségét, hatékonyságát és az eredményesség ellenőrzését, másfelől a pályáztatási és pályázatelbírálási szabályok egyértelmű rögzítésével a támogatások elosztásának átláthatóságát és tisztaságát.

támogatási rendszer átláthatósága és hatékonysága

A fejlesztési projektek, programok nem illeszthetők be a hagyományos éves költségvetési rendszerbe. A kiadások megfelelő ütemezését és az elosztás hatékonyságának növelését a középtávú tervezés teszi lehetővé azáltal, hogy figyelembe kell venni a jelenlegi költségvetési döntések jövőbeli kifizetési hatásait, mindenekelőtt a strukturális tényezők várható változását.

A fejlesztési tervek nehezen illeszthetők be az éves költségvetések rendszerébe

A tárcák közötti koordinált feladatmegosztáson túl a finanszírozási párhuzamosságok kiküszöbölésére is szükség van azért, hogy egyensúlyi növekedési pályán maradjon a gazdaság, és legyen forrás az Európai Unió által nem finanszírozott célok megvalósítására is. Ehhez az összes európai uniós és hazai állami fejlesztési forrást figyelembe vevő, **egységes fejlesztéspolitika kialakítására van szükség**, s ennek megfelelően kell kidolgozni a fejlesztési források államháztartási tervezési és lebonyolítási rendjét. Ezért egységes, törvényi szinten szabályozott támogatási rendszert kell kidolgozni, ami mindenekelőtt az államháztartásról szóló törvény és végrehajtási rendeletének módosítását igényli.

Együtt kell tervezni az uniós és a hazai fejlesztési források felhasználását

Az elmúlt években a magyar költségvetés több lépést tett ebbe az irányba (célelőirányzatok, elkötelezettségek bemutatása a költségvetés mellékletében, összevont támogatási előirányzat a Közösségi Támogatási Keretterv mögött), az átláthatóság követelménye azonban további lépéseket tesz szükségessé.

Felszámoljuk a káros támogatásokat

Szükséges a támogatások felülvizsgálata. A nemzetgazdasági és környezetvédelmi szempontból káros közvetlen és közvetett támogatásokat mielőbb fel kell számolni.

Egységes tervezési módszertanra is szükség van

Az átfogó fejlesztéspolitika megteremtését egy megfelelő jogszabályi bázison kiépített (átfogó) tervezési rendszer, egy adekvát kormányzati fejlesztéspolitikai döntési mechanizmus, valamint egy **kiérlelt tervezési terminológia és módszertan** együttesen tudja garantálni, s csak ez biztosíthatja a nemzeti fejlesztési tervdokumentumok érvényesülését, a horizontális koordináció működését.

A társadalmi-gazdasági tervezés szerepét gyengíti, hogy hiányzik a koordinált fejlesztési tervezés megvalósításának jogi alapja. Nem létezik egységesen kötelező előírás arra vonatkozóan, hogy az ágazatok szakmapolitikájukat tervdokumentumok formájában rögzítsék. **A szakpolitikákra épülő, a területi szintek és az ágazatok össz-**

Szükség van egy tervezési törvényre

hangját biztosító, átfogó tervezés közigazgatási jogi dogmatikája egyelőre kidolgozatlan. A vonatkozó alkotmányjogi felhatalmazás értelmében az Országgyűlés meghatározza az ország társadalmi-gazdasági tervét [19. § (3) bek. c) pont], a társadalmi-gazdasági tervek kidolgozása és megvalósítása pedig a Kormány kötelezettsége. Ezeknek az alkotmányi rendelkezéseknek a végrehajtására vonatkozó szabályozást mielőbb ki kell dolgozni, még abban az esetben is, ha előírásai a jelen tervekben már nem elvégezhetőek.

3.1.1 A felkészülés 2007-ig érvényesítendő feladatai

Mindezek alapján a **2007-ig elvégzendő** feladatok :

- **átfogó tervezési mechanizmus – a stratégiai szemlélet meghonosítása**
- **markáns, erős kormányzati koordináció kiépítése**
- **horizontális/ágazatközi és regionális koordináció**
- **a miniszteriális szint stratégiai tevékenységének megerősítése**
- **decentralizációs lépések a fejlesztéspolitikában**
- **ki kell építeni az új végrehajtási intézményrendszert**
- **kormányzati és regionális érdekegyeztetési mechanizmus kiépítése, erős partnerség**
- **az uniós és nemzeti fejlesztéspolitika intézményesített összhangja – egységes fejlesztési finanszírozási rendszer**
- **a tervezés jogszabályi megalapozásának szükségessége**
- **az első NFT végrehajtási rendszerének áttekintése, a szükséges konzekvenciák levonása.**

A Kormány programja a középtávú gondolkodást és a stratégiai tervezés megvalósítását tűzte ki célul. A tervezés az állami irányítás meglehetősen erős eszközévé válhat, ami azt is jelenti, hogy a központi koordináció súlypontja a tervek végrehajtásáról, a támogatási rendszer működtetéséről áthelyeződne a stratégiai tervezésre. Ennek megalapozására jött létre 2004 őszén a miniszterelnök vezetésével a Fejlesztéspolitikai Kabinet, amely folyamatosan irányítja a tervezést.

A Kormány előtérbe állította a stratégiai tervezést, felállította a Fejlesztéspolitikai Kabinetet

3.2 A 2007–2013-as időszak fejlesztéspolitikájának megvalósításával kapcsolatos kérdések

A támogatások szabályszerű, hatékony és eredményes felhasználásának alapvető feltétele a végrehajtás intézményrendsze-

A fejlesztéspolitika sikeres végrehajtásá-

rének meghatározása és folyamatos fejlesztése. A források nagyságrendjének növekedésére tekintettel a fejlesztés egyrészt mennyiségi, mivel a háromszoros forrás felhasználásához közel háromszoros létszám szükséges. Másrészt minőségi, aminek célja, hogy a jelenlegi bürokratikus rendszer fokozatosan szolgáltató rendszerré alakuljon, és a koordinációban piaci mechanizmusok is érvényesüljenek. Az utóbbi érdekében szükséges az eljárásrendek és az információs rendszer fejlesztése, valamint a munkatársak képzése.

A támogatási rendszer eredményessége nem függetleníthető a kapcsolódó nagy rendszerek (régiók, önkormányzatok, vállalkozásfejlesztési ügynökségek, PPP-konstrukciók stb.) eredményességétől. A csatlakozást követő időszakban az EU-támogatás mértéke nem érte el azt a kritikus tömeget, amely e rendszerek átalakításához szükséges. 2007 után a források nagyságrendje többszörösére nő, ezért a kapcsolódó nagy rendszerek átalakításának költsége megtérül a támogatások eredményesebb felhasználása révén.

A támogatások decentralizációjának, különösen a **regionális programok** kidolgozásának és megvalósításának **előfeltétele a szabályszerű, hatékony és eredményes működést biztosító, számon kérhető regionális intézményrendszer megteremtése.** A decentralizációnak az ágazati programok keretei között is megvalósuló jó példái akár a regionális programokhoz is ajánlhatók.

Az önkormányzatok egy része a jelenleg rendkívül kis mértékű (sokszor 5%-ot sem elérő) önrész biztosítására sem képes, ezért 2004 óta központi finanszírozású önkormányzati önerőalap segíti a hátrányos helyzetű településeket. Annak érdekében, hogy az önkormányzatok a fejlesztéseiket ne az elérhető támogatásokhoz, hanem a helyi szükségletekhez tudják igazítani, növelni kell a települések, illetve kistérségek fejlesztésre fordítható forrásait. Ennek legegyszerűbb – és a kétharmados önkormányzati törvény módosítását sem igénylő – módja, ha az EU-támogatáshoz szükséges állami társfinanszírozás nem a központi költségvetésbe, hanem az önkormányzatokhoz kerül. Így az önkormányzatok önrésze megnövelhető. Ezáltal a projektek költségeinek minimalizálásában való érdekeltégük is megteremthető.

A fejlettebb gazdaságokban a hangsúly a tömeges támogatásokról fokozatosan áthelyeződött a vállalkozásfejlesztési ügynökségek által nyújtott üzleti tanácsadásra és a pénzügyi konstrukciókra (pl. kedvező hitelek). Ahhoz, hogy a vállalkozásfejlesztési ügynökségek a támogatások közvetítésében és az üzleti szolgáltatások nyújtásában egyaránt fontos szerepet töltsenek be, **meg kell teremteni a vállalkozásfejlesztési ügynökségek koncentrált, szabályozottan működő hálózatát.**

nak feltétele a felkészült és folyamatosan fejlesztett végrehajtási intézményrendszer.

A támogatási rendszerek eredményessége nem független a kapcsolódó nagy rendszerek eredményességétől

A regionális programok intézményrendszere jelenleg még csírájában létezik.

Meg kell teremteni az önkormányzati fejlesztések saját forrásainak fedezetét.

Meg kell teremteni a vállalkozásfejlesztési ügynökségek koncentrált, szabályozottan működő hálózatát.

Egyes fontos szektorok jelenleg **az állam és a piac határán** működnek; piaci szereplők látják el állami feladatokat, az állam határozza meg a piaci működés feltételeit (lásd energetika, tömegközlekedés, hulladékgazdálkodás stb.). Ezekben a szektorokban a támogatási rendszer kialakításának előfeltétele a működés feltételeinek stabilizálása, hiszen csak a hosszú távú működés bevételeinek és költségeinek ismeretében tervezhetők a fejlesztések.

A fenti kérdések megoldására javaslatokat kell kidolgozni meghatározva a felkészülés menetrendjét, az egyes feladatok felelőseit, határidőit.

A fél-állami szektorokban stabilabb környezetet kell ahhoz teremteni, hogy tervezhető fejlesztések alakuljanak ki.